

MEHMET CELÂL

BİR KADININ
HAYATI

ROMAN

Sadeleştiren: Prof. Dr. Mehmet Kanar

BZ
YAYIN

MEHMET CELÂL
BİR KADININ HAYATI

Sadeleştiren:
Prof. Dr. Mehmet Kanar

ePub düzenleme ve kapak tasarımı:
BZ Yayın

Birinci Sürüm: Haziran 2014

YAZAR VE ESERİ

Mehmet Celâl 1867 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Jandarma Dairesi başkanlığı yapmış olan Hakkı Paşa'dır. İyi bir öğrenim almayan Mehmet Celâl önceleri kâtip ve mümeyyiz olarak devlet hizmetinde bulundu, fakat görevine devamsızlığı ve içkiye düşkünlüğü nedeniyle genç yaşta emekliye ayrıldı. Özel okullarda ders veren Mehmet Celâl bir ara akıl hastanesinde tedavi gördü.

Her konuda kolay şiir söyleyebildiği için "*Şair-i zî-İrtical*" (irticalen şiir söyleyebilen şair) ve *Adada Söylediklerim* adlı kitabında İstanbul'daki adaları canlandıran şiirlerinin çokluğu dolayısıyla "*Ada Şairi*" unvanını aldı. Muallim Naci ve arkadaşlarının izlediği eski tarz şiirlerden başka Edebiyat-ı Cedide'yi örnek alarak yeni tarzda şiirler de yazdı. Bir roman ve hikâye yazarı olarak roman ve hikâye tekniği bakımından kusurlu olsa da geriye birçok eser bıraktı. Yaşadığı çevre, içki âlemlerine düşkünlüğü, görüştüğü kişiler nedeniyle eski edebiyata bağlandı ve *Servet-i Fünun* dergisinde toplanan genç kuşağa karşı çıktı. Hatta Hüseyin Cahit'le eski-yeni edebiyat tartışmalarına girdi.

Mehmet Celâl içki düşkünlüğü nedeniyle 1912 yılında 45 yaşında öldü.

ESERLERİ

Şiir kitapları: *Ada'da Söylediklerim* (1886), *Gazellerim* (1894), *Zâde-i Şair* (1895), *Âsâr-ı Celâl* (1896), *Sürud* (1896).

Roman ve Hikâyeleri: *Cemile*, *Venüs* (1886), *Üç Mezar*, *Örovuar*, *Dâmen-i Alûde* (1887), *Sefil Bir Kadının Hayatı*, *Vicdan Azapları*, *Elvâh-ı Sevda*, *Margarit* (1890), *Küçük Gelin* (1892), *Elvâh-i Masumane* (1893), *Mükafat* (1894), *Müzeyyen* (1898), *Solgun*, *Yadigarlar*, *İskambil*, *Sefidser*, *Samimiyet* (1899), *Piyango*, *Ninni*, *Aşk-ı Masumane*, *İsmete Taarruz* (1900), *Leman*, *Nedamet*, *İsyan*, *Kuşdilinde* (1910).

Edebiyat antolojisi: *Osmanlı Edebiyat Numuneleri* (1894).

İnceleme: *Ahmet Rasim Bey* (1900).

“BİR KADININ HAYATI”

Sefil Bir Kadının Hayatı adıyla da birkaç kez basılan¹ ve sadeleştirilmiş metni sunulan *Bir Kadının Hayatı* romanı, sürükleyici ve peş peşe gelen olayların çokluğu, yazarın güçlü tasvirleri, gösterdiği dikkat ve hassasiyet ile onun diğer romanları arasında daha çok meşhur olmuştur. Yazarın yer yer roman ile okuyucu arasına girmesi, birkaç yerde uzun bahisler açması, ilk Türk romanlarının özelliklerindedir. Gerek köleliğin hâlâ devam ettiği bir İstanbul'daki sosyal hayatı yansıtması, gerek eski İstanbul'u bir ressam gözüyle görüp izlenimlerini güçlü tasvirleriyle okuyucuya aktarması bakımından ilgimizi çeken bu eseri sadeleştirirken romanın dil ve üslubuna elverdiğince sadık kalmaya çalıştık.

Prof. Dr. Mehmet Kanar

Kaynakça:

- Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c.I, Giriş, Ankara 1988, s.57,455;
Büyük Larousse, XV/7931;
Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 6.basım,s.202;
Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, II/133-134;
İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, s.212-218;
İ. Alaaddin Gövsa, *Türk Meşhurları*, s.80;
Türk Ansiklopedisi, X/103;
Meydan Larousse, VIII/538.

Rengi gül pembesinden daha açık olan dudaklarını hazin bir gülümseme kapladı. Güneşin ilk ışığından daha parlak, sırmadan daha nazik sarı saçları -kim bilir kaç günden beri taranmadığından -darmadağınık bir halde, entarisinin yırtıklarından güzelce seçilebilen çıplak, beyaz omuzlarını örtüyordu. Alnında mesutların mutlu hayalini bozan kederlerin üzerinden geçtiğine delalet edecek bir takım çizgiler belirmişti. Kaşlarının rengi saçlarının renginden daha koyuydu. Dudaklarında belirsiz bir şekilde dolaşan tebessüme karşı, uzun, kıvrıkcık, altın kirpiklerinde çiğ tanesi gibi görünen iki damla gözyaşı yüzüne düşüvermek üzere titriyordu.

Koyu mavi gözleri düşünürcesine kederli bir halde, kırık tarafı eski bir paçavra ile örtülmüş olan pencereye çevriliydi. Sonbahar güneşinin kırılmış, yere düşmüş bir cam parçası üstünde oluşturduğu manzarayı seyre dalmıştı. Entarisinin göğsüne tesadüf eden tarafının ötesi, birisi yırtılmış olduğundan balmumundan dökülmüş zannedilen göğsünün manzarası zavallının günlerce aç kaldığını ima edecek bir halde pek hafif, pek kansız, pek dermansız olduğunu gösterirdi. Yastığı içi ne ile doldurulduğu bilinmeyen bir torbadan, yorganı parça parça olmuş, zaman geçmesiyle esmerleşen pamukları dışarı fırlamış bir hırkadan, yatağı yünleri çıkmış ince bir şilteden ibaret görünüyordu.

Hayat gözlerinin içinde, ölüm dudaklarının üstündeydi. Yattığı yer küçük bir kulübeden ibaretti. Kulübenin mevkii alçak, duvarları taştır. Bu nedenle içeri girilir girilmez insanın yüzüne rutubetin serinliği çarpar. Arkadaki tahta sürmenin sefil bir hırsız, bir alçak eliyle parçalanmasından dolayı korunması Cenab-ı Hakk'a terkedilen kapının aralıklarından giren rüzgâr, karşısında bulunan ve genç kadının yatmasına mahsus olan, toprak üstüne serilmiş eski şiltenin yünlerini hareket ettirdikçe talihsiz kadının hırkayı üstüne çekerek titrediği görülüyor.

Kapıdan girildiği vakit sağ tarafta siyah çamurlarla sıvanmış duvarın kenarında pejmürdeliği kadının yattığı şilteden, başını koyduğu yastıktan pek de aşağı kalmayan bir yatak görülür.

Kimindir? Kocasının mı? Çocuğunun mu? Bunlar şimdilik bizce bilinmiyor. Kulübenin kapı yanındaki kırık penceresinden başka bir penceresi daha var ki bu sefil meskenin tepesindedir.

Altında, yerde birbirine karşı iki taş, bu iki taşın ortasında süprüntülükten toplandığı anlaşılan bir takım çalı çırpı, bu çalı çırpının üstünde kararmış bir toprak tencere, tencerenin içinde beş on pirinç tanesiyle biraz su görünür. Çoğunlukla sabahları inleye inleye yatağından kalkan bu kadın bir kibritle o çalıyı tutuşturduğu vakit -eğer hava sakinse-insanı boğucu bir duman, tepe penceresinin etrafında kül rengi bir halka oluşturarak rutubetin kulübeye doldurmak istediği beyaz sislerle karışır. Eğer rüzgâr esiyorsa, yukarı çıkan duman tekrar aşağı inmeye, kulübenin içini çevrelemeye başlar ki kadıncağızı en çok üzen şey budur. Duvarda asılı bir torba, torbanın içinde birkaç kuru ekmek parçası vardır. Kadının ayak ucunda kırık bir testi, testinin yanında üstüne dikilen

yağ mumu bitmiş bir şişenin dibinde üç dört kibrit bulunur. Fakir kadının odasında bu yazdıklarımızdan başka bir şey ararsanız şunu bulursunuz: Sabahları güneş doğarken ara sıra bir hıçkırık, akşamları güneş batarken derin bir inilti, gece yarıları yorgun bir teneffüse karışan uzun bir sessizlik.

Yattığı yerden halsizce kalktı, pencerenin yanına geldi, oturdu. Dışarı bakıyordu. Ara sıra sokağın ötesine berisine bakması birisini beklemekte olduğunu gösteriyor ve yüzünde görülen üzüntü alametleri arttıkça artıyordu.

Bir aralık ayak sesi işitti. Sevinçli bir gülümseme ile kendi kendine "Onlardır!" dedi. Bu esnada pencerenin önünden bir yabancı geçti; zavallı kadın üzüldü. Meraklı bakışların yerini üzüntülü bakışlar aldığı sırada yüzü birdenbire güldü. Yerinden sevinçli bir haykırıyla fırladı. O güzel gülüşünün yanı sıra dedi ki:

-Artık geliyorlar!

İki saniye sonra kapı açıldı. İkisi de sekiz yaşında gösteren, biri kız bir oğlan iki çocuk içeri girdi. Bu çocuklar birbirine o kadar benzerdi ki kızın saçları biraz daha uzun olmasa bunları birbirinden ayırt etmek mümkün olmazdı. Gerek yaşlarının aynı göstermesinden, gerek yüzlerinin benzerliğinden bunların hem erkek ve kız kardeş oldukları hem de ikiz oldukları anlaşılırdı.

Zavallı kadının küçücük bir modeli olan kızın sırtında, birçok yerinden yamalı, yırtık bir hırka, bu hırkanın altında altın renkli saçlarıyla beraber topuklarına kadar uzanan eski bir entari vardı.

Başını rengi soluk bir yemeni örtüyordu.

İkisi de analarını gördüler. Oğlan büyük adamlarda bile nadir görülen bir ağırbaşlılıkla elini paltosunun cebine soktu, dört onluk çıkardı; annesinin önüne bıraktı. O aralık - bilmem niçin- titremeye başlayan dudaklarını oğlanın alnı üstüne koydu. Oğlan da annesini öptükten sonra çekildi. Duvarın dibine rastladığını yukarda söylediğimiz şiltenin üstüne oturdu.

Kız annesine yaklaştı. Gitti, duvarda asılı duran ekmek torbasının altına çömeldi. Kızının bu safça kırılmasını gören zavallı kadın annelerden başka kimsede görülmesi mümkün olmayan bir bakışla mini mini meleğin yüzüne baktı ve titreyişi her yüreği üzüntüye boğan kederli sesine şu birkaç kelimeyi ekledi:

-Afife, sen niçin öyle duruyorsun? Bak kardeşin Şefik'e. Senin gibi mi duruyor? Her gün sen de kendini öptürürdün. Bugün sana ne oldu?

Küçük kız yavaş yavaş başını çevirdi. Yüzündeki kırgınlığa gözyaşları eklenmişti. Elini koynuna götürdü. Oradan çıkardığı bir dilim ekmeği anacığın gösterdikten sonra buruk bir sesle

-Sen Şefik'i öpüyorsun, o da seni öpüyor; benim neme lazım? dedi.

-Niçin yavrum?

-Öyle ya; o sana para getirdi. Ben bu bir dilim ekmekten başka bir şey bulamadım. Bunun için mi beni öpeceksin?

Kadın yerinden kalktı. Afife'nin yanına koştu. Kızcağızı sevgi ile göğsü üstünde birkaç defa sıktıktan ve yanaklarına iki öpücük kondurduktan sonra

-Hayır, sen ekmek getiriyorsun, o para getiriyor; ikiniz de beni besliyorsunuz, dedi.

Güzel kızcağız annesinin bu iltifatı üzerine sarı saçlarla üstüne nur inmiş sanılan başını anacığının kolları arasına soktu. Artık hıçkırma hıçkırma ağlamaya başladı. Şairleri üzüntüye boğacak, ressamaları çıldırtacak olan bu hüznün verici manzarayı seyre dalan Şefik annesinin kendinden çok Afife'ye iltifat ettiğini anladığı gibi hemen her çocukta görülen kıskançlık duygularına yenildi. Annesini, kızın üzüntüsünü dindirmek için birkaç kez daha öpmekten menetmek istedi:

-İnanma anacığım. Yalandan ağlıyor; kimseden para istemedi. Hani bir bebek yok mu şu aşağıdaki aktarın dükkanında? Orada durdu; şimdiye dek ona baktı, sonra...

Afife, başı anasının koynunda hıçkırma hıçkırma kardeşinin sözünü kesti:

-Yalan söylüyor, vallahi yalan! O kadar çok bakmadım. Aktar bugün o bebeğin boynuna küçük bir zincir geçirmiş; o gözüme ilişti de...

Zavallı ana Şefik'e "Zararı yok oğlum" dedikten sonra Afife'ye

-Ağlama Afife. Çocuklar bazen oyuncaklarla da eğlenebilirler, dedi.

.2.

Öğle vakti yaklaşmış, çocukların karnı acıkmıştı. Ana bunu hissettiği için kalktı, ekmek torbasının içinden bir kağıt aldı. Kağıdın içinden tuz çıkardı. Tenceredeki suya attı. Sonra bir kibrit çaktı, çalı çırpıyı tutuşturdu. Yoğun bir duman tepe penceresine doğru yükselmeye başladı.

Bu esnada soğuk bir kuzey rüzgârı esiyor, yukarı çıkan duman tekrar aşağı iniyordu. İki çocuk buna alışmış olduklarından ses çıkarmıyorlardı. Fakat duman kulübenin içini öylesine kapladı ki artık çocuklar annelerini, anne de çocuklarını göremiyordu. Bu nedenle zavallı kadın kızına seslendi:

-Kızım kapıyı aç. Yukardan inin, duman oradan çıksın.

Afife koştu, kapıyı açtı. Bu zavallı aileyi bir taraftan duman boğuyor, bir taraftan rüzgâr üşütüyordu. Şefik annesinin yanına oturmuş, ellerini alevlere sokarcasına ısıtmaya koyulmuştu.

Afife kapıyı açtıktan sonra yatağına girmişti. Bir ara titreye titreye başını kaldırdı. "Nine, üşüyorum!" dedi. Kadıncağz "Gel öyleyse, kardeşinin yanına otur" cevabını verdi. Kız kalktı, Şefik'in yanına oturdu. Isınmaya çabaladı. Mümkün olmadı. Isınamadı; yine annesine dedi ki:

-Titriyorum!

-Kucağıma gel Afife; ellerini koynuma sok.

Kızcağz anacığının her yerden emin olan kucağına sığındı. Bir annenin kucağı çocuklarının sığınağıdır. Kadınlara seçkin bir mevki veren annelik şefkati oradan doğar. Bir yetimin gözyaşları oraya akar. Bir masumun sevinçleri orada gizlenir. Kederli bir kalbi mesut edecek teselliler oradadır.

Afife'nin üşümüş mini mini elleri annesinin vücuduna temas ettikçe kadıncağz da tabiatıyla üşüse bile bunu yüzüyle belli etmemek için yine gülümsemeye çalışıyordu.

Afife ısındı; annesinin kucağından indi. Bir saat sonra çorba pişmişti. Kadın toprak tencereyi indirdi. Ekmek torbasından bir parça kuru ekmekle bir parça soğan çıkardı. Çorbasının içine attığı tuzun kalanını kapıdan giren ve tepe penceresinden inen rüzgâr dağıtmış, toprağa karıştırmıştı.

Bu rüzgâr çorba piştikten sonra fakir kadının ocağını da söndürdü. Ne ısınacak ateş ne soğan batırılacak tuz kalmıştı.

Kadıncağz oğlana şöyle bir emir verdi:

-Şefik, karşımızdaki bakkal iyi bir adamdır. Hatta bize veresiye birkaç kez ekmek de verdi.

İnsafly bir insana benzer. Hadi ona git. Benden söyle, üç kaşık versin, biraz da tuz. Kaşıklarla çorbayı, tuz ile soğanı yeriz. Olmaz mı yavrum?

-Ya herif vermezse?

-Verir, verir, hele sen git.

Çocuk kapıdan çıkar çıkmaz karşıki dükkanda oturan bakkalın yüzünü gördü. Adamın suratında ne bir insaf izi, ne bir merhamet eseri vardı. Dükkanının ortasına koyduğu murdar bir masanın kenarında yine murdar kıyafetli bir müşteri oturmuş, bakkalın bir gün önce pişirdiği kuskus pilavını yemeye koyulmuştu.

Şefik dükkana yaklaştığı sırada bakkal müşteriye pişirdiği pilavın güzelliklerini ve faydasını anlatmakla meşgul olduğundan çocuğun annesinin siparişlerini söylemek için kendisini beklediğini fark edemedi. Çocuk dükkanın önüne diğer erzak ile beraber dizilen ve içine ceviz doldurulan bir sepetin önünde durmuş, yaklaşık on dakikadan beri -kim bilir nasıl masumca bir his ve bir üzüntü fikri ile- cevizlere hasret dolu bakışlarını çevirmişti. Müşterinin yüzü sokağa dönük olduğundan, çocuğun on dakikadan beri ceviz sepeti önünde durduğuna ve üzgün üzgün cevizlere bakmakta olduğuna dikkat ediyor ve küçük bir hırsız sandığı Şefik'in yine küçük bir hırsızlığını -insanlık hesabına- haber vermek için çocuğun elini sepete soktuğunu görmek istiyordu.

Gördü, onu da gördü. Zavallı çocuk büyük bir masumiyet utangaçlığıyla karıştırarak anacığının geçimini sağlamak için kızara kızara uzattığı mini mini elini sepete soktu. Oradan bir ceviz aldı.

Sanki doğduğundan beri seyretmeye muvaffak olamamış, güzel, muntazam, süslü bir oyuncak seyrediyormuş gibi elindeki cevizi -fakat bir saniye için -baktıktan sonra yine sepete bıraktı.

Şefik'in elindeki ceviz sepete düşerken rüyasında işitse gulyabaninin yahut çarşamba karısının sesi zannedeceği kalın, müthiş bir ses şu kelimeleri telaffuz etti:

-Usta Yani, senin cevizler uçmaya başladı!

- Ne?

Evet, bakkalın arkasına dönüp bakması çocuğun cevizi bıraktığı zamana rastladı. Bakkal ise çocuğun bu mertçe hareketini kendinden korktuğuna vererek kaşlarını çattı:

-Defol oradan! Sabahleyin beni belaya sokma! Cevizleri çalacaktın ha?

-Hayır, Usta Yani; ben çalmaktan korkarım.

-Hadi bakalım; git, iyiliğini başkasına anlat.

-Ama Usta Yani!

-Çocuk! Lakırdı lazım değil; çekil diyorum.

-Kuzum Usta Yani; bir şey söyleyeceğim, sonra giderim.

-Anladım, kafan kırılmayınca, buradan gitmeyeceksin!

Bakkal bu cevabı verdikten sonra dükkanın bir köşesinde duran odun parçasını eline aldı.

Müşteri ya çocuğun söyleyeceğini merak etmiş yahut bakkaldan insafli çıkmış olmalı ki ayağa kalkarak bakkala

-Dur bakalım çorbacı, şunun söyleyeceğini anlayalım, dedi.

Bakkal hiddetini bozmayarak cevap verdi:

-Ne söyleyecek canım? Arsızlık!

-Hele söylesin; de bakalım.

Bakkal müşterinin hatırını kırmamak, ısrarına karşı gelmemek için kaşları çatık olduğu, hiddetini bozmadığı halde alay edici ve açıklama isteyen bir bakışla çocuğun yüzüne bakarak

-Piç, çabuk söyle, işim var! Az söyle de git, dedi.

Çocuk daha pek çok kimseden işittiği bu "piç" hakaretine cevap verirken gözlerinin içinde bir kırmızılık, kirpiklerinde iki damla yaş, dudaklarında hafif bir titreme gösterdi:

-Böyle söyleme; bana piç deme.

Adam ayağını yere vurduktan sonra bağırdı:

-Bak şu piçe! Hırsızlığını unuttu, polise verileceğini de unuttu, hala bana karşılık veriyor!

Konuşacak mısın?

Masum bir adım attı, gözlerini önüne indirdi; annesinin siparişlerini utanarak söylemeye başladı:

-Usta Yani; Ninem selam söyledi.

-Söylemez olaydı!

-Senin iyi adam olduğunu da söyledi.

-Onu da söylemez olaydı! Artık her şey bitti de benim iyiliğim için bir fahişenin tanıklığına mı ihtiyaç kaldı?

-Usta Yani, fahiş ne demek?

-Anan demektir. Fena kadın demektir.

-Usta Yani, ben anamı çok severim. O fena kadın değildir.

Sonra mahzun mahzun müşteriye döndü ve annesinin iyi bir kadın olduğuna onu tanık getirmek, ondan yardım dilemek istedi:

-Öyle değil mi efendim?

-Ben ne bileyim? Onu Usta Yani benden daha iyi bilir.

Çocukcağz müşteriden aldığı bu cevap üzerine boynunu büktüğü sırada bakkal müşterinin sözüne ilave ediyordu:

-Bilirim, bilirim, ne kadar namussuz, ne kadar alçak, ne kadar fena bir kadın olduğunu bilirim.

Bunlar sabahtan akşama kadar dilenirler. Sabahtan akşama kadar bütün halkı rahatsız ederler.

Bazı ahmakları aldatırlar, para alırlar. Dünyada ne kadar ahmak insan var! Bunlara da para verirler. Bunlar ise hemen her gece harabeler arasında gezen birtakım kimselerle vakit geçirirler.

Artık beni çok söyletme. Daha ne söyleyeceksin bakalım?

-Daha... sen nineme ödünç ekmek de vermişsin.

-Onu da vermez olaydım! İki gün sonra parasını aldım ama merhametten maraz çıktı. O vakit ben o ekmeği vermeyeydim, hem açlığından geberirdi, hem dünyadan öyle bir kadının vücudu kalkardı. Hem de şimdi böyle hepimizi rahatsız etmezdi. Söyle!

-Şimdi hasta.

-Gebersin!

-Bir parça çorba pişirdi.

-Kim bilir; pirincini, yağını, tuzunu, hatta suyunu nereden çaldı? Zıkkım olsun!

-Usta Yani, annem çalmaz. Çorbanın zaten yağı yok. Bir parça tuz vardı. Onu da rüzgâr uçurdu.

Soğanı tuz ile yiyeceğiz. Bir parçacık tuz istiyor.

-Sonra?

-Sonra, çorbayı yemek için kaşığımız yok. Üç tane de kaşık istiyor.

-Desene bizim dükkanı sizin kulübeye götürelim!

-Usta Ya...

-Öyle şey olmaz. Bak tuzuma; fiçinin içinde ne kadar intizamlı duruyor. Mübarek tuz değil, toz şekeri. Soğanınıza tuz vereceğim diye fiçinin düzenini bozamam. Kaşık mı? Allah esirgesin! Bu benim temiz dükkanıma gelen müşterilerimin ağızlarına soktukları kaşıkları size vereyim; siz sonra onları illetli ağızlarınıza sokun, nihayet müşterilerim frengiye uğrasın, öyle mi? İnayet ola!

-Usta...

-Allah vere!

-Fakat...

-Defol!

Bunun ardından bakkal tezgahtan çıktı, yavrucuğu göğsünden itti. Çocuk mahzun mahzun yine devam ediyordu:

-Usta Yani... ayaklarını...

Sözünü tamamlayamadı. şiddetli bir darbe kulübenin kapısı yanındaki pencerenin camını parça parça etmiş, kırık tarafındaki bez parçasını sokağa düşürmüş, bu hal bakkalın, müşterinin, çocuğun dikkatlerini kulübeye çekmişti. O camı parça parça eden yumruk deminden beri bakkal ile oğlanın konuşmasını dinlemekte olan zavallı annenin zayıf, titrek parmaklarıydı. Yüzü bir sarı gülü andırırcasına solmuş, kirpiklerine gözyaşı hücum etmiş, gözlerini çılgınca bir bakışla bakkalın yüzüne çevirmişti.

Bir annenin şefkatinden, merhametinden, bir zavallı kadının kırılmasından, talihsizliğinden, toplumun devamlı sefalet girdabına doğru çekip götürdüğü bir kadının o topluma karşı gösterdiği nefretten, ortaya çıkarttığı gazaptan ibaret olan bu hüznün verici tablo, camları kırılmış bir çerçeve arasında, bir karanlık içinde sanki Rafael gibi en güçlü bir ressam tarafından tasvir olunmuş bir sefalet tablosu şeklinde görünmesini müteakip talihsiz annenin müthiş bakışları bakkalın yüzündeki alçaklık sırlarını okumakta devam ettiği halde, ağlamak istidadının bütün bütün kesmek istediği zayıf sesi şu sözcükleri telaffuz ediyordu:

-Ah insanlar! Sefalet havası içinde ölmek zorunda kalan bizim gibi çaresizlerin bir dakika yaşamasını bile uygun görmüyorlar. Bizim ölümümüz onların hayatını uzatacak sanıyorlar! Gel yavrum, gel. İnsanlardan isteme; Cenab-ı Hak'tan iste.

3.

Mini mini yavru sefaletaneden içeri girdi. Kadın sırtını duvara dayamış olduğu halde oturmamış, damla damla kan akmakta olan elini de dizinden aşağı sarkıtmıştı. Afife bu hallere şaşkınlıkla bakıyordu.

Kadın oğlandan su testisini getirmesini istedi. Şefik testi getirdi. Sefile elini uzattıktan sonra "Dök" dedi. Şefik suyu annesinin kan içinde kalan ellerine döktükçe o zayıf el üstünde cam kırıklarının açtığı yaralar seçiliyordu. Güzelce elini yıkadıktan sonra pencereden uzattı. Sokağa düşen bez parçasını aldı. Kulübenin köşelerinde nadir olmayan örümcek ağlarından birini bozdu.

Yaralarının üstüne koydu. Bez ile elini sardı. Yine çocuklarıyla şakalaşmaya başladı.

Artık ağlamıyor, gülüyor, sanki her şeyi unutmuş gibi görünüyordu. Fakat kim bilir? Belki kadın dudaklarına kadar çıkan feryadı zapt etmek, başına çıkmakta olan kan ile beraber gözlerine hücum eden yaşları ciğerlerine dökmek, böylelikle bir feryadı, birkaç damla yaş gülümsemeler, latifeler içinde örterek yavrucuklarının mahzun yüzlerini üzüntüye boğmamak istiyordu. Yahut yine kim bilir, mazinin letafet saçan bir baharında parlak bir sabahı, gülleri, şebnemleri, kelebekleri, kuşları hatırladı. Bunun hatırası yüzüne bir gülüş, dudaklarına bir tebessüm bıraktı. Çocuklarıyla ilgilenmeye başladı.

Çorba soğumuştur. Tekrar ateş yakıp ısıtmak için çalı çırpı lazımdır. Bu üç zavallı çorbayı soğuk içmeye karar verdiler.

Anne pencereden düşen bezi yere serdi. Üstüne çorba tenceresini koydu. Ekmekleri parçaladı.

Bezin etrafına dizdi. Su testisini yanına aldı. Soğanı da üç kısma ayırdı. Birisini Şefik'in, birisini Afife'nin, birisini de kendi önüne bıraktı. "Gelin çocuklarım" dedi.

Penceresi kırık, harap olmuş bir kulübeyi, o kulübenin içinde, içinden yünü çıkmış bir yatağı, bir taraftan giren rüzgârın karşısında titreyen iki yavruyu, sefaletin girdabına düşmüş bir genç anneyi, kuru bir ekmeği, nihayet iki soğan parçasını düşünmek lazım.

Soğanları ekmekle yediler. Sıra çorbaya geldi. Bunu içmek için ne yapmalıydı? Kaşık yoktu.

Anne çaresini buldu. Önce iki eliyle -bir elindeki yaraların acısına dayanarak -tencereyi kaldırdı.

Ağzına götürdü. Su içer gibi bir kaç yudum aldı. Sonra oğlunun ağzına götürdü. Birkaç yudum da o aldı. Sıra Afife'ye geldi. Kadıncağıza beş dakikadan beri bir dermansızlık, bir göz kararması, bir baygınlık geldiğinden bunların hiçbirini çocuklarına belli etmemek için nefesini tutuyordu.

Evet, annenin üzerine bu hallerin gelmesi biraz önce elinden akan kanın çokluğundandı. Çorba tenceresini Afife'nin dudaklarına yanaştırırken -kim bilir kaçınıcı defa olmak üzere- karardı. Bu nedenle tencerenin kenarı kızcağızın çenesini acıttı. Bu esnada kadının gözlerinin kararması geçti. Kızının yüzünde acıya delalet eden bir mahzunluk görünce

-Ne o yavrum? Tencere bir yerine mi dokundu? dedi.

-Hayır, anacığım, bir yerime dokunmadı. Biraz dişim ağrıyor da...

-İç iki gözüm iç.

Kız çorbayı içerken tencerenin içine bir damla düştü. Afife çatısının arasından gökyüzü görünen tavana baktı. "O damla neydi?" dedi.

Annesi başı öbür tarafa dönük "Bir şey değil kızım, iç" diyordu.

Zavallı çocuk! O bir damla, kalp denilen gökyüzünden düşen bir yağmur damlacığı, bir üzüntü jalesi idi. Anacığının gözünden indi.

Bu küçük aile bu az yemeği az bir zaman içinde bitirdiler. Annenin adeti her iş bittikten sonra o gün nerelere gittiklerini, ne yaptıklarını çocuklarından sormak, böylece yavrularını meşgul etmekte.

O gün yine sordu:

-Bugün nereye gittiniz bakalım?

Şefik cevap verdi:

-Buradan çıktık, doğruca Aksaray'a indik, oradan...

Afife kardeşinin sözünü kesti:

-Çıkamaz sokağın yanında çocuklarla...

Şefik bir şey unutmuş da bulacakmış gibi düşündükten sonra annesine dedi ki:

-Ha, unuttum onu. şu çıkamaz sokağın önündeki çocuklar yok mu?

-Eee?

-İşte onlar az kaldı bizi öldüreceklerdi!

-Niçin?

-Biz hiç sesimizi çıkarmıyorduk. Çocuklardan birisi bana baktı, "Babasız çocuk gidiyor!" dedi.

Ben de onlara sövdüm.

-Ne dedin?

-Ne mi? Sövdüm işte!

-Peki anladık. Ne diye sövdün?

-Ne diye mi sövdüm? Sen hani bazen kendi kendine düşünürsün, hani anacığım birisini dövcekmış gibi yumruklarını duvara doğru uzatırsın da... İşte... Uzatırsın da kendi kendine bir şey söylersin ya...

-Ne söylerim?

-Allah kahretsin! dersin.

-Sonra?

-Ben de onlara böyle söyledim.

-Allah kahretsin mi dedin?

-Ya, onu dedim. Derken benimle kardeşimi taşlamaya başladılar. Biz de kaçtık...

Kadın iri gözlerinin hazin bakışlarını sokağa çevirdi. Kendi kendine denilebilecek bir şekilde şu sözleri söyledi:

-Çocuklar... İşte Allah'ın yarattığı yaratıklar içinde en masum, en kabahatsiz yavrular. Bir kadının, bir erkeğin sefalarının sonucunda dünyaya gelirler. Kimi daha gözünü açmadan dünyaya veda eder. Kimi bahar çiçekleri gibi büyüyeceği sırada yine bahar çiçekleri gibi birkaç gün içinde solar. Kimi hiçbir kabahati olmadığı halde annesi olacak sefile ile beraber yokluk ateşi içinde kavrulmaya mahkumdur. Kimi yine hiçbir kabahati olmadığı halde anasına babasına yönelecek kabahatler, cinayetler kendisine yönelir de kıyamete kadar "gayrimeşru çocuk" hakaretiyle alaya alınır. Kimi kulübelerde, kimi de konaklarda doğar. İkisi de birdir. Bazen bir fakirin çocuğu namussuz çıkar. Bazen bir zengin efendinin oğlu terbiyeli olur. Bazen fakir bir kadının kızı namusunu korumak için anasını, babasını, akrabasını, hayatını feda eder. Fakat çocukken bunların hepsi birdir. Hepsi masumdur. Onlara kırılmak yakışmaz. Onlara dua yakışır. Onların namuslu, merhametli olmasını istemeli.

Şefik anasının bu derin sözlerinden usandığını anlatmak istedi:

-Anacığım!

-İki gözüm!

-Yine kendi kendine ne düşünüyorsun?

-Hiç yavrum. Fakat bundan sonra babasız diyen çocuklara "Allah kahretsin "deme.

-Ya ne diyeyim?

-Allah ıslah etsin de.

-Bu söz daha fena değil mi?

-Hayır, daha iyi.

-Eee? Onlar her zaman bana babasız çocuk mu desinler?

-Desinler, ne zararı var?

-Fakat anacığım, benim babam yok mu?

Kadın, içinde birkaç damla yaş parlayan gözlerini birisinden bir şey istirham ediyormuş gibi yukarı kaldırdı, dedi ki:

-Yarabbi! Yoktur, oğlum. Olsa bile, senin gibi masum, senin gibi talihsiz, senin gibi melek bir çocuğa baba olmaya layık değildir.

Çocuk mahzunca, doğal ve gayri ihtiyari çocukça bir duyguya mağlup olarak, ya aklı başında bir öksüzden işitmiş yahut o anda Cenab-ı Hak tarafından bilinen masumiyetine yaraşır mini mini kalbine ilham edilen şu sözü söyledi:

-Zaten benim kimim var ki!

Kadıncağız deminden beri kirpiklerine toplanan yaşları akıttıktan sonra karşılık verdi:

-Senin bir Allahlın bir de anacığın var. şimdi söyle bakalım, siz kaçtınız, sonra?

-Sonra Aksaray'a indik. Yenikapı'ya giden yola saptık, tramvay yoluna.

Afife yine kardeşinin sözünü kesti:

-Tramvay yoluna sapmadan, hani o kalabalık...

Şefik kız kardeşinin söyleyeceği sözleri mini mini dudakları arasında bıraktı:

-İşte onu da unuttum. Biz o sokağa saptık. Karşıdan birçok araba, birçok adam geçiyordu. Bize yaklaştılar. Görse anacığım, iki tane araba.

Afife yine kardeşinin bir şey unuttuğunu anlatmak için hayretle karışık bir gülümseme ile annesine baktıktan sonra söze başladı:

-Arabaların da üstü açık.

Şefik yine unuttuğunu ima eder bir masumiyet tavrı ile devam etti:

-Sahi, arabaların da üstü açık! Öndeki arabanın içinde benim kadar bir çocuk oturuyor. Gülüyor.

İki tarafına çocuklar dizilmişler, ikide bir "âmin" diye bağıyorlar. O neydi ana?

-Zavallı çocuk! Sen böyle şeyleri daha görmedin. Belki gelecekte de göremeyeceksin. Yavrum, çocuk mektebe başlatılıyor.

-Ben de isterim, ben de öyle mektebe gitmek isterim.

-Heyhat! O saadet mertebesinde okuyacak, sen felaket mektebinde okudun.

-Anlamadım anne.

-İnşallah sen de mektebe gidersin oğlum! Sonra?

-Sonra... çok kadın vardı. Birkaçını ben de gördüm. Onlar ağlıyorlardı. Niçin ağlıyorlardı onlar?

-Sevinçlerinden.

-Niçin seviniyorlar?

-Çocuk mektebe başlatılıyor da onun için.

-Üç tane çocuk da mini mini atlara binmişler. Yanlarında koca bıyıklı herifler var. Onlar kim?

-Lalalarıdır.

-O mini mini atlar ne kadar güzeldi!

-Eee?

-O aralık bir efendiye yaklaştım, on para istedim.

-Verdi mi?

-Verdi ama darıldı.

-Ne dedi?

-Her sokak başında bir dilenci; köküne kibrit suyu! Al da defol! dedi; sonra oradan geçtik.

Afife dedi ki:

-Ya arka arabadaki?

-Onda kim vardı kızım?

-Bir kız vardı nineciğim.

-Nasıl?

-O da oğlan gibi süslü. Başında sarı bir tarak vardı. Maviler giymiş. Acaba o kız ne olacak?

-O da mektebe başlıyor kızım.

Yine Şefik başladı:

-Sonra tramvay yoluna çıktık. Oracıkta bir manav var. Ne güzel yemişler satıyor! Cebimdeki on parayı vermek istedim. Fındıklar pek güzel duruyordu.

-Keşke verip alaydın! Niçin almadın? Ben sana her zaman demiyor muyum? Canın bir şey çekince cebinde para varsa, al.

-Öyle ama belki başka para bulamam dedim. Kardeşimle beraber gittik, dükkanın önünde durduk. Derken bir efendi geldi. Yanında bir çocuğu vardı. Efendinin de, çocuğun da giysileri ne kadar temizdi! Çocuk efendiye "Ben fındık" isterim dedi. Efendi de çocuğa "Peki oğlum" dedi.

Fındık aldılar. Çocuk fındıklarını cebine koydu. Yere birkaç fındık düşmüştü. Onları aldı.

Yarısını bana, yarısını Afife'ye verdi.

Bu esnada Afife elini koynuna soktu. İki fındık çıkardı.

-Ha, unuttumdu; ben dört tanesini yedim. İki tanesini de sana sakladım, dedi.

Bu küçücük fakat bir annenin nazarında dünyanın hazinelerinden daha büyük daha kıymetli olan hediyelerini annesinin önüne koydu. Annesi şefkatli bir bakışla kızını süzdükten sonra fındıkları uzatarak

-Al yavrum, bunları da sen ye. Benim dişlerim ağrıyor. Kıramam, cevabını verince kızcağız iki adım geri çekildi ve mahzun mahzun boynunu bükerek

-Bana darıldın mı anacığım? Niçin gözlerin doluyor ya? Dişlerin o kadar çok mu ağrıyor?

Ağrıyorsa ver onları bana. Ben kırar, içini sana veririm, dedi.

Fındıkları aldı; küçücük dişleri ikisini de kırdı. Kendi eliyle annesinin ağzına koydu.

Çocukların bu halleri insana vicdan ıstırabını, sefalet azaplarını unutturur.

Şefik kız kardeşinin annesine karşı gösterdiği iltifatı görür görmez üzgün bir yüzle dedi ki:

-Ben getiremedim. Zaten benim dört tane vardı. İki çürük çıktı. İkiisini de yedim.

-İyi ettin oğlum. Sonra ne yaptınız?

-Sonra efendi manava para verdi; manav da ona paranın üstünü verdi. Beş altı onluk. Efendi onlukları cebine koyarken birisi düştü. Görmedi; hemen yerden aldım.

-Nasıl?

-Çalmadım nineciğim. İstersen kardeşime sor. Efendiye seslendim, parasının yere düştüğünü söyledim.

-Ne dedi?

-Yüzüme bakıp "Senin olsun" dedi. Sevindim. Oradan da geçtik. Kardeşim bir aktar dükkanı önünde durdu. Bir bebeği seyretti. Ben de onu bekledim.

Afife kendi kendine şiltenin yünleriyle oynarken

-Ne güzel bebek! Şimdi olsaydı, koynuma alır yatardım! dedi.

Annenin kalbine bir ok daha saplandı. Zavallı kadın oğluna sordu:

-Sonra?

-Sonra... Yenikapı'ya geldik. Aksaray tarafından at üstünde bir Frenk geliyordu. Oracıkta indi. "Şu atı tut" dedi. Ben de tuttum. Bir eve girdi. Sonra çıktı. Bana iki onluk verdi. Etti dört onluk. Tren yoluna doğru yürüdük. Kardeşim bir aşçı dükkanının önünde durdu. Aşçı ona bir dilim ekmek verdi. Tren yoluna geldik. Orada ben birisinden on para istedim. Göğsümden iterek "Defol!" dedi.

Korktum. Kardeşimle beraber el ele deniz kenarına doğru koşmaya başladık. Orada kimse yoktu.

Denizin üstünde yelkenler vardı. İşte onları seyrettik. Karnımız acıktı; geldik.

Afife bu sırada pencereye bakarak "Pencere açık mı kalacak?" dedi. Kızın hakkı vardı. Kadının kırdığı camdan içeri giren rüzgâr sönmüş olan ateşin küllerini savuruyor, sefilleri titretiyordu.

Anne

-İnşallah açık kalmayacağız. Sen benim çarşafımı getir, dedi.

Kız kardeşiyle kendinin yatmakta olduğu şiltenin altından beyaz fakat kirli bir çarşaf çıkardı.

Anasına verdi.

Talihsiz bir kadının namusunun örtüsü, sefalet görmüş bir kadının kefeni sayılmaya layık olan bu çarşafa bürünen kadın, sağ tarafına Şefik'i, sol tarafına Afife'yi aldı. "Gelin yavrucuklarım" dedi. Sonra bu sözüne "Oh! Bugün ruhumun içinde bir sevinç hissediyorum. Sevineceğiz çocuklarım, sevineceğiz" kelimelerini ekledi.

Gök gürlüyordu. Afife dedi ki:

-Ama anacığım. Hava kararıyor. Üşüyeceğiz.

Kadın kederli bir bakış, hazin bir gülümsemeyle cevap verdi:

-Yarın ısınmak için bugün üşümeli. İnsanlar öyle istiyorlar.

Zavallı sefalet görmüş çıplak ayaklarıyla çamurlar içinde yürümeye başladı. İki küçük melek ortasında, esmer bir buluta bürünmüş daha büyük bir meleğe yahut mahşerde sonsuzluk uykusundan uyanan ve üstündeki kefeninden mezarının toprakları dökülen bir aşk şehidesine benziyordu.

.4.

Toplumdan imdat istemeye gidiyorlardı. Evet, Allah onları topluma doğru sevk ediyordu.

Yürüdükleri yolun iki tarafına dizilen ağaçlar sert bir rüzgâra karşı yapraklarını döküyorlardı.

Yağmur hazin hazin yağmaya başladı.

Yürüyorlardı. Cerrahpaşa'dan Aksaray'a inen yokuşa geldiler. Aksaray karakoluna yaklaştıkları sırada bir kadın kalabalığı gördüler. Bu kalabalık gülpembesine boyanmış bir konağın kapısı önündeydi.

Kapının önüne yaklaştıkları sırada ihtiyarlara gençliği, gençlere sevgiyi, sefil kadınlara da mazideki saadeti hatırlatan bir çalgı sesi işittiler. Kalabalığa doğru biraz daha yaklaştılar.

Bu konaktan içeri süslü süslü hanımlar giriyorlardı. Üç zavallı, konağın önüne yaklaştıkları

sırada Afife annesine dedi ki:

-Nine burada ne var?

-Düğün var.

Kadın bir erkeğin saadetini hazırlıyor. Bir erkek bir kadının varlığının diğer yarısı oluyor.

Bugün bir kız çoktan beri görmesini arzu ettiği, rüyasında hayaliyle meşgul olduğu gelinlik kıyafetini görüyor. Bugün bir erkek geleceğini saadet ışıkları içinde bırakacak bir kızın hayaliyle meşgul. Kız için ne büyük bahtiyarlıktır ki sevinciyle sevinçli, kederiyle kederli olacak vefalı bir eşe sahip oluyor. Erkek için ne saadet ki sefahat âlemlerini, bir takım sefilelerin vefasını ispat için söyledikleri yalan sözleri bir mutluluk âlemi arasında unutmaya çalışıyor.

Yağmur hala devam ediyor, kadını ıslatıyor, çocukları da titretiyordu.

Tramvay yoluna dönmediler. Çocukların sabahleyin gittiği yola saptılar. Bu yol, Samatya'ya gitmekte olan tramvay yoluna ve Yenikapı'ya çıkıyordu.

O تنها sokaklarda yürürken yağmurun şiddetinden evlerin saçakları altına giriyorlardı.

Sokak içinde efendi kıyafetli bir adam belirdi. Şefik bunu gördüğü gibi hemen efendinin yanına koşarak elini uzattı. Efendi çocuğun yüzüne hakaretle baktıktan sonra şiddetli rüzgârın ara sıra eğmekte olan şemsiyesini düzeltmeye çalışarak

-Hadi bakalım; Bir taraftan şemsiyeyi düzeltelim, bir taraftan ıslanalım, bir taraftan da seninle uğraşalım. Şimdi kafanı kırarım, dedi.

O esnada evlerin oluklarından boşanan yağmurun şarılırtısı fırtına bulutlarıyla örtülü olan ufukları yangın alevleri içinde bırakan şimşekleri takip eden gürültüleri olmasa, ipek şemsiyeli efendi zayıf, boğuk sesli bir kadının telaffuz ettiği şu kelimeleri işitecekti:

-Gel yavrum gel. Vicdansız, merhametsiz, insafsız bir mahlukun karşısında titremek meleklere yakışmaz.

Yollarına devam ediyorlardı. Aksaray'dan Samatya'ya uzanan tramvay yoluna çıkmışlardı.

Yenikapı'ya doğru yürümeye başladılar. Yağmurun eski şiddeti kalmamıştı. Damlalar seyrek düşüyordu.

Yenikapı'daki hamamın yanına geldikleri zaman biraz durdular. Aksaray yönünden bir araba geldi. Hamamın yanındaki keresteci dükkanının önünde durdu. İçinden gayet süslü bir madam ile kızı olduğu yüzünün benzerliğinden anlaşılan, yedi sekiz yaşlarında bir kızcağız indi. Dükkanın yanındaki kapıyı çalmaya başladılar.

Sefile, kadının yüzünde bir merhamet eseri görür gibi oldu ve çocuklarıyla beraber birkaç adım attı. Titreyen elini kadına doğru uzattı. Madam kapıyı çalmaya devam ederken "İnayet ola! "dedi.

Anne geri çekildi.

Madamın çocuğu kadının üstünde başındaki pejmürdeliği gururlu bir bakışla süzdükten sonra elini göğsünde parlamakta olan elmas iğnesine götürerek

-Ne kadar pis kadın! Murdar! Benim elmasım gibi onda elmas yok ki! dedi.

Zavallı kadının yüzünde kırgınlığına delalet eden hiçbir iz görünmedi. Çocuğun pek masumca, pek safça söylediği bu sözler hoşuna gitmiş olmalı ki birkaç saatten beri gülmeyen dudakları üstünde yüce bir masumiyetle sonsuz bir şefkati anlatan bir gülümseme belirdi. Bir koluna Şefik'i, bir koluna Afife'yi alıp kaldırdı. Çocuğun yüzüne canına sokacakmış gibi şefkatle baktı ve

-Yavrum, işte benim elmaslarım. Bunlar benim iki hazinemdir. Hiçbirinin tek bir kılını bütün dünyanın hazinelerine değişmem, cevabını verdi.

Çocuklarını yere bıraktı. Yürümeye başladılar.

Kadıncağız derin bir düşünceye dalmıştı. Kendi kendine söyleniyordu:

-İnsanlar aldanıyor. Bir yüzde gördüğü merhamet eseri altında bir gazap kıvılcımı parladığını bilemiyor. Kim inanır ki masumiyetten başka bir şey ifade etmeyen bir yüzün sahibi olan insanı böyle reddediyorsun? Bu kadın beni reddetmek hakkını kimden alıyor? Ümit etmem ki Cenab-ı Hak'tan alsın. O kadın bu hakkı her şeyden ziyade göreneğe uyan toplumdaki alıyor. Lanet olsun şehir adetlerine! Karşısında titredığımız bir ejder. Zehirden

daha müthiş, yangından daha yakıcı, tufandan daha korkunç; toplumun kolerası, cihanın veremi denilse layıktır.

-Anacığım, daha çok düşünecek misin?

Mini mini yavru anasının düşüncelerini bozdu. Kadıncağız çocuğuyla meşgul olmaya başladı.

-Hayır, yavrum, neredeyiz?

-İşte, tren yoluna geldik.

Kadın etrafına bakındı. Yenikapı istasyonundaydılar. Afife sordu:

-Nine bak bak, şu adama bak. Yolun iki tarafındaki uzun demirleri indiriyor. Yolu kapatıyor.

Geçemeyeceğiz. Niçin kapatır onları?

-Tren geçecek de onun için. Geçtikten sonra yine açar. Biz de geçeceğiz.

-Tren mi geçecek?

-Ya, tren geçecek.

-Treni seyredelim mi?

-Edelim yavrum.

-Ben ona binemedim, ama çok severim.

Zavallı kadının kalbinden bir damla kopar gibi oldu.

Samatya'dan hareket eden trenin düdüğü uzaktan işitildi. Sefil aile yolun kenarına yaklaşmıştı. Bir dakika sonra lokomotif siyah bir canavar gibi göründü.

İstasyona yaklaşıp da tam bu ailenin önünden geçeceği sırada kadıncağız ileri doğru bir hareket etti. İkinci adımı atmış olaydı, lokomotifin mermerleri öğütmeye, en katı şeyleri toz etmeye muktedir olan tekerlekleri altında ezilecek, çoğunlukla gece rüyasında gördüğü anacığın kavuşacak, sefaletine, kederlerine, gözyaşlarına son verecekti.

Kendi kuvvetinin üstünde olan bir kuvvet zavallının zayıf, kemikten ibaret kollarından tutuyormuş gibi talihsizi durdurdu. Gözleri yaşlar içinde kaldı. Bir Afife'nin mahzun gözlerine, bir Şefik'in gamlı duruşuna baktı. "Çocuklarım için yaşamalıyım" dedi. Bu esnada nereden geldiği bilinmeyen bir ses kadının arşa, ebediyet dergahına kavuşmak isteğinde olan ruhu içinde çınladı:

-Bedbaht! Babalarının zulmünden, annelerinin aldanmasından sorumlu olmayan bu iki

yavrucağızı, hararetiyle kendilerini ısıttığı sıcak koynundan çıkarıp halinden nefret ettiği toplumun ölümden daha iğrenç, mezardan daha soğuk olan sefalet kucağına mı bırakacaksın?

Bu genç anneyi Afife'nin mahzun bakışı, Şefik'in gamlı duruşu, bir de o yüce ses-fakat yalnız kadınlar için bir cesarettten ibaret bulunan -intihardan menetti. İsabet oldu. Trenin öyle dünyaları tahrip edecekmiş gibi dehşetle gelişinden birdenbire çok korkan Afife anasının çamur içinde kalan eteğini sıkı sıkı tutmuştu. Eğer kadın ileri doğru atılırken çocuk kadının eteğini bırakmayıp, beraber sürüklenmiş olaydı, o zavallı masumun-birtakım zayıf ihtimaller, bir takım şüpheli günler, bir takım yoğun dumanlar arasında görünen -geleceği de toprağa karışmış olacaktı.

Çan çalındı. Bunu boru sesi izledi. Trenin hareketi için her şeyin tamam olduğunu memurlar ilan etti. İslim bir çığlık kopardı. Tren uçmaya başladı.

Kadifelerle döşenmiş olan birinci mevki vagonları sefil ailenin önünden geçerken vagonun penceresinden gayet güzel, gayet mütenasip bir baş uzandı. Ardından güzel bir kız yüzü görüldü.

Kız, elindeki gelincik çiçeğini andıran al yelpazeyi özel bir tavır ile trenin gittiği yöne doğru biraz eğip latif gözlerini oradaki evlerden birinin penceresine çevirdikten sonra dudaklarında -şairlerin kalbine, ressamların hafızasına nakşolunacak kadar- güzel bir tebessüm parlattı. Başını içeri çekti.

Afife ve Şefik lokomotifin havada hafif bulutlar oluşturan beyaz dumanlarını seyretmekle meşgulken kadın bunlara dikkat ediyordu. Kızın gözlerini çevirdiği pencerede bir delikanlı duruyordu. Elini dudakları üstüne koymuş, oradan bir buse koparmış, o kırmızı kadifeler içindeki kızın küçük beyaz ellerine temas ettirebilmek ümidiyle yelpazesine doğru fırlatmıştı.

Kadın gençliğin o tatlı sabahlarını, en renkli en parlak baharlarını hatırlatan ve havanın o kadar kasveti arasında şafak bulutları içinde bir tablo oluşturacak derecedeki bu aşıkane manzarasına özlem dolu bir gözle baktıktan sonra dedi ki:

-İşte kanatları gençliğin yıldızlarıyla süslü iki güvercin. Sevda semasının tatlı maviliği içinde birbirini izliyor. Trenin son vagonunun gözünden kaybolmakta olduğunu gören Afife başını çevirdi. Masumca bir telaşla sordu:

-Hani ya nine güvercin?

-Güvercin mi yavrum? Uçtu, hayat gibi geçti. Mazi gibi kayboldu.

-Hayat ne demek?

-Bir dert demek.

-Bir dert ne demek?

-Yaşamak demek.

-Ya mazi?

-O da geçmiş zamandır.

Sonra kendi kendine ekledi:

-Dönmeyecek bir saadet, bir rüyadır.

-Keşke bana haber vereydin nine! Güvercini pek severim.

-Sen o vakit trene bakıyordun.

Yağmur dinmişti.

Zavallı ana, talihsiz çocuklar birçok kişiden hakaretli cevaplar aldıktan sonra Samatya'ya doğru yürümeye başladılar. Anne o kadar yüzyılların mazisini tasvir eden eski eserlere doğru döndü.

Bu esnada hazin hazin bir çan sesi işittiler. Anne şaşırılmışçasına

-Daha o kadar akşam değil; bu da ne? dedi.

Çan sesini bir takım hazin çocuk sesleri izledi. Bundan sonra bir kalabalık görüldü. Yenikapı'ya doğru iniyorlardı. Kilise çocuklarına özgü elbise giyinmiş bir çocuk elindeki buhurdanlıktan havayı kokuya boğuyor, bunun arkasından sıra ile dizilmiş olan diğer beş altı çocuk yakıcı bir eda ile dua okuyor, birkaç papaz bunlarla beraber geliyor, bu topluluğun ortasında, içine genç bir kız yatırılmış, etrafı beyaz çiçeklerle süslenmiş bir tabut yürüyordu.

Kadının gözünden bir damla yaş düştü. Hatırına çocukları da gelmedi. Kalabalığa yaklaştı.

Gökteki karanlık, azametli bulutlara karşı yerdeki bu tabut hazin bir manzara oluşturuyordu.

Kızın yüzünde ölümün kanatlarından yansımış bir gölge, dudaklarında ruhundan serpilmiş bir tebessüm vardı.

Kadın o gölgeyi görür görmez

-Ne felaket! Daha dünyasına doymadan, daha güzel çiçeklerini koklamadan toprağa gidiyor, dedi.

Sonra yüzünün her noktasını dikkatle süzmekte olan gözleri o tebessüme rastladı. O vakit şu sözü söyledi:

-Ne saadet! Sevdiğine kavuşuyor!

Birisine sordu:

-Efendi; bu kızcağızın hangi hastalıktan öldüğünü bana söyleyebilir misiniz?

-Ne yapacaksın? Diriltecek misin? Veremden.

-Darılmayın efendim. O hastalık bende de var. Verem. Sefalet. İkisi bir hastalıktır. Önceki sevgi yahut bulaşmadan dolayı zenginlere, ikincisi terkedilmişti yahut zaruret sebebiyle fakirlere aittir.

Aklına çocukları geldi. Tren yolunun kenarında bırakmıştı. Koştı. İkisi de hayran hayran kalabalığa bakıyorlardı. Annelerini gördüler.

Anne çocukları o müthiş manzarayı seyretmekten alıkoymak isteyerek harabelere doğru yürümeye başladı.

Şefik sordu:

-Nine, neydi o kız? Hani uzun bir şeyin içine yatırmışlar?

Anne boğuluyormuşçasına bir sesle cevap verdi:

-Sen onu gördün mü?

-Ya, gördüm. Ne kadar sarı! Balmumuna benziyor.

-Niçin baktın?

-Bakmak fena mı?

-Korkmadın mı?

-Niçin? O bir kız.

Kadın kendini topladı. Dedi ki:

-Evet ya, bir kız.

-O ne olmuş?

-O mu? O mu? Şey... Şey... Gelin olmuş.

-Gelin mi olmuş? Onun için bu kadar kalabalık ha?

-Evet.

-Ee, deminki düğün... Onda çalgı vardı. Hani bunun çalgısı?

-İşte çocuklar bağıyorlar ya!

-Bu şimdi nereye gidiyor?

-Düğün evine.

Harabelerin kenarına, sahile ulaşmışlardı. Kadın vaktiyle harabeden düşmüş, denize doğru eğilmiş bir kaya üstüne çıktı. Çocuklarından birini sağına, birini soluna aldı. Küçük dalgaların sahile vurmasıyla çıkan sesleri dinlemeye, kara bulutlar içinde kalan ufka bakarak orada, o karanlıklar içinde bir imdat işareti aramaya başladı. Denizin o kadar koyuluğuna, o kadar enginliğine, o kadar azametine karşı bu üç zavallının ruhlarını - sırlarına vakıf olamadığımız- derin bir sessizlik çevrelemişti.

Dalgalar heyecanlı çarpışmalarını arttırdıkları sırada annenin zihninden ikinci kez intihar düşüncesi geçti. Bu fikir bütün derin mütalaalarını bozduğu sırada o boşluk içinde, o açıklık arasında bütün zevklerini, bütün acılarını, bütün insanları unuttu. Yalnız kendi gözlerinin içine bakan iki yavru gördü ki olayların akışına karşı titriyorlardı. "Yaşamalıyım" dedi.

Ansızın aklına kulübedeki camı kırmış olduğu, çocuklarının o akşam çok üşüyecekleri geldi.

Çok düşündü. Ne yapabilirdi? O gün penceresine bir cam taktırabilmek için para bulamamıştı.

Sokağa düşen bez ise pencerenin yalnız bir tarafını örtecek kadardı. Nihayet karar verdi.

Sırtındaki hırkayı çıkaracak, böylelikle çocuklarını koruyacaktı. Çocuklarının ısınması için kendisinin üşümesi lazımdı.

Akşam yaklaşıyordu. Dönmeye başladılar.

Samatya ile Yenikapı arasında bir yol vardır. Düzensiz olan bu yokuş, yolcusunu kestirmeden Cerrahpaşa'ya çıkartır. O yokuşu çıkıyorlardı. Bir yere geldiler. Oradan Cerrahpaşa'daki dükkanlara doğru sapılabilirdi. Dükkanlara sapılacak köşenin karşısında büyük bir ev vardır. Pek eski, pek yıkık dökük olduğu için -kadınların inandıkları gibi- uğursuz, çocukları korkutacak kadar müthiş bir görünüme sahipti. Evin sağ tarafında bir yangın harabesi vardı. Bu harabenin taşlarından birinin üstüne çıkıp oturan insan Marmara'nın ufuklara dokunan dalgalarını, çok uzaktan heybetini gösteren Keşiş dağının devamlı karlarını, ufkun karanlığa dalan yelkenleri siyah bir bulut gibi görünen vapur dumanlarını seçebilir.

Yokuşu çıkmaktan yorulmuş olan üç talihsiz o harabede dinlenmek için birer taş üstüne oturdular. O korkunç evdeki saat hazin bir ses ile on biri çaldı (Miladi saat ile akşam 5.30 sıraları).

Afife söze başladı:

- Nine hava ne kadar karanlık! Yağmur yağmıyor ama yine karanlık.

-Bulutlar var da onun için yavrum.

Kaldırım üzerinde yürüdüğü anlaşılan bir adamın uzaktan ayak sesi geliyordu. Bu gelen adam her kim ise elbette köşeyi dolaşacaktı. Annesinin yüreğinde bir his uyandı. Çocuklarıyla beraber köşe başına gidecek, o adam köşeyi dönerken sabahtan beri üzüntüyle geri çektiği elini -o gün için son defa olmak üzere- bir kere daha uzatacaktı.

"Kalkın yavrucuklarım" dedi. Köşe başında durdular. Gelen adam iyice yaklaştı. Otuz yaşında gösteren ve üstü başı temiz olan bu adam bir adım daha atınca kendini kadının önünde buldu.

Kadın gözleri yerde, titremekte olan elini hüznü bir tavır ile uzattıktan sonra titrek sesiyle

-Efendim, açlıktan ölmek derecesine gelen bu sefalet görmüş bir ana, yağmurdan ıslanan, rüzgârdan titreyen iki kimsesiz yavru için sadaka, dedi.

Yüzü her ne kadar güzelse de gözlerinin parlaklığı temiz ahlaklı kimselerden olmadığını meydana çıkararak bu adam kendisine uzatılan o mini mini beyaz eli görür görmez, o parlak gözleri içinde şehvetten, alçaklıktan başka bir şeye delalet etmez bir kıvılcım parladı. Yüzünde bir masumun namusunu ihlal etmek için çalışan kötü adamların, amaçlarına ulaştıkları zaman gösterdikleri bir tebessüm kadar tiksiniyen bir gülüş görüldü. Kadının küçük elini sıktıktan sonra cevap verdi:

-Güzel kadın. Sana para verilir ama benim yüzüme bakmalısın. İnsan tanımadığına para verir mi?

Şimdiye kadar bazı çapkınlardan gördüğü bu gibi davranışları namus hislerinin en şiddetlisiyle reddetmeye çalışmış olan bu kadın, elinin üstüne bir engerek yılanı dokunmuşçasına birdenbire titreyerek yumuşak elini adamın parmakları arasından kurtardıktan sonra temizlik hazinesini gasp etmek isteyen bu namus düşmanının yüzünü görmek için güzel gözlerini hem yavaş yavaş kaldırıyor, hem de şöyle söylüyordu:

-Efendi! Fakirler namuslarını korumak için açlıktan ölmeye razı olur.

Şiddetli bir heyecan kadıncağızın nefesini kesiyordu. Çünkü gözleri karşısındaki adamın gözlerine tesadüf eder etmez adam hiç ummadığı bir şey görmüş gibi bir hayret sesi çıkardı. İki adım geri çekildi.

-Ooo! Melek'miş ha?"dedi. Yokuştan aşağı koşmaya başladı.

Olağanüstü üzüntüsü gözlerinin dışarı fırlamasından, vücudunun baştan aşağı

titremesinden anlaşılan zavallı kadın şu üç kelimeyi söyleyebildi:

-Aman Yarabbi! Saffet!

Düştü; gözleri kapandı; dudaklarının arasından bir parça beyaz köpük aktı.

Çocuklar bağırdılar.

Bu esnada o müthiş evin kapısı açıldı. Başına "abani" denilen sarık sarmış, mavi bir şalvar giymiş, iğrenç, korkunç yüzlü bir adam çıktı. O iğrenç yüzünü güldürmeye çalıştı. Çocuklara yaklaştı. Her ikisini de kucağına aldı. Çocuklar "Anacığımızı, anacığımızı isteriz!" diye feryat ettikleri sırada o adam hem "Peki yavrularım, şimdi onu da getiririz. Hele siz içeri girin" diyor, hem de meraklı bakışlarını etrafa çevirerek kapıdan içeri giriyordu.

Yine bu esnada oradan geçmekte olan mahalle bekçisi çamurun içinde ölü gibi yatan o vücudu görür görmez elini bir tarafına dokundurmadan oraya yakın olan polis merkezine koştu.

Bekçinin getirdiği polis meraklı bir bakışla kadını süzdükten sonra korkunç evin kapısını çaldı.

Adam çıktı. Üstüne bir gecelik entarisi giymiş, dermansız bir halde inliyordu. Polis sordu:

-Bakın bu kadına.

-Aman Yarabbi! Ne olmuş?

-Belki de ölmüş. Kadın buraya düştüğü vakit siz burada değil miydiniz Salim Efendi? Ben bugün akşama kadar evdeydim, bir yere çıkmadım. Ama biz öbür tarafta oturuyoruz. Bu taraftaki odalar boştur. Bunun için göremedim. Allah Allah! Dünyada neler de oluyor!

Bekçi safça dedi ki:

-Polis efendi, Salim Efendi doğru sözlü bir adamdır.

Polis doktor getirmeye gitti.

Polis ile beraber gelen doktor kulağını zavallı kadının onca ıstıraba dayanan, onca takat tüketen ve hayatın doğuş yeri olan kalbine koyduğu sırada "Nasıl? Gitmiş mi?" sorusuna "Vefat ettiği bence kesin" cevabını verdi.

Yine bu esnada gayet güzel bir ata binmiş bir bey Samatya yönünden yokuş çıkarken o hali gördü. Atının başını çekti. İndi, polise yaklaştı ve sordu:

-Efendi; bu kadın ölmüş mü?

-Evet.

-Nesi vardı?

-İhtiyacı.

-Demek aılıktan ölmüş.

-Öyle olmalı.

-Adı neydi?

-Bilmiyorum.

-Bunları kimden öğrenebiliriz?

-Ben yeni geldim. Belki Cerrahpaşa'daki merkez bilir.

Delikanlı eğildi. O solgun yanaklara, o aralık dudaklara, o perişan saçlara baktı. Acı ve alaylı bir tebessümle beraber manalı bir tarzda, dehşetli bir kinayeye delalet eden şu sözleri söyledi:

-Bu kadın öldü. Topluma bir vücut daha katıldı.

Bir dakika sonra delikanlının bindiği hayvanın ayaklarının sesi kaldırımlardan duvarlara yansiyordu.

Yine bu esnada kadın bekçi tarafından getirilen bir tahta üstüne yatırılmış, götürülüyordu.

Aynı sıralarda gecenin o kadar sessizliği, bulutların o kadar karanlığı, harabenin o kadar dehşeti arasında "Anacığım! Anacığım!" hazin feryadıyla devamlı ağlamakta olan iki çocuğun feryadı işitilir ve ara sıra melekleri imdada koşturacak kadar hazin olan çığlıkları bir kırbaç sesi izlerdi.

Roman yazmaktan, roman okumaktan maksat nedir? Acaba roman yazmaktan meram, güzel bir kadın, sonra yine güzel bir delikanlı tasvir etmek, kadını delikanlıya, delikanlıyı kadına aşk bağıyla bağlamak, sonra ortaya bir de rakip çıkararak bir iki adi entrika ile rakibi yok edip iki zavallıyı da -hemen çoğunlukla hikâyelerimizde görüldüğü gibi birini müthiş bir zehre, diğerini soğuk bir hançere kurban ederek- işi bitirivermekten ibaret midir?

Acaba roman okumak bir kitabın devamlı yapraklarını saymak, satırlarını süzmek, can sıkıntısından patlamamak için garip bir olay işitmeye hevesli olmak, nihayet okunan kitabın hangi düşünce ile yazılmış olduğunu anlamamak maksadına mı dayanmaktadır?

Zannederseniz, gerçek böyle olmamalı. Roman yazmak demek bir âlem tasvir etmek demektir.

Roman yazmak, meydana gelmesi ihtimal dâhilinde olan olayları akla uygun olarak hayallerin sebepleri ve renklerin göz aldatmasıyla birlikte göstermekten ibarettir. Bizim gibi acizlerin değil, roman yazmaya muktedir olan büyük edebiyatçıların, bir olayı adetler ve genel ahlaka uygulayarak yazmakta karşılaştıkları zorluklar, çektikleri zahmet dikkate alınacak olursa, her gün gözümüzün önünde görüp durduğumuz şu âlemin gerçeklerine vakıf olmanın ve dolayısıyla o gerçekleri tarafsızca tasvir etmenin ne kadar zor olduğu itiraf edilir.

Hatta âlemin gerçeklerini araştırmakla okuyucularına yeni bir dünya keşfetmek isteyen bazı yazarların birçok zorlukları seçerek hayvanların bile barınamayacağı meyhanelerde yatmaları, günlerce aç kalmaları, haydutlarla, sefillerle içki ve meclis arkadaşı olmaları, fakirlerin yediklerini, içtiklerini, oturdukları yerleri keşfe kadar varmaları görülmüştür ki iki yüz sayfalık bir kitabın yazımı için bu kadar zahmet gerçekten hayret edilmeye değer. Fakat siz bilir misiniz ki mesela bir fakirin ayaklarındaki eski kunduraların dikişlerinin nasıl sökülmüş olduğunu tarife muktedir olan yazar bizce küçük, kendisince pek büyük sayılan bu başarıdan dolayı ne kadar sevinir? Belki sevincinden gecelerce uyuyamaz.

İşte bu merak ve araştırma sayesinde ki roman yazan kimi yazarlar -özellikle şu son yüzyılda-ahlak ve görenekleri tasvirde büyük bir güç gösterirler. Örneğin; çok rakı içtiği için ayakta duracak gücü kalmayan bir adama ağzı düzgün bir adamın söylettiği sözü söyletmiyorlar.

Sözgelimi günlerce aç kalan bir adamın karın ağrılarını fennin kabul etmediği bir şekilde tasvir etmiyorlar. Sözün gelişi, bir hırsız hakkında yüce duygularla merhamet gösterecek kadar gaflette bulunmuyorlar. Bir fakirin kulübesinde bir porselen tabak yahut bir demir kaşık aramıyorlar. Romancıların bu gücü, yalnız hareket ve sözlerin taklidiyle kalmıyor. İnsanlık duygularını, dünyanın hallerini, kalp sırlarını ortaya koymakla beraber bir takım küçük olaylardan büyük ibretler çıkarmak ve sözgelimi iyi bir adamın beğenilen hareketlerini tasvirle bir katilin ahlakını düzeltmeye çalışmak o güç dâhilindedir. Roman

âlemi edebiyat dünyasının Amerikası sayılmaya layıktır. Amerikalılar mesela bir jalenin nasıl düştüğünü görmek için canlarını feda etmek derecesine vardıkları gibi romancılar da diyelim ki bir kadının kirpikleri arasında bir damla gözyaşının nasıl titrediğini keşfedebilmek için ellerinden gelse bütün servetlerini harcarlar. Romanların çoğu ahlak ve önemli şeylerin gerçeklerinin tasviri üzerine yazılır. Bu durumda romancıların topluma karşı bir ahlak tasvircisi olarak telakki edilmesi gerekir. Acaba bu gerçekleri arayıcı meslekte bulunanların bu gibilerinden yine topluma karşı bir zarar kuruntusuna düşülür mü? Bu bizim nemize lazım? Yalnız şunu söylemek yeterlidir ki, roman yazmak mutlaka iyi ahlak öğretmeye münhasır olmamalıdır. Buna uymak insanın -olağanüstü yeteneği ile beraber -bir araştırma fikrine sahip olmaktan ibarettir. Fransız yazarlarından biri "Ölümün ıstıraplarını tamimiyle hissederek o ıstırapları okuyucularına karşı gerçekçi olarak tasvir edebilmek için bir kere ölüp yine dirilmek isterim" demiştir ki bizim bu davamızı ispat eden delillerin en açıklarındandır.

Niçin roman okunur? Bizim buna verecek cevabımız şudur: Esasen roman yazmak ne için ise, roman okumak da onun içindir. Romanlar ahlakı düzeltmek için yazılmıyor muydu? O halde ahlakı düzeltmek için okunurlar.

Bu bölüme son vermeden önce şunu da söyleyelim: Roman okuyan halk üç kısımdır: Bir kısmı okuyarak eğlenir. Bir kısmı uyanır. Bir kısmı da insanlığın iyi hareketlerine örnek olan olay kahramanlarını taklide çalışır.

.6.

Güzel bir yüz ile güzel bir yaratılışın meydana getirdiği Ziya Bey roman kahramanlarının birincilerinden sayılmaya layıktır. Fransızca bilmez ama Fransızcadan tercüme edilmiş ne kadar roman varsa hepsini almış, kütüphanesini yalnız romanlarla süslemiştir. Bir babası, bir anası, bir de kız kardeşinden başka kimsesi yoktur. Ziya'nın oldukça kabiliyeti de vardır. Meramını ifade edecek, kalp hislerini tercüme edecek kadar yazı yazar, şiir söyler. Küçüklüğünden beri okul arkadaşı olan Cemal Bey, Ziya Bey'i çok sevmesine karşın nasılsa kendisiyle aynı düşüncede olamamıştır. Çünkü Cemal Bey Fransızca bilir, oldukça Türkçesi de vardır. Roman sevmez, okumaz. Romanlarda gördüğü hayallerin hepsini bir delilik telakki eder. Fenne aşınadır.

Kütüphanesi gözden geçirilecek olursa kimya, matematik, fizik, anatomi gibi fen kitaplarıyla dopdolu olduğu görülür.

Ziya Bey ile Cemal Bey karşı karşıya geldiği zaman birisi şiirden, birisi fenden bahsetmek ister.

Birisi diğersinin meramını anlamaz. Sonunda muhabbet çekişmeyle sona erer.

Cemal Bey'in en çok canını sıkan şey Ziya Bey'in roman okuyan halk içinde üçüncü kısma mensup olmasıdır. Sözelimi romanda fevkalade cömertliği tasvir edilen bir adama benzemek ister, hem de biraz benzer. Ziya Bey'in sevdiği romanlar içinde en çok hoşuna gidenler *Sefiller*, *La Dame aux Camelya*, *Amori*, *Graziella*, *Paul ile Virjini*, *Atala* gibi romantik eserlerdir. Şundan anlaşılıyor ki komediye hiç önem vermez; gülmez; ağlar.

Bir gün Kafkasya'nın güzellik örneği denilmeye layık olan güzel bir halayığı Ziya Bey'in babası Raşit Efendi alır. Karısını da -umulandan çok- denilecek bir şekilde razı etmiş olmalı ki halayığı odalık saymak fikrine kapılır.

Ziya Bey ismi Nilüfer olan bu güzel kıza -babasının koynuna gireceği için -fena bir gözle bakmaması gerektiğini, halayığın alındığı gün hissetmekle beraber, kıza gördüğü ve kendisinin hüznüne benzettiği bir hüznü gözden uzak tutmamaya ve babasının on dört yaşında bir kıza karşı altmış yaşında bulunduğunu hele hiç unutmamaya başlar. Raşit Efendi güzel halayığı vuslat meclisine sokmak için zorlarsa da o vahşi ceylan oralara hiç yanaşmaz. Gittikçe üzüntüsü artar.

Hatta ara sıra ağladığına delil olmak üzere gözlerinin kızarmış olduğu da görülür. Bazı kere de bütün gece uykusuz kaldığını ima eden bir uçukluk o güzel yüzde dolaşır.

Bunların hepsine ayrı ayrı dikkat etmekte ve Nilüfer'in en küçük hareketini bile gözden kaçırmayan Ziya Bey bir gün şöyle bir düşünceye dalar:

-İnsanın zihninde fenalık yoksa güzelce düşünmeli ki gençlik sabahının ilk ışıklarını, ömrünün baharının ilk çiçeklerini görmeye başlamış olan on dört yaşında bir kız ak saçlı, ak sakallı, ihtiyarlık ışığı yüzüne bir nuranilik vermiş, fakat her adımında ömrünün hazan

rüzgârına karşı titremeyi adet haline getirmiş bir ihtiyarın vuslat kucağına nasıl sığır? Dünya hazinelerini, hayatın lezzetlerini, geleceğin saadetini -çoğunlukla rüyasında gördüğü-iki güzel göze karşı feda etmek istidadını bulunduran ve güzellikte nadir olan bu kız nasıl olur da altmış yaşında bir adamın kendisine verdiği altınlara, elmaslara rağbet gözünü çevirerek o gülümsemelere, gösterişlere kanar? Ya bu ne akılsızlıktır ki yüzü buruşmuş, yanaklarının kemikleri dışarı fırlamış, içeri çöken gözlerinin ferî sönmeye başlamış bir adam, bir kızın zorla yola getirmek, kendi ihtiyar gönlünü eğlendirmek hevesine düştüğü halde, o kızın kendisine hiçbir vakit yar olamayacağını, belki namusunu ihlal edecek hareketlerde bulunacağını düşünmez? Ya bu ne kadar gaflettir ki bitmiş bir hayatı başlamış bir hayata karıştırmaktaki tehlikeyi de göz önüne almadan altmış seneyi on seneye bir tutmaktaki haksızlığı, hele hiç düşünmeden genç bir kızın saadet gülşenleri içinde letafetle büyüyen ümit çiçeğini soldurmaktan, kendisine bütün dünyanın şevkleri, cennetlerin bütün zevkleriyle dolu olan geleceğinin sabahını dehşetin yoğun bulutlarıyla örtmekten hayâ etmez? Benim babam herkesten çok fark eder bunları. Ya fark eder de niçin böyle yapıyor? Bunu ihtiyarlığa, yoksa nefsi arzularına mı vermeli? Acaba bu güzel çiçekte o kadar teessürü, gözbebeklerinde parlattığı o donuk hüznü, yüzünde gösterdiği o uçukluğu, o uzun düşünceleri bir ihtiyarın kendisine musallat olmasından mı hâsıl ediyor? Yoksa bu delikanlıyı sevdiğinden dolayı kalbine açılan yaralardan damlayan kanın vücuduna verdiği dermansızlığın yüzüne, gözlerine düşen aksi, bu hazin bu yaygın manzarayı mı teşkil ediyor? Ah! İşte toplumun geleceğini belirlediği bir kız ki her şeyden umudunu kesmiş olduğu için artık Allah'tan bile imdat istemeye cesaret edemiyor. Her halde bu zavallıyı mesut etmeye, bu talihsizin derdini anlamaya çalışacağım. İnsanlığın yüceliğini korumak için gerekirse babama da isyan ederim. Haydi, bakalım Ziya. Bir tesadüf bu işi sonuçlandıracak mı?

Ziya Bey karar verdi. Bir gün bir fırsat bulacak, Nilüfer'in derdini anlayacaktı. Bu fırsatı bulmak için de çok zahmet çekmedi. Bir gün evi تنها buldu. Babası, annesi ve kız kardeşi gitmiş, birkaç halayıktan başka kimse kalmamıştı.

Ziya Bey o gün ne kadar sevinçliydi! Bir dertlinin ıstıraplarının nedenini anlamak için, bir talihsizi mesut etmeye çalışmak, delikanlıyı bir sevinç âlemi içine atıverdi.

O zamana kadar Nilüfer ile de uzun uzadıya konuşamamış olduğundan söze nasıl gireceğini düşündü. Bu bakımdan pek ıstıraplı olduğu anlaşılıyordu. Nihayet halayığı çağırdı:

-Nilüfer!

-Efendim.

-Buraya gel.

-Geliyorum efendim.

Güzel kızcağz bir korku ve utangaçlık içinde Ziya Bey'in oturduğu odadan içeri girdi.

Delikanlı sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi devamlı soruyordu:

-Nilüfer!

-Efendim.

-Annem nereye gitti?

-İbrahim Efendinin evine.

-Ya kız kardeşim?

-Dilruba Hanımefendi de oraya gitti efendim.

-Peki, babam?

Ziya Bey bu soruyu sorduğu zaman kızcağızın pembe yanakları üstünden bir üzüntü kıvılcımı geçti.

-Onu... Onu bilmiyorum efendim, diye cevap verdi.

Delikanlı düşündü; bir şey söyleyecekti, ama tereddüt ediyordu. Nihayet ricadan başka bir şeye delalet etmeyen bir gülümseme ile söylemeye cesaret etti:

-Nilüfer.

-Efendim.

-Sana bir şey soracağım, ama doğru cevap verecek misin?

-Veririm efendim.

-Ama doğru söyle.

-Doğru söylüyorum.

-Şimdi, önce memleketini söyle bana.

-Memleketimi unuttum efendim. Ben pek küçük gelmişim.

-Zavallı! Kafkasyalısın değil mi?

-Evet efendim.

-Küçüklüğünden beri nerede büyüdün?

-Beni buraya satan efendinin evinde.

-Esirci Salim Efendi'nin evinde mi?

-Evet, orada.

-Orada rahatın nasıldı?

-Hiç rahat edemezdim efendim. Sabahtan akşama kadar oturduğum yoktu. Bazen bahçedeki kuyudan su taşırdım. Bazen aşçı kadına yardım ederdim. Bazen beni okutmaya gelen kadının azarlarını dinlerdim. Bazen de Salim Efendi kırbaçla vurmadık yerimi bırakmazdı.

-Biçare! Şimdi burada rahat mısın?

-Rahatım efendim.

-Benden hoşnut musun?

-Hoşnudum.

-Kız kardeşimden?

-Allah ömrüne bereket versin. Küçük hanımefendiyi çok severim.

-Annemden?

-Hanımefendiden de hoşnudum efendim.

-Ya babamdan?

-...

-Niçin söylemiyorsun?

-...

-Nilüfer!

-...

-Sana söylüyorum.

-...

-Hiç işitmiyor musun?

Gözlerini yavaş yavaş önüne indiren ve dudaklarında hafif bir titreme beliren kızcağız zehir içiyormuş gibi büyük bir tahammül gösterdiğini tavırlarıyla gösterdikten sonra dedi:

-Ondan da hoşnudum efendim.

-Ama bu pek hafif oldu.

-Hayır, efendim, hoşnudum.

-Pekala. Sen bizim evde herkesten hoşnut olduktan sonra nasıl olur da bu kadar mahzun, bu kadar kederli durursun?

-Öyle durmuyorum efendim.

-Ben, beni aldatmak isteyen insanı hiç sevmem Nilüfer. Doğru sözden de çok hoşlanırım. İşte gözlerinin mahzunluğu, yüzünün uçukluğu gösteriyor ki senin bir kederin var.

-Hayır efendim.

-Nilüfer; senin gözlerine uyku girmiyor. Sen sabahlara kadar ağlıyorsun.

-Yanlış efendim.

-İşte işte! Şimdi şu gülüşün yok mu? O da sahte.

-Değil efendim.

-Sen artık istediğin kadar "Değil efendim" de. Böyle şeylerin hiçbirine inanmam. Mademki derdini saklamak istiyorsun, istediğin gibi olsun.

-Bir derdim yok ki.

-Yeter yeter. Ben daima kalplerin içini görmeye çalışırım. Şimdi sana bir şey daha sorayım.

-Sorunuz efendim.

-Sen orada kiminle konuşurdun?

-Kızlarla...

-Demek senin gibi daha çok kız vardı?

-Vardı efendim.

-Ya oğlanlar yok muydu?

-Onlar da vardı efendim.

-Onlarla da konuşur muydun?

Dudaklarının gülpembesinden, şafaktan alınmış olan renkleri uçtu. Yanakları soldu. Elden geldiği kadar üzüntüsünü belli etmemeye çalışarak kekelemek türünden bir ses ile

cevap verdi:

-Evet, evet efendim. Onlarla da konuşurdum.

-İçinde en çok sevdiğin biri var mıydı?

Ziya'nın bu sözü içinde kim bilir nasıl bir sır, nasıl bir sihir vardı? Dilinden çıkar çıkmaz melek Nilüfer'in ışıktan bir sütundan başka bir şeye benzetilemeyen vücudu cereyana çarpılmış eller gibi titrerken, yaş dökceğini latif bir pembelik ile ilan eden gözleri sanki kendilerini biri dinliyormuş gibi odanın kapısına çevrilmiş ve zavallı kızcağız kapıdan da dışarı çıktıktan sonra bu kelimeleri telaffuz edebilmişti:

-Val... yoktu efendim, yoktu.

Ziya büyük bir süratle yerinden fırladı. Kızı bırakmadı. Yine odaya çekti. Zannındaki isabeti kanıtlamak için bir kelime, bir damla gözyaşı lazımdı. O kelimeyi oluşturan üç harften ikisi söylenmişti. O bir damla gözyaşı ise birçok damlacıkların geliş haberi olmak üzere Nilüfer'in gözlerinin iç perdesini ıslatıyordu.

Zavallıyı kendi haline bırakmak, aşağı gitmesi için mücadele etmek Nilüfer'in hayatına, bir talihsiz ruhun geleceğine ait bir sırrı keşfedememek, o halde belki dünyasına doymayan değerli bir vücudun yok olmasına sebebiyet vermektir. Bunun üzerine durdurdu:

-Ben biliyorum. Zihninde birisi var. Rüyana birisi giriyor. Gözünü açtığın vakit karşına birisi çıkıyor. "Beni nasıl bıraktın?" diye haykırıyor.

Nilüfer'in uzun kirpiklerini ıslatan gözyaşları da artık ispat ediyordu ki bu kız mutlaka birisini seviyor.

Ziya sözünü bitirir bitirmez düşmemek için duvara dayanmaya mecbur olan Nilüfer, bir dakika düşündükten sonra kim bilir karşısındakinde nasıl bir merhamet, nasıl bir insaf eseri gördü de yüce hislerin en değerlisiyle ağlaya ağlaya Ziya'nın ayaklarına kapandı. O hazin hıçkırıklara şu kelimeler ara veriyordu:

-Ah! Siz her şeyi biliyorsunuz beyim. Ayaklarınızı öpeyim, affediniz. Eğer bundan sonra onu bir daha düşünürsem, bir daha rüyamda görürsem, ne dersiniz deyin. Bu seferlik affedin de.

Ziya, ayaklarını gözyaşlarıyla ıslatan bu tapınılacak güzele yaşlı gözlerini çevirerek kolundan tutup kaldırmaya ve şu sözleri söylemeye başladı:

-Talihsiz! Kalk. Sana öyle yerlerde sürünmek, düşküncü ricalarda bulunmak yakışmaz. Sana yaldızlı kanatlarla, bulutlar içinde, şafaklar arasında meleklerle uçmak yaraşır. Bedbaht! Ağlama.

O güzel gözler suçu itiraf etmek için değil, aşk ve sevdayı ilan etmek için dolmalıdır. Bu sebeple akıtacağı yaşlar toplumun sefaletle karıştırdığı gözyaşlarına değil, sevda seherinin yanaklarına damlattığı teessür jalelerine karışmalıdır. Mahzun! Korkma. Onu bundan sonra düşüneceksin.

Nur içinde kalan hafızanı çıkarıp atmak mümkün mü? Onu rüyanda değil, aynaya baktığın zaman bile göreceksin. İşte ben de görüyorum. Hayalini gözbebeklerine nakşetmişsin. Yalnız, bu kölenin ismini bana bildir.

O kadar üzüntüye dayanamayan Nilüfer kendinden geçip de kapının önüne yığılıverirken dudakları arasından "Yaver" ismini düşürdü.

Halayıkların en ağırbaşlısı, en büyüğü olan Mehpere Ziya Bey'den aldığı emri yerine getirmek için Nilüfer'i yanına aldı, aşağıdaki odalardan birine indirdi.

.7.

Ziya Bey akşam evine döndüğü vakit beraberinde yakışıklı bir delikanlı getirdi. Uşaklardan Ağa unvanına layık olan ve hareketleri ağırbaşlı olduğuna tanıklık eden bir adama delikanlıyı gösterdikten sonra "Size bir kapı yoldaşı" dedi ve çıktı.

Oğlunu pek seven bu baba Ziya'nın yüzüne şefkatle baktıktan sonra sordu.

-Neredeydin Ziya?

-Biraz gezdim.

-Bu akşam misafir var mı?

-Hayır. Fakat Cemal Bey'i çağdırtmak istiyorum.

-İsabet.

Ziya Bey arkadaşına şu kağıdı yazdı:

"Birader;

İki üç gecedен beri gelmedin. Hasret devam ediyor. Bu akşam bizi rahatsız edecek gevezelerden hiç kimse yok. Eğer gelirsen memnun olurum. Peder de böyle rica ediyor.

Ziya "

Bir çeyrek sonra şu cevabı aldı:

"Geliyorum şair efendi, geliyorum. Bana eziyet etmek için yapraklardan, çiçeklerden, şafaklardan, bulutlardan bahsedeceğini de bilirim. Fakat ne çare? Artık ister istemez dinlemeli.

Cemal "

Raşit Efendi oturup dururken canı sıkıldı. Pencereden dışarı baktı. Eğlenemedi. Kitap okudu, eğlenemedi. Nihayet gönlünü eğlendirmek için bağırdı:

-Nilüfer.

-Efendim.

-Buraya gel.

Ziya manidar bir bakışla babasına sordu:

-Nilüfer'i ne yapacaksınız?

-Hiç... biraz...

-Biraz konuşacaksınız değil mi?

Nilüfer her zamanki mahzunluğunu koruduğu halde salondan içeri girdi.

Baba söylemeden oğlu başladı.

-Bulduk Nilüfer, bulduk! Haydi, sen aşağı git.

Raşit Efendi bir şey söyleyemedi. Oğlunun alışılanın dışında, kendi çağırdığı bir halayığı aşağı göndermesini hayretle karşıladı. Oğluna darılmak istedi. Buna olağanüstü bir sevgi engel oldu.

Sordu:

-Niçin yolladın oğlum?

-Ne yapacaktınız?

-Konuşacaktım.

-Şimdilik biraz benimle konuşun da babacığım sonra yine onunla konuşursunuz, olmaz mı?

-Pekala.

Vakit hayat gibi süratle geçer. Akşam olmuş, Cemal Bey gelmiş, baba oğul selamlığa çıkmışlardı.

Yemekler yenildikten, kahveler içildikten sonra Ziya Bey romanların faydalarından söz açtı:

-Roman okumak demek yeni bir âlem görmek, yeni bir halk keşfetmek demektir.

Raşit Efendi oğlunun düşüncesine katıldı:

-Hakkın var.

Cemal Bey itirazını bir türlü bırakmıyordu:

-Fakat bakınız Efendi hazretleri, Ziya Bey'e siz de hak veriyorsunuz. Hangi adam roman okumuş olsa ahlakını ıslah etmiş?

Ziya Bey dedi ki:

-Bunun için bir istatistik tutmak mümkün olsaydı, roman okuya okuya ahlakını düzeltmiş pek çok kişi görürdük.

Cemal Bey sözünü ispat etmek istiyordu. "Hangisini okusanız, yalandan ibaret olduğunu görürsünüz" dedi.

Ziya Bey dedi ki:

-Yanlış.

Cemal Bey Raşit Efendi'ye döndü:

-Hele gerçekleri tasvir etmekte olduğu iddia edilen Emile Zola'nın fuhuş âlemlerini nasıl tasvir ettiğini görseniz, yüce ahlak ile romanlar arasındaki farkı o dakika anlarsınız. Bu da bir gerçektir diyorlar. Dünyada başka gerçek kalmadı da kötülüklerden ibaret olan gerçek mi kaldı? Hele şu hayale nasıl akıl erer ki bir kuş bir adamı arkasına alsın, yukarı çıkarsın, sonra o adam o kuşu tabanca ile vursun, yine aşağı insin! Bu hayallerin hiç birinin gerçekleşmesi olası değil. Saçmadır efendim, saçma.

Ziya Bey cevap verdi:

-O hayallerin gerçekleşme ihtimalinin olduğunu ispat edersem!

-Ben de romanların bütün güzelliklerine inanırım.

Ziya babasının yanına yaklaşarak dedi ki:

-Efendim, hani geçen gün bir halayık almıştınız?

-Evet oğlum.

-Emredin de onu buraya çağırayım.

-Niçin?

-Aklıma bir şey geldi de...

-Ne geldi bakayım?

-Şimdi söylemem. O gelsin, ondan sonra...

-Fakat...

-Cemal Bey'in yüzüne niçin bakıyorsunuz? O benim kardeşim demektir.

Cemal Bey dedi ki:

-İsterseniz dışarı çıkayım.

-Hayır, hayır; babam izin verecektir.

Zavallı ihtiyar ister istemez oğlunun düşüncesine muvafakat etti. Ziya gidip Nilüfer'i getirdi.

Kızcağızın zorla dudaklarına getirmiş olduğu tebessümü gözlerinde dolaşan o derin hüznü örtüyordu.

Halayık kapının yanında durdu. Ziya yerine oturduktan sonra babasına dedi ki:

-Haberiniz var mı?

-Neden?

-Bugün bir köle satın aldım.

-Sen mi?

-Evet.

Nilüfer titredi.

Raşit Efendi dedi ki:

-Sahi mi söylüyorsun?

-Evet.

-Adı ne?

-Daha sormadım; şimdi öğreniriz.

Duvarı süsleyen şark halılarının arasına gömülmüş olan çingirak düğmesine bastı. Ardından yukarı bir uşak çıktı.

Ziya olağanüstü heyecanın sesine verdiği bir titreme ile uşağa sordu:

-Bugün getirdiğim adam nerede?

-Aşağıda efendim.

-Ne yapıyor?

-Akşamdan beri bir söz söylemedi. Daima düşünüyor.

-Evet; toplum sefalet görmüslere iki şey bağışlıyor: Birisi felaket, birisi de o felaketin ıstıraplarını düşünmek. Onu buraya çağır.

-Peki efendim.

Uşak çıktıktan sonra Nilüfer döndü. Bir adım attı. İçeri gidiyordu. Ziya Bey seslendi:

-Buraya gel, buraya. Efendiler emretmeyince halayıklar yerinden kımıldamazlar.

Nilüfer korka korka döndü. Dedi ki:

-Hanımefendi kahve pişirmemi emretmişti de...

-Şimdilik hanımefendinin emri biraz gecikiversin; şurada dur.

Kızcağız tekrar odadan içeri girdi. Bu esnada yeni gelen adam da elleri göğsünde, birbirine bağlı olarak ilk adımını kapıdan içeri atmıştı. Nilüfer önüne baktığından hiç kimseyi görmüyor ve kim bilir neler düşünüyordu. Yeni gelenin gözleri Nilüfer'e ilişir ilişmez velinimetinin huzurunda bulunduğunu da unutarak hayretle karışık bir sesle duvara dayandı. Nilüfer o hayret sesini işitir işitmez "Aman Yarabbi! Bu ses !" dedi. Başını kaldırdı. Karşısındakinin yüzüne gözleri rastlayınca artık ne bulunduğu yerin önemini, ne karşısındaki efendilerin heybetini hatırladı. Düşmemek için bir sandalyeye dayandı. Sanki uykudan uyanıyormuşçasına mini mini ellerini gözlerinin üstüne götürdükten sonra "Yaver, öyle mi?" dedi. Bundan sonra ikisi de başlarını öne eğerek birer itaatkar sıfatıyla bir efendi huzurunda olduklarını düşünmeye başladılar.

Kendini hayretten alamayan Raşit Efendi ile Cemal Bey birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı.

Ziya Bey babasına dedi ki:

-İşte, adını öğrendiniz efendim; Yaver'miş.

-şimdi ne demek istiyorsun?

Ziya cebinden iki kağıt çıkardı. "Mühürleyeceksiniz" dedi.

Raşit Efendi ikisini de bir dakika içinde gözden geçirdiği kağıtları oğluna uzatarak cevap verdi:

-Aklını mı kaybediyorsun Ziya?

-Hayır, efendim, insanlık böyle istiyor.

-Fakat bu, bunun nesi olabilir? Ki şimdi biz...

-İkisinin de talihsiz serüvenlerini sonra doya doya dinleyebilirsiniz. Şimdi şunlara mühür...

-Düşünsene bir kere; kızı alalı...

-Babacığım, itiraz istemem; evladını birkaç yüz liraya yahut bir hevese karşı feda mı edeceksin?

-Artık bu kadar da...

-Boşuna vakit geçiriyorsunuz efendim.

-Israr etme diyorum.

-Bugün beni mahvedeceklerini bilsem yine ısrar edeceğim velinimet. Düşünün bir kere.

Karşınızda iki talihsiz duruyor. İki de başlamış birer hayattır. Bu iki ruh Allah tarafından birbirine bağlıdır. Birini diğerinden ayıracak, ikisinin de katili olacak, Allah'a isyan mı edeceksiniz? Kimsesizlerin masumluluğu, yetimlerin gözyaşları hürmetine biraz düşünün. Size yakışan bu nurani sakalı, istemediği bir adamın zulüm pençesinde verem döşeklerine yatmış on dört yaşında bir kızın kefeni yapmak değil, göstereceğiniz cömertlikten dolayı meleklerin ebedilik âleminden serpecekleri rahmet ışıklarıyla yıkamaktır. Allah aşkına babacığım! Toplumda müstesna olduğunuzu göstermeyecek misiniz?

Gözlerinde bir iki damla yaş beliren ihtiyar baba oğlunun zorlamasına dayanamadı. Dedi ki:

-Sonunda bunlara imza koyduracaksın, öyle mi?

-Mühürleyeceksiniz. Bu lütfu yalnız sizden bekliyorum.

-Eee? Bunun menfaati?

-Bunun menfaatini benden sormayın. Siz bilirsiniz.

-Ah bu çocuklar! Hem faydalarını göstermezler, hem de dediklerini daima yaparlar!

Kağıtların ikisi de mühürlendi. Kağıtları okurken Ziya Bey'in sevinçten başka bir şeye delalet etmeyen sesi titriyordu.

Kağıtlar şöyle yazılmıştı:

"Cariyem Nilüfer'i Cenab-ı Hakk'ın ilahi rızası için azat ettim.

4 Eylül...

Raşit "

"Kölem Yaver'i Cenab-ı Hakk'ın ilahi rızası için azat ettim.

4 Eylül...

Raşit "

Fakat niçin böyle oldu? Demir kafesler içinde mahpus olan iki güzel kuşu saadet göklerine doğru uçmaya teşvik eden bu azatnameler okunduğu vakit iki çaresizde de - teşekkürü ima eden -bir hareket görülmedi. Onlar mazinin güzel hayallerine dalmışlar ve

felaketzedelerin çoğunda görüldüğü gibi böyle bir saadete kavuştuklarına inanmaya cesaret edememişlerdi. O gaflet uykusundan iki müteessir ruhu uyandıran yine Ziya Bey oldu. Bağırды:

-Gelin ey zavallılar! Artık özgürsünüz. Artık felaket altında kalmaya mahkum değilsiniz. İlahi adalet böyle hükmetti. O ilahi adaletin tebliğ vasıtası böyle istedi. Allah'a karşı lazım gelen şükranı gökyüzüne yönelmiş olan gözleriniz yerine getiriyor. Şimdi gelin; ilahi adaletin tebliğ vasıtası olan bu büyük insanın eteklerini öpün.

Garip değil mi? Yine anlamadılar. Yine şaşkın şaşkın bakınıyorlardı.

Sonunda anladılar. Birisi ihtiyarın bir ayağına, diğeri öbür ayağına kapandı. Ziya Bey, Raşit Efendi, Nilüfer, Yaver, kapı yanında deminden beri bu konuşmayı dinlemekte olan büyük hanım, küçük hanım, halayıklar, hatta romanları ahlak bozucu olarak gören Cemal Bey bile ağlıyordu.

Hasretli bir ruhun hasretli bir ruha kavuşmasıyla meydana gelen bu mutluluk tablosunu her türlü duygularıyla beraber hakkıyla tasvir etmeye gücü yetmeyen bizim gibi aciz yazarlar bu iktidarsızlıklarından dolayı daima üzüntülüdürler.

Evine dönerken hala Cemal Bey'in gözyaşlarını silmekte olduğunu gören Ziya Bey dedi ki:

-İşte azizim. Bu da bir romandır. Sen böyle şeylerin aleyhinde bulunurken müteessir olduğunu gösteriyorsun.

O hem gözyaşlarını siliyor hem inadında ısrar ediyordu:

-Bırak Allah'ı seversen! Aşığı maşuğa kavuşturmak sana mı kaldı?

Davalarını ispat edemeyenler safsataya başlarlar ki sükûttan farkı yoktur.

O akşam evin içinde bir duygular âlemi hüküm sürüyordu. Bu duyguları kalplerin içine girelim de aynen tercüme edelim:

-Uyuyamıyorum. Gönlüme nereden geldiğini bilmediğim bir neşe doluyor.

-Aferin Ziya'ya! Annesini de memnun etmeyi düşündü.

-İlahi! Bu ne cömertliktir! Sevdiğini hem felaketten, hem ayrılıktan kurtardı!

-Yarabbi! Bu ne büyüklüktür! Senin kullarının içinde eşsizleştirmeye layık bir adam bana Nilüfer'i bağışladı.

Ertesi gün nikah Yaver'i Nilüfer'e şer'i bir şekilde bağladı. Daha ertesi gün bu iki mesut insan için Raşit Efendi'nin evine yakın bir ev bulundu. Oraya çıktılar.

Bu olaydan iki yıl sonra sonbaharın sümbüli havalı bir gününde bizim Ziya Bey bir kır

sefası yapmak istedi. Hayvanına bindi. Hazanın kırlara saçtığı hüznler arasında dolaşa dolaşa Makriköyüne kadar gitti. Döndüğü zaman o sümbüli hava birdenbire değişti; yağmur yağmaya başladı.

Atını koşturuyordu. Samatya önüne geldi. Cerrahpaşa'ya çıkan yokuşa saptı. Yangın harabelerinin önüne geldiği sırada birkaç adam gördü. Bunlar, çamurların üstüne yığılmış bir kadını seyrediyorlardı.

Öbür tarafını okuyucularımız bilir.

Ziya Bey ertesi gün kadının ismini anlamak için polis merkezine başvurdu. İsminden başka iki tane de çocuğu olduğunu öğrendi. Kendi kendine "Bu çocukları bulmak bir görevdir" dedi.

Kadının oturduğu kulübeyi de gördü. Hatta tabutu taşıyan bir delikanlının yardımıyla mezarını da buldu. Servilerin koyu yeşilliğinden ibaret karanlık bir gölge altında kara bulutlara, korkunç şimşeklere karşı uyuyordu. Ara sıra bir karga o ruhani sessizlik arasında bir çığlık, bazen bir baykuş, insanların hallerine karşı alaylı bir kahkaha koparırdı. Rüzgârın etkisiyle terennüm eden kuru yapraklar Ziya'nın üstüne oturduğu toprağın altına düşen sefile bir genç ana için uzun, anlamı müphem fakat doğal bir mersiye okuyorlardı. Ziya'nın gözünden düşen iki damla yaş yağmur damlacıklarına karıştı.

Mezarın üstünde kimin yattığına dair bir işaret yoktu. Ziya daha çok üzüldü. İsme, göklerin en yüksek tabakalarına, hayali, insan hafızasıyla en aydınlık taraflarına nakşolunmaya layık olan bu talihsiz sefilenin isminin de vücudu gibi toprak olmasına rıza gösteremedi. Bir tahta buldu.

Şiddetli bir rüzgâr yahut ısınmak için odunu bitmiş bir fakirin gasp edici pençesi onu oradan koparmayacak şekilde mezarın başucuna dikti. Üstüne kurşun kalemiyle şunları yazdı:

"Açlıktan ölmüş bir ananın, sefaletin zehirli havasından boğulmuş bir kadının gömüldüğü yer burasıdır ey ziyaretçi! Burada pişmanlık duy; ağla burada. Düşün. Belki sen de bir fakirden on parayı esirgediğin için o talihsizin ölümüne sebep olmuşundur."

Sonra yazının altına bir çizgi çekti. Birkaç kelime daha ekledi. Siz onu bilirsiniz. Hani yangın harabeleri yanında vefat etmiş olan sefilenin yüzüne doğru eğilmişti de bir şey söylemişti?

Biliyor musunuz? Hatırınıza gelmiyor mu?

Bir taşlama, bir kinayedir.

Bu kadın öldü. Topluma bir vücut daha katıldı.

"1 Nisan...

Size ilan-ı aşk ediyorum güzel peri. Söyleyin, benim ahlaksızlığıma hükmedecek misiniz?

Şafaklar içinde, seherler arasında bir peri, bir melek aramaya tabiat tarafından sevk edilen bir delikanlının bir türlü zaptına muvaffak olamadığı bir damla gözyaşını size karşı göstermesini bir alçaklık olarak mı telakki edeceksiniz? Öyle bir hüküm vermeniz, böyle bir telakkide bulunmanıza şaşırımam. Bizim gibi hekimler diplomalarını alıp da okuldan çıkacakları zaman baktıkları hastalara karşı kötü bakmayacaklarına yemin ederler. Fakat benim size bakışım kötü bir bakış mıdır? Tapınma derecesinde bir sevginin, masumlukla dolu bir kalbin, sizi melekler derecesine yükseltmek isteyen bir ruhun gözyaşlarıyla beslediği dermansız bir bakışta hainlik, alçaklık arayabilir misiniz?

Ah! Sizi seviyorum. Nasıl bir zamanda karşıma çıktığınızı, sonra nasıl gönlümü gasp ettiğinizi bilirsiniz. Hatırunuzda mı? Sizi ilk gördüğüm zaman meleklerle özgü bir beyazlık içinde karyolanızda yatıyordunuz. Haliniz ne kadar dermansız, gözleriniz ne kadar baygındı! Ekin başaklarına akşam güneşinin yansımasıyla meydana gelen sarı saçlarınız o beyaz yastık üstünde dünyayı aydınlatan güneşin, seherin beyaz bulutlarına uzattığı altın teline benzetiyordu. Alnınız, taşıdığı fikrin nuraniliği yansımış kadar bir beyazlık içinde görünüyordu. Nihayet sizi tapınmaya layık gördüm. Fakat o anda bütün gençlik hayalleri, dünyanın bütün zevkleri gönlümü terk etmişti.

Nabzınızı parmaklarımın arasına aldığım vakit artık yumuşaklığınızın karşısında bir doktor gibi düşünmeyi unuttum. Korunmaya layık olan bir hayatı kurtarmak azmine düştüm.

İyi oldunuz. Kalbime tehlikeli bir yara açmak, geleceğimi dehşetli bir üzüntü içinde geçirmek için sizi düşünmemek istedim. Ama mümkün olmadı. Ben sizi ne kadar düşünmemek istedimse, hayaliniz beni o kadar çok düşündü. Rüyama girdiniz. Gecelerin sessizliği, karanlığı içinde gökten inmiş bir melek gibi karşıma çıktınız. Sizi sevdim.

Bununla beraber aşkın bütün azaplarına, ayrılığın bütün ıstıraplarına tahammül ediyor, sizi unutmaya çalışıyordum. Mümkün olmadı. İkinci defa taşların üstünde, birbirini takip eden damlalarını elmas parçalarına benzetmek istediğim o berrak suyun kenarında, benzeri ancak eski tablolarında görülen o büyük söğüt ağacının altında bir efsane perisinden daha şanlı, daha şairane bir şekilde oturduğunuzu gördüğüm zaman artık seçeneğimin de elden gitmiş olduğunu anladım; sizi sevdim.

Bu mektubu size yazmak -özellikle bir doktor için -büyük bir cesarettir. Önce düşünmeli ki sevda bir kalbe gireceği zaman bu kalp doktor kalbi midir yoksa değil mi diye sormaz. Belki reddedersiniz, o halde sığınacağım yer mezardır. Başka bir diyeceğim yok. Gönlüm bir gülün üstüne düşüvermek üzere titreyen bir jaleye benziyor. Hafif bir esinti o jaleyi

gittiği yönden çevirebilir. Bu zulümdür. Bu zulmü uygulamak isterseniz, bana cevap yazmayın."

** * **

"2 Nisan...

Bilirim; kelebeklerle çiçekler arasında meçhul bir bağ olduğu gibi delikanlılarla genç kızların ruhları arasında da manevi bir bağ vardır.

Bilirim; kelebekler o çiçeklerin üstüne konmak istedikleri gibi, delikanlılar da genç kızlara musallat olmak arzusundadırlar.

İlkbaharın neşeli bir gününde kırlara çıkıp da hakir gördüğünüz o çiçekler arasında uçuşan kelebeklerin şevk ve neşesine dikkat eder misiniz? Sanki üzerlerindeki jaleleri içe içe mest olurlar da ne yapacaklarını şaşırırlar. Sanki çiçekler de kelebeklerin bu okşayışına karşı naz ediyorlarmış gibi ufak bir meltemin tesiriyle ara sıra titremeye başlarlar.

Bir de baharın tebessümü yerine hazanın ağlaması olduğu, bütün kırlar, bütün dereler karlarla örtülü olduğu vakit -eğer üşümezseniz- beş altı ay önce gördüğünüz o kıra bir kez daha dikkatle bakar mısınız? Nerede kelebek? Çiçeklere o kadar vefalı olduğunu sabahtan akşama kadar istirahati terk etmekle ispat eden kelebek ne olmuş? Uçmuş. O aralık belki karların arasında kurumuş, ne olduğu bilinmez bir şey gözünüze ilişir. Dikkat etseniz görürsünüz. O kurumuş, solmuş, kabarmış kalıntı, bir çiçeğin parçasıdır. Neden böyle? Orada kelebeğin düştüğü yerde hayatı terk etmiş. Demek çiçekler kelebeklerden daha vefalıdır.

Bir delikanlının bir genç kızı takip ettiğini düşünün. Kız ne kadar naz, ne kadar çekingenlik gösterirse delikanlı o kadar sevda çeker, o kadar ıstırap duyar. Hele bu iki vücut, bir ara yalnız kaldıkları vakit delikanlının ağlaya ağlaya kızın ayaklarına kapandığı, o aralık kızcağızın günlerce dayandığı bir kuvvete karşı artık takati kalmadığını, delikanlıyı düştüğü yerden birçok iltifatlarla kaldırması ve o ara gözünden bir damla yaş düşürmesiyle ispat ettiğini görürsünüz.

Beş altı ay sonra bu iki ruhu tasavvur edin. Sessizlik! Delikanlı ne olmuş? Sevdiğini terk etmiş.

Ya kız? Üstünde yırtık bir entari, ayağında patlamış bir potin olduğu halde namusunu koruyarak, sefaletin karşısında titreye titreye karnını şişirmiş olan çocuğun hareketlerine engel olmaya gücü yetmeyerek dileniyor. Demek kadınlar erkeklerden daha vefalıdır.

Çiçekler rüzgârın soğukluğu, kadınlar erkeklerin ihanetiyle solarlar.

Kelebekler çiçekleri çamura, erkekler kadınları sefalet girdabına atarlar.

Çiçeklerin kusuru, kokuları, kadınların kabahatleri ise güzellikleridir. İnsanların tazeliği, güzelliği kabahat sayması bir zulüm değil midir? Buraya kadar yazdığım görüşlerden kuşkusuz size ret ile cevap vereceğimi sanmış olmalısınız. Zaten aklı başında olan bir adam da böyle bir hükümde bulunmalıdır. Artık kelebeklerin çiçeklere zararlı olduğu kadar delikanlıların da genç kızlara zararlı olduğunu -Allah esirgesin, tecrübesiyle değil fakat- her gün gözünün önünde cereyan eden olaylarla bu yolda ispat etmek isteyen bir kızın elbette aşkınıza karşı bir nefret göstermesi gerekir. Heyhat! Sevdâ ile mantık birbirine karışmıyor. Yazık! Öyle bir aşka karşı böyle bir nefret göstermek gerektiğini anlayan bir kız bu gerçeği pekala takdir etmekle beraber bir delikanlının yüzüne, şeytan aldatan sözlerine karşı adeta bile bile aldandığını görmek istiyor da felaketi, sefaleti, nihayet ölümü de göze alarak onun bakışları altında titriyor.

Bu kabahat göze aittir. Gözler dünyada en neşeli yahut en dehşetli şeyleri gördükleri halde bunları -isterlerse- beyine nakşetmezler. Fakat bir güzel yüzü bütün renkliliğiyle, bütün letafetiyle beraber beyne resmederler. Sonsuza dek muhafaza ederler. Hatta sahibi toprak altına girse bile o feri sönmüş gözler içinde belirsiz bir hayalin tebessüm ettiği görülür.

Bu, kulağın kabahatidir. Kulaklar âlemde bir kemanın boğuk tellerinden çıkan, her şeyden çok bir kalbin hazin hazin ağlamasını gösteren sesi, bir piyanonun fildişinden yapılmış perdeleri arasından yayılan ahengi, yaprakların hışırtısıyla oluşan ince sesi, bir suyun beyaz kayalar üstünde şelaleler teşkil etmesinden meydana gelen çağıltıyı, sevdalar içinde, kederler arasında uyuyan bir kalbin duygularının tercümanı olan titremesiyle malum olan hazin bir nağmeyi, isterse saklamayabilir. Ama bir delikanlının "Seni seviyorum"dan ibaret olan itirafını bir kıza ulaştıran o hazin şarkılar mahşere kadar o biçarenin ruhu içinde çınlar. Hatta öldükten sonra o sesin yattığı mezar üstünde inleyen ağaçların nağmelerine bile karıştığı hissedilir.

Bu kabahat, dokunma duyusunundur. Bir el, bir babanın dizleri üstüne, bir annenin kolları arasına, hatta bir eşin merhamet göğsüne temas ettiğini küçük bir değişme ile unuttur. Ama soğuk soğuk terler dökmekte ve devamlı tatl tatl titremekte olan bir âşık elinin, içinde okşandığından sıkıldığını -mümkün değil- unutmaz. Hatta kıyamet kopup da herkes kefenleriyle mezarlarından kalktığı vakit o el, gömülü bulunduğu mezardan - yine öyle okşanmak, yine öyle sıkılmak için sahibinden önce- uzanır.

Bu, koku alma duyusunun kabahatidir. Burun, kırdâ gümüşler arasında altınları gösteren papatyalardan, kır çiçeklerinden, genellikle güzel hanımların yüzlerine örttüğü ince tülbentten yayılan gayet latif bir lavanta kokusundan sabahın letafetine, güneşin neşesine, jalelerin rutubetine karşı açılan bir pembe gül ile bir mavi sümbülden aldığı hazzı birkaç saat sonra kaybeder. Fakat bir delikanlının ellerinden, vücudundan, saçlarından, giysisinden, kısacası bütün hayatından -bir sevgi melteminin havası içinde -alabildiği ve ancak onunla dimağını, burnunu, kalbini, fikrini, kısacası bütün vücudunu kokulayan o ebedi kokuyu- cennet çiçeklerinin ömrü kadar uzun bir süre -beyninde

saklar. Vücutların yattığı, o ruhların uyuduğu karanlık açılrsa da, dikkat edildiğinde, o topraklar arasından yine o kokunun meltem havasına karıştığı anlaşılır.

Bu kabahat zevkindir. Zevk, bugün tadını almaya çalıştığı gayet güzel elmaları, gayet tatlı kirazları yarın -bir varlık engebesi dolayısıyla- kabul etmez. Ancak pembeliği gülün renginden daha açık olan yanaklarından, kırmızılığı, goncanın renginden daha latif olan ve gülümserken inci gibi dişler arasında -katmerlerinin arasına jale dolmuş bir kamelyayı andıran ve daima çiçeklere, yani kızlara- yalan olsa da, masum bir ruhu layık olmadığı sefalet girdabına düşürmek maksadıyla olsa da-bin türlü muhabbetler, bin türlü gelecek vaat eden dudaklardan öptüğü zaman aldığı lezzeti unutamaz. Bunu tamamıyla koruyabilmek için yiyecek kabul etmemeye, belki sahibini öldürmeye başlar. Hatta o kız, bir delikanlının şeytanca aldatmalarına kandiği, nihayet sefil olduğu, kısacası zamanını değerlendiremediği için büyük cezalara çarpılsa da cehennemden volkanlar püsküren ateşleri içine atılsa, zevkini muhafaza ettiği lezzet kendisini bir cennet sefasında bulundurur.

Bu kabahat düşünceninindir. Düşünce, mazide kalan aydınlık bir gecede, bülbüllerin karanlıklar içinde, çalılıklar arasında feryat ederek şairleri ağlattığı, evreni -dinlemeye layık olan -bir sessizliğe daldırıldığı, her halde bir seveda, her yaprakta bir his uyandırdığı saati, bir bahar sabahında, güneş doğunun renkli bulutlarından görüldüğü sırada hafif meltemin yapraklara dokunduğu, bütün kuşların güneşin doğuşunu tabii şarkılar ile alkışladığı dakikayı, letafet saçan bir baharın güzel yeşillikleri altında, güzel kokulu çiçekler üstünde, bir delikanlı ile bir kızın birbirinden buse aldıkları, birbirlerinin kalplerini dinledikleri, gözyaşlarını birbirlerine karıştırdıkları saniyeyi zamanın geçmesinden dolayı unuttur. Fakat o mehtaptan daha aydınlık, o doğuştan daha parlak, o bahardan daha latif olan bir çehreyi -bazı resimleri nurani bir çerçeve arasına aldıkları gibi- hafızasının dairesi içine alır. Hatta ölüm döşegine yatarak, ölümün siyah kanatlarını üstünde, kuru ellerini yakasında görse, ruhunu teslim ettikten sonra gökyüzüne çevirdiği gözlerinin baygınlığı içinde o emsalsiz tasvirin titrediği görülür.

Bu kabahat kalbindir. Kalp, bir hazan yaprağının rüzgâra uymakla titremesinden, veremli bir kızın dünyasına doymadan, hele gözünde sevdiğinden sonra değerli olan gelinlik giysisini giymeden tabuta girmesinden, iki yetimin babalarının mezarı üstünde gözyaşı dökmesinden, en müthiş yaralardan aldığı tesiri bir sevince karşı unuttur. Fakat iki güzel gözden düşen bitkin bir bakışı iki latif dudağı aydınlatan hazin bir tebessümü, geleceğinin letafeti üstünde cisimlenmiş gördüğü parlak bir yüzü hiçbir zaman unutmaz. Hatta sahibi öldükten sonra o göğüs yarılrsa, o kalp açılrsa, o baygın bakış ışığı, o hazin tebessümün, o parlak yüzün aksi kalbinin en gizli noktasında, en ince yerinde görülür.

İşte aşk bunun için doğaldır. İşte aşk bunun için gayri ihtiyaridir.

Göze kulağa, dokunma duyusuna, zevke, düşünceye, kalbe ait olan bu kabahatleri bazı anneler kızlarının namussuzluklarına verirler.

Her insanın mazisine bakmaya hakkı olabilsin de bir anne niçin on beş yaşındaki halini

düşünemesin? Düşünürse en büyük mazereti genç kızlara bağışlamak lazım gelir.

Sizin ahlaksızlığınıza nasıl hükmedebilirim? Delikanlıların çoğunluğu dediğim gibi çiçeklerini terk edip uçan kelebeklere benzerler. Belki siz böyle olmayabilirsiniz.

Sizin bana gösterdiğiniz bir damla gözyaşını bir alçak olmak üzere telakki etmeyeceğim. Fakat ben genellikle hükmederim ki birçok delikanlı bir kadının ırzını berbat, bir ailenin gelecek ışığını imha, bir masumun bütün ümitlerini harap etmek için ağlarlar.

Okuldan çıkarken ettiğiniz yemin, bir kıza verilen sevgi vaadi kadar kuvvetli değildir. Beni "tapınma" derecesinde seviyorsunuz öyle mi? Doğrusunu isterseniz diyebilirim ki bana gösterdiğiniz bu kadar sevgiye karşı sevincimden çıldıracağım geliyor. Ahh! Erkeklerin tapınmalarına, sevgilerine bir türlü güvenemediğim halde sizin bu sözünüze inanır gibi oluyorum.

Diyorsunuz ki "Sizi sevdim". Ben de cevap veriyorum "Ben de sizi sevdim".

Ama emin olun ki beni bundan sonra görmeyeceksiniz. İkinci defa sizin karşınıza çıktığım zaman meşru eşiniz olarak çıkmak isterim.

Mektubuma son veriyorum.

* * *

Ey sevgiye layık çocuklar! Sevin.

.9.

-Haydi bakalım. Yapraklar prensesi. Şu ağacın arkasına gir de baharın perisini göster.

-Sus, bak. Orada. Çalıkların içinde bir Şey kımıldanır gibi oluyor. Birisi var!

-Oh! Görmüyor musun? Söğüt ağacından bir dal çalıkların içine gölge salmış. Rüzgâr estikçe kımıldanıyor.

-Deniz kenarına inelim.

-Çiçekler kraliçesi! O doğal çardağın içinde, o doğal kanepenin üstünde mehtaba karşı öten bülbüllerin nağmelerini dinlemeyecek misin?

-Ben o kuşları dinlemekten usandım; biraz da dalgaları dinlemek istiyorum.

-Ekinler ilahesi! Sevdanın altın kanatlı kuşu senin gönlünde nağmelenmeye başlayınca bülbüller de ötmeye başlar.

-İstemiyorum diyorum size. Bülbülleri istemiyorum. Deniz kenarına inelim.

-Şafaklar perisi! İnelim. Öyle istiyorsanız, öyle olsun. Ama bana söz verin, orada bu beyaz giysinizle denize doğru uzanan kayalardan birinin üstüne çıkarak beyaz köpükler içinde gülümseyen Venüs'ü gözleyecek misin?

-Söz veriyorum çılgın âşık, söz veriyorum.

Bunlardan biri genç kıza ilan-ı aşk eden delikanlı, diğeri delikanlıya felsefe dersi veren genç kız idi.

Naz ve niyazdan ibaret olan yukardaki mektuplar gibi birkaç mektup daha karşılıklı alıp verildikten sonra artık filozof hanım erkekler hakkındaki güvensizliğini bir yana bırakmış, mehtaplı geceleri beklemeye başlamıştı. Bu akşamki konuşmaları sekizinci konuşmadır ki Şimdiye kadar geçen konuşmaları esnasında senli benli denilecek kadar teklifsizliğe varılmış ve hatta iki zavallı bir aralık dudaklarını birbirinin üstüne koymaya dahi cesaret etmişlerdir.

Onlar deniz kenarına inedursunlar, biz delikanlı ile genç kızın aileleri hakkında birkaç satırcık bilgi verelim.

Genç kız da delikanlı da Trabzon'da bulunuyor. Genç kız Hayri Efendi adında bir zatın kızıdır.

Hayri Efendi önceleri İstanbul'da katiplik yaparken bir ara ticaret mesleğine kaymış, sonraları Trabzon'a yerleşmiştir. Zengindir. Şöhret Hanım isminde bir haremi, bir de kızından başka kimsesi yoktur. Bu adam katiplik mesleğini de elden bırakmamış ve kızını pekala okutup yazdırmıştır. Hele o kadar namusludur ki Trabzon içinde "Hayri Efendi gibi

ol" sözü bir darbimesel haline gelmiştir.

Delikanlı ise Trabzon'a yeni gelmiş bir doktordur. Telaffuzundan İstanbullu olduğu anlaşılır.

Fakat bazen istemeyerek dudakları arasından kaçırıldığı "Abe görüyor musun markacı oğlunu?" gibi sözlerinden kâh fakir insanlar içinde büyümüş olduğuna, kâh Rumeli'de yetişmiş olduğuna insanı inandırır. Babası için kimi bir kaymakam diyor, kimi de bir vekil diyor. Bu rivayet de epey ihtilaflıdır.

Şimdi bunların aileleri hakkında diyeceğimiz kalmadı. Şu iki sevgili güvercini izleyelim: Deniz kenarına ulaştılar. Kız delikanlının arzusuna uydu. Denize doğru uzanan kayalardan birinin üstüne çıktı. Genç kız başladı:

-Niçin böyle? Kalbin içini keşfetmeye çalışan yazarlar mehtap çıkınca ortalığı kaplayan hüznün mahiyetini keşfedememişlerdir.

-Oh! Bu hüznün mehtapta mı? Bizim görüşümüzde değil mi?

-Belki öyledir.

Bir ara genç kız yine dedi ki:

-Bu da ne? Başım dönüyor!

-Üzdünüz ya, onun için olmalı.

Bir ara genç sordu:

-Güzel kadın!

-Ne var, çirkin bey?

-Mesut olmayacak mıyız diyorum?

-"Ey âşık-ı mihnetzede, buldukça bunarsın" diyeceğim geliyor. Daha nasıl mutluluk istersin?

-Nasıl mı?

-Öyle ya. Yazın bu kadar güzel, bu kadar hoş bir zamanında gece yarılarında, mehtaplar içinde, yapraklar arasında denizin dalgalarını sevdiği ile dinleye dinleye sarhoş olan bir âşıktan çok mutlu mu tasavvur edersin?

-Şüphesiz. Ama şimdi şu çalıkların arasında bir insan gizlenmiş olsa da dönerken karşımıza çıkırsa, sonra sizi sorsa, ne cevap veririz?

-Ne cevap vereceksin? Kanuni eşimdir, dersin.

-Haydi, o adamı aldatalım, ya vicdanı nasıl aldatırız?

-Ne demek istiyorsun yani?

-Demek istiyorum ki sizin eşiniz oluncaya kadar kendimi mesut saymak istemiyorum.

-Hani annenizi gönderecektiniz?

-İşte onu söyleyeceğim. Hala uygun cevap alacağımı umuyorum.

-Ben pekala umuyorum; fakat annenizi hiç görmedim; nerededir o?

Eğer ay o sırada beyaz bir bulutun arkasına girerek latif bir gölge salmamış olaydı, genç kız delikanlının yüzünde cevap vermekten aciz olduğuna delalet edecek bir ıstırap görecekti.

Delikanlı cevap veriyordu:

-Annemi mi? Evet. Daha bir hafta önce buradaydı. Eniştemi görmek üzere Bayburt'a gitti. Yarın geleceğini umuyorum.

-Geldiği vakit gönderirsiniz.

-Öyle olacak artık.

Sessizlik beş dakika sürdü. Delikanlı sevdiğini kendisine doğru çekti. Yan yana oturdular. Bir çeyrek sonra, bir ressam genç kız ile delikanlının oluşturduğu manzarayı görse, mehtabın bütün dünyayı aydınlattığı gece yarılarında, mehtabın yansımasından seyrine doyulmaz bir hal alan deniz kenarında, kayalar üstünde, bir delikanlının başını sevdiğinin göğsü üstüne koyup, altın rengi saçlarıyla yüzünü örttüğünü, onun arkasından yıldızların ışıklarını seyrettiğini gösteren bir manzara meydana gelecekti.

Delikanlının sadakate, doğruluğuna yakışmaz, hele sevdanın kalbe bıraktığı masumlukla hiçbir zaman uyuşmaz kötü bir hareketi üzerine genç kız ya kendisini mutluluğun yücelerine çıkaracak ya da sefalet girdabının derinliklerine kadar indirecek olan o kuvvetli kollar arasından kurtulmaya çalıştı.

-Bırakın...

-Fakat...

-Ne istiyorsunuz?

-Kucağıma...

-Sözünüzü yanlış işitiyorum, ne var?

-Hayır, hayır, öyle değil, şöyle.

Ee? Ne oldu? O güzel kız hafif bir bulutun altından veremli kızların gözlerinden dökülen ümit şulesi gibi zayıf bir ışık yaymakta olan aydan, gökyüzünün her tarafını süsleyerek yeryüzünde bulunanlara daima kayıtsızca bakmayı adet eden ağaçlardan, dalgalardan, kayalardan, kısacası bütün tabiattan utandığı için mi öyle yüzü üstüne kapanmış, boğulurcasına ağlıyor?

Evet, ağlıyor. Bir saat önce kendini cennetin en kutsal hurisi, biraz sonra vicdanını cehennemden en müthiş zebanisi görürse elbette mahzun olur, elbette ağlar.

Ya delikanlı? Yıldırım gibi hızla koşarak, hırsızlar gibi bahçelerin duvarını aşip arada sırada arkasına bakmakta olan o namus garibini, o alçağı görmüyor musunuz? Kaçıyor!

Evet, kaçıyor. Bir hazineyi gasp etmek için bir eve girmiş. Teşebbüslerinde başarılı olmuş bir hırsız elbette korkar, elbette kaçar.

Kaç ey alçak! Bir ruhu sefalet girdabına attın. Bir hayatı zehirledin. Bir istikbali öldürdün!

Bir baykuş öttü. Alaycı kahkahası insanlarla alay ediyordu.

Kızcağz yüzüstü yatmış, ağlayıp dururken hıçkırıklarına birdenbire bir ara verdi. Bir şey düşündüğü anlaşılıyordu. Yarım saat kadar sesi çıkmadı. Nihayet karar vermişti. Kendisini dalgalara gömecekti.

Bu kararını uygulamak üzere başını kaldırır kaldırmaz bir kere bağırdı. Karşısında babası duruyordu. Yüzünde büyük bir ıstırap alameti, gözlerinde iki damla yaş gördü. Merhamet edeceğini zannetti. Babasının sesi şu kelimeleri telaffuz ediyordu:

-Eyvah yavrum! Sana artık kızım demek saadetinden beni mahrum ettin!

Ertesi gün güneşin doğmasıyla beraber Trabzon'dan hareket eden bir Fransız vapuru bu zavallı kızı -fakat bir çavuşun yardımını sayesinde- İstanbul'a götürüyordu.

İstanbul'a geldiğinde kendisini iki şey karşıladı: Fakirlik ve sefalet. Zavallı, o kış, rutubetli bir kulübe içinde iki çocuk doğurdu.

İşte sefil kadının yangın harabeleri yanında rastladığı Saffet o, işte Ziya Bey'in mezarının üstüne birkaç damla gözyaşı akıtığı kadıncağz -hem de mazisiyle beraber- budur.

.10.

Mısır hanedanından Kahire'de oturan Abdurrahman Efendi, ömrü boyunca eline geçirdiği parayı kendi zevklerinde kullanmak için sarf etmeyerek, camiler, okullar uğrunda feda etmeyi uğraşlarının en önemlisi kabul etmiştir. Abdurrahman Efendi'nin ailesi, bir haremi, bir de Zübeyde adındaki kızı ve Cevdet adındaki bir oğlundan ibarettir. Bunlardan başka o konağı dolduranlar birtakım genç halayıklarla Çerkes kölelerdir.

Abdurrahman Efendi'nin en büyük merakı, vakit buldukça okulları dolaşmak, fakir çocukları sevindirmektir.

Bir perşembe günü adeti üzere ceplerine altınlarını doldurarak okulun birine girdi.

Okulun öğretmenleri Abdurrahman Efendi'nin cömertlikte Hatem'e rekabet edecek derecede olduğu ve böyle bir ziyaretin en azından en küçük bir öğretmene iki lira ihsan ettirecek bir önemi bulunduğunu bildiklerinden Abdurrahman Efendi'yi karşılamaya koştular.

Bir aralık efendinin gözüne, yedi sekiz yaşında gösteren küçük bir çocuk ilişti. Üzüntüyle başını önündeki sıranın altına sokmuş sakın sakın ağlıyordu. Efendi masum çocuğun yanına yaklaştı.

Ağlamasının nedenini sordu:

-Çocuğum, niçin ağlıyorsun?

Çocukların mini mini ruhları içinde mahiyetine vakıf olamadığımız bir his, bir sır vardır. Çocuk hüngür hüngür ağlarken hiç umulmayacak bir zamanda gülüverir. Dikkat edilirse, gülüşünün sebebi yapraklar arasında uçuşan bir kuş, bir kelebektir. Bu kadar önemsiz. Bazen de ağlarken birisi yüzüne gülse, mahzun kalbini sevindirmek istese, daha çok ağlamaya başlar. Abdurrahman Efendi de bu çocuğun yanına yaklaşıp "Çocuğum niçin ağlıyorsun?" dediği vakit çocuk korka korka başını kaldırdı. Öğretmenlerinden bir türlü göremediği o gülümsemeyi, o acıma alametini efendinin yüzünde görür görmez yine başını sıranın arasına soktu. Bu kez boğulurcasına ağlamaya başladı. Efendi eliyle çocuğun arkasını okşayıp "Sus çocuğum, sus. Sen bana söyle, ne oldu bakalım?" demesi üzerine çocuk ancak bu defa cesaret edebildi. Hıçkırıklarının arasını kestiği boğuk sesi şu kelimeleri telaffuz ediyordu:

-Dövdüler!

-Kim dövdü?

-Öğretmen Efendi.

-Niçin dövdü?

-Dersimi bilemedim de...

Efendi ikinci defa çocuğun arkasını okşadıktan ve avucuna beşi bir yerde iki altın sıkıştırdıktan sonra dedi:

-Ağlama; al, bunu da anana götür. Ama bundan sonra da derslerine çalış, olmaz mı?

Yavrucağın ne gözünde yaş, ne yüzünde ıstırap kaldı. Altınlara baktı. Hem gülümsüyor, hem utanıyor, hem ara sıra -fakat elinde olmayarak gülümserken- hıçkırığa hıçkırığa içini çekiyordu.

Efendi yürümeye devam etti. Çocukların önünden geçerken her biri ayağa kalkıp temenna ediyordu. Birisi ayağa kalktı. Ama temenna etmedi. Bu çocuk on iki yaşından fazla değildi.

Efendi kendisine temenna etmeyen bu çocuğu merak etti. Durup sordu:

-Çocuğum.

-Efendim!

-Niçin arkadaşlarına benzemek istemiyorsun?

-Nasıl efendim?

-Bak onlara, temenna ediyorlar.

-Buna cesaret edemedim efendim.

-Niçin?

-Çünkü büyükler selam vermeyince küçüklerin onu iade etmesi görgü kurallarına aykırıdır da...

Efendi on iki yaşındaki bir çocuğun böyle bir düşüncede, böyle bir terbiyede bulunuşuna, hele bu çocuğa serbest serbest söz söyleten o kadar zekâyâ şaşırıldı. Devam etti:

-Aferin çocuğum! Ama sen bunu nereden işittin?

-Camide bir hoca söylemişti.

-Senin baban var mı?

-Hayır.

-Ya annen?

-Hayır.

-Kimsen yok mu?

-Yok efendim.

Bu sırada öğretmenlerden biri efendinin yanına yaklaşarak dedi ki:

-Efendim, anası babası belli olmayanlardandır.

Efendi kendi kendine "Zavallı!" dedikten sonra çocuğun yüzüne dikkatlice bakarak sorularına devam etti:

-Ne okuyorsun?

-Tecvid, efendim.

Abdurrahman Efendi çocuğun Mushaf kesesini altınla doldurdu. Çocuğun adını sordu. Reşit olduğunu anladı. Ondan sonra arkasında duran vekilharçına emir verdi:

-Reşit'i bizim eve götürün. Zübeyde ile beraber orada okuyabilir.

O yırtık hırkalar içindeki çocuk bir hafta sonra süslü bir elbise giymiş olduğu halde öğretmenlerini ziyarete geldi. Döndüğü sırada bir arabaya bindi. Bu arabanın bir çift doru atı pek nadir kimselerde bulunacak kadar güzeldi.

Zübeyde de on iki yaşındadır. Çok güzeldir. Cevdet kendisinden bir yaş büyüktür.

Zübeyde Reşit'i gördüğü vakit kendisiyle beraber okumaya gelen bu yeni arkadaştan - bilmem niçin- hiç de hoşlanmamıştı. Reşit ise aksine Zübeyde'ye yaltaklık ediyordu.

Abdurrahman Efendi'nin haremi Fatma Hanım ise Reşit'in eve geldiği gün böyle çocukları nereden bulup niçin getirdiğini kocasından sormaya başlamıştı.

Çocuklar okuyorlardı. Zaman aslında süratle geçip gider. Romanlarda ise daha çabuk geçer.

Çocuklar serpilip de Cevdet on altı, Reşit ve Zübeyde on beş yaşına geldikleri zaman Cevdet selamlıkta yemeye içmeye, yatmaya başlamış ve artık -Abdurrahman Efendi'nin emri üzerine- haremden bağını kesmişti.

O yaşta iken bu üç kalpte karşılıklı hisler uyanmıştı. Cevdet ilk bilgilerini tamamlamak üzere yüksek okullara gitmek merakına düşmüştü. Zübeyde artık büyük kadınların içine karıştığından o kadar memnun değildi. O yine çocukluğunu arzu ediyordu. Reşit ise münasip bir sözle Abdurrahman Efendi'nin ilgisini çekerek birkaç altın kapmak istiyordu. Cevdet yirmi bir, diğerleri yirmişer yaşlarına geldikleri vakit Reşit'in aklını önemli bir konu meşgul ediyordu. Kendisinde paraya karşı olan hırs aşırı derecedeydi. Bu nedenle istikbalini düşünmeye mecbur olmuştu. Ne olacaktı? Tahsil ettiği ilmin hiçbir faydasını görmüyordu. Yalnız o sayede birtakım insanların aklıktan öldüğünü öğrenebilmişti.

Geleceğini rahat geçirmek için birkaç defa ticarete atılmak üzere Abdurrahman Efendi'den sermaye istemeye karar vermiş ve fakat her isteğinde "Tüccar olup da ne yapacaksın? İstikbalinden mi korkuyorsun? Sen benim aile efradımdan demeksin. Ben öldüğüm vakit elbette senin de hissene bir şey düşer" cevabını almıştı.

Reşit ne yapabilir? Bunu çok düşündü. Paraya olan hırsından dolayı açlığını hissettirmemek için sabretmeye, velinimetinin ölmesini beklemeye başladı. Aylar geçti. Bir ara "geleceğini hazırlama" düşüncesi yine zihninden geçti. Altınların içine gömülmek için yine bir çare buldu. O da Zübeyde'yi Allah'ın emriyle istemek, Abdurrahman Efendi'nin damadı olmaktı.

Evet, altınlara gömülmek için, bir aile kurmak için değil. Ancak bu düşüncesini doğrudan doğruya Abdurrahman Efendi'ye açmakta tereddüt etti. Belki ret cevabı alırdı. Belki ahlaksızlığına hükmedilirdi. O vakit, şimdi elinde bulundurduğu mevki de elinden kaçırmış olacaktı.

Başka bir çare buldu. Zübeyde'nin kalbinde bir aşk hissi uyandırmak, böylelikle konak içinde nazar-ı dikkati çektikten sonra ona kavuşmak daha uygun görünüyordu. Buna karar verdi ve öncelikle hareme girip çıkmakta olan bir küçük çocuğu elde etmek lazımdı. Sonra da genç bir kızın kalbini büyüleyecek bir mektup yazmalıydı.

Küçük çocuğu elde etmek için zahmet çekmedi. Mektubunu da yazdı. Mektupta bütün mazinin güzelliklerinden, sevinçlerinden bahsetti.

Mektubu göndermişti. Cevabını bekliyordu.

Reşit hayal kuruyordu. Zübeyde mektubu aldığı vakit birdenbire titreyecek, kalbindeki sevinci yüzüyle belli etmemeye çalışacak, çocuğu dışarı çıkardıktan sonra mektubu öpecek, koynuna koyacaktı.

Bu esnada çocuk haremde selamlığa çıktı. Reşit çocuğun acele ile dışarı çıkmasından şüphelenerek hemen

-Ne o? Ne haber? dedi.

-Götürdüm.

-Eee? Ne oldu?

-Açtı, okudu.

-Sonra?

-Sonra mektubu çekmecenin üstüne koydu.

-Hangi çekmecenin?

-Elmas çekmecesinin.

Reşit'in vücudu baştan ayağa kadar titredi.

Çocuk devam ediyordu:

-Çekmecenin üstüne koyduktan sonra biraz düşündü. Ayağını yere vurdu. Sonra "Git, o köpeğe söyle, velinimetinin kızına böyle bir gözle bakmanın ne kadar tehlikeli olduğunu anlasın. Bu seferlik kısmetine mani olmamak için affediyorum. İkinci defa böyle bir şeye cesaret ederse, yazdığını babamın elinde görür" dedi. Mektubu alıp parça parça etti.

Çocuk boşuna söyleniyordu. Reşit çocuğun söylediğini anlamıyordu. Çünkü gözünün önünde açılan bir elmas çekmecesini gözlerini kamaştırmaya başlıyordu.

Beşir Ağa adındaki hizmetçi ağası her akşam Efendi hareme girdikten sonra haremle selamlık arasındaki kapıyı kilitleyerek anahtarı cebine koyar, görevini yerine getirmiş olur.

Bu olayların cereyan ettiği günün akşamı Beşir Ağa yine görevini yerine getirdi.

Gece yarısı Reşit yattığı yerden yavaş yavaş kalktı, üstünü giydi. Pek çok israftan sonra döküntü kabilinden cebinde kalan bin liralık birkaç banknotu cüzdanının içine yerleştirdi. Odadan çıktı.

Ağır ağır yürüyordu. Beşir Ağa'nın yattığı odanın önünde durdu. Bir şey düşündü. Yavaşça kapıyı itip içeri girdi. Beşir Ağa'nın elbiselerinin asılı olduğu yere kadar gitti. Karıştırdı, anahtarı buldu. Gelip harem kapısını açtı. Bir hırsız gibi korka korka yürümeye başladı. Zübeyde'nin odası önünde durdu. Kızın yatarken kapıyı sürgülemediğini biliyordu. Kapının tokmağını çevirdi.

Uyuyordu. İnsanın ruhunu sevdaya düşürmek için o genç kızın uyuması kadar hoş bir şey olamazdı. Mutluydu. O zavallı âşık yorganın arasından görünen o mini mini ayaklar üstüne dudaklarını koymak istiyordu.

Zübeyde'nin yüzüne nefretle baktıktan sonra konsola yaklaştı. Mücevher, çekmece üstünde duruyordu. Elini çekmecenin üstüne koydu. Dehşetli gözlerle etrafına baktı. Dinledi. Evin içinde herkesin uyuduğundan -bir saniye içinde- emin olduktan sonra çekmeceyi kaldırdı. Boğuk bir ses odanın içinde çınladı.

-Hırsız!

Reşit beyni içinde şimşek çakıyor zannetti.

Genç kız uyanmıştı. Reşit döndü. Zübeyde'ye bir hançer gösterdikten sonra elini dudakları üstüne koydu. Korkunç bir bakışla sus işareti verdi. Bunun üzerine zavallı kız bağırdı:

-Burada insan öldürüyorlar!

Reşit ufak bir hareket etti. Bu sırada kızcağız yalnız vücudu içinde soğuk bir şeyin hareket ettiğini hissetti. Gözlerini kapadı.

O imdat çılgılığı üzerine odaya girenler Zübeyde'yi kanlar içinde gördüler. Hırsız kaçmıştı.

Hırsızı takip edelim mi? Haydi bakalım. Ama seneler geçti. Bulunamıyor. Bir ara Beyrut'ta, bir ara Kudüs'te görüldü. Kıyafetini değiştirdi. İhtiyarlığa yüz tuttu. Elindeki mücevherler istikbalini temin etti. Birtakım zavallı mahlukun karşısında titremesinden, ağlamasından sevinç duyduğu için esirciliğe başladı; ismini değiştirdi. Reşit Bey, Salim Efendi oldu.

.11.

Samatya'da bir meyhane vardır ki binasının eskiliğinden görünüşteki manzarası karanlık, içi rutubetli, kanepeleri murdar, mevkii alçak olduğu için içeri giren bir adam tiksinti ile yüzünü buruşturmadan adımını atamaz.

Buraya devam edenlerin hemen hepsi sefiller grubundan birtakım adamlardır. Ara sıra edebi temizliği rezillikle karıştırmak isteyen şair taslakları da uğrarlar. Hatta o aralık söyledikleri edebiyat incilerini meyhaneci cenaplarına dinletmekten bir türlü vazgeçemezler.

Meyhaneden içeri girildiği vakit sağ tarafta tezgah görülür. Üzerinde bir sarhoşun neçelenmesi için gerekli her şey vardır. Kadehler, bardaklar, yirmi gün önce alınan leblebi kırıntıları, turp, hatta meyhanecinin zenginliğine tesadüf ederse bir fasulye piyazı tezgahın etrafını süsler. Bir sonbahar akşamının yağmurlu, boralı bir zamanında meyhaneden içeri, ancak yirmi beş yaşında gösteren bir delikanlı girdi. Başında siyah, küçük bir fes vardı. Arkasında kırmızı kadifeden bir cepken bulunuyordu. Cepkenin üstünde bolca bir palto, belinde bir Trablus kuşağı, ayağında Fransız biçimi bir pantolon görünüyor ve ayaklarını yarım videla kunduralar örtüyordu.

Paltosuyla cepkeni arasına ve göğsü üstüne ipek bir mendil sıkıştırmıştı.

Yüzünün rengi kaçmış olduğu halde düşünceli düşünceli bir masaya geçip oturdu. Meyhaneci delikanlıyı görür görmez Rumlara mahsus bir şiveyle dedi ki:

-Safalar getirdin tosunum. Düz mü, mastika mı? Bugün mastikanın şişesi düz gibi otuz paraya değildir.

-Ya?

-Kırk paraya.

-Usta, bugünlerde sekilere uçlanamadık.

-Öyleyse çakmam ya.

-Getir. Sen bilirsin ki ben böyle ağızlara gelmem. Üç onluğum var; onu da sana bayılırım.

-Olur mu ya?

-Şimdi seninle dalavereye mi başlayalım be kardeşim?

Meyhaneci delikanlının hiddetini bilirdi. Çünkü birkaç kere binlik kafasında kırılmış, kanlar içinde kalmıştı.

Rakısı geldi; içmeye başladı. Bu esnada içeriye yine o kıyafette iki delikanlı girdi. Yanına

gelip oturdular.

Birisi

-Ne o be Sıtkı? Yine yüzün buruşuk?

-Kederliyim be imanım, kederli.

-Senin kederin de hiç bitmez. Ne var? Yine güzel bir yadigara mı rastladın?

-Alay etme. Alayın sırası değil.

-Doğru söyle, ne var?

Delikanlının rakının tesiriyle kızarmış olan gözlerinde birkaç damla yaş belirdi. Hafif bir sesle arkadaşının kulağına "Ne olacak, kız kardeşimi kaybettim" dedi.

Bu haber üç arkadaş arasında konuşmalara sebep oldu. İki delikanlı Sıtkı'yı teselli edecek pek çok söz söyledikten ve o dakikadan itibaren kız kardeşini arayacaklarına dair kesin söz verdikten sonra gitmek istediler. Sıtkı iki arkadaşına dedi ki:

-Siz nereye?

-Kardeşini aramaya.

-Ben de zaptiyeye haber vermeye gidiyorum.

-Tezgah başındayız. Şu meyhanecinin ikramını da içelim.

-İçelim tosunum.

Sıtkı kadehi dudaklarına götürürken omuzuna bir el temas etti. Sıtkı önem vermedi. Kadehi yerine koyduktan sonra hala omuzunda duran eli çekmek için başını çevirdi. Bir polis gördü.

Kayıtsız bir tavırla sordu.

-Rakı içer misin arkadaş?

-Hayır.

-Bir şey mi söyleyeceksin?

-Evet; komiser efendi selam söyledi.

-Ve aleyküm selam. Hangi komiser efendi?

-Polis komiseri.

-Polis komiseri olduğunu anladık, adı ne?

-Faik Efendi.

-Anladım, mutlaka yine bir iş buyuracaktır.

-Öyle olmalı.

-Lakin ayol, benim şimdi gözüm cihanı görmüyor; kız kardeşimi kaybettim.

-Üzülme delikanlı; biz buluruz.

-Zaten siz onu bulmayınca, Faik Efendi'nin buyurduğu işi yapmam ki.

-Hele şimdi sen gel.

-Geliyorum ama kız kardeşimi isterim.

Sıtkı arkadaşlarına veda ederek polisi takip etti. Samatya'dan Cerrahpaşa'ya giden yolu çıkarken delikanlı polise sordu:

-Nedir bakalım? şu işi sen bilirsin.

-Şurada yangın harabeleri yok mu?

-Eee?

-İşte onun yanında genç bir kadın düşmüş.

-Sonra?

-Sonra ne olacak? Ölmüş!

Sıtkı bir kere titredi. Kız kardeşinden şüphe ediyordu. Soru sormaya devam etti:

-Acaba kimmiş?

-Korkma, sen kız kardeşin zannediyorsun ama o değil. Bunun iki tane çocuğu varmış; dilenirmiş.

-Sakın Bakkal Yani'nin karşısındaki kulübede yatan kadın olmasın?

-Galiba o?

-Zavallı kadın! Eee, çocuklar n'olmuş?

-Onlar meydanda yok.

-Peki, şimdi Faik Efendi beni bunun için mi çağırıyor?

-Evet.

-Ne yapacak?

-Kadının çocuklarını bilip bilmediğini, akrabası olup olmadığını soracak.

-Ben ne bileyim? Benim bildiğim bir kadındır ki iki çocuğu vardır. Daima titreye titreye dilenir.

İşte o kadar. Daha başka bir iş?

-Yok.

-Bu hizmet de fena değil ama kız kardeşimi...

-Sana merak etme diyorum; yarına kadar buluruz.

Merkeze gelmişlerdi. Kadını merkezde bir tahta üstüne yatırmışlar, yüzüne de beyaz bir paçavra örtmüşlerdi.

Sıtkı yavaş yavaş paçavrayı kaldırdı. Baktı, kız kardeşi olmadığını anladı; Faik Efendi'nin yanına gitti.

Komiser Efendi gülümser bir yüzle sormaya başladı.

-Ne o Baba Sıtkı? Yine gözlerin mahmurlaşmış?

-Beni meyhaneden getirdiler. Bir kadın mı ölmüş, ne olmuş?

-Ha... Onu soracaktım. Sen onu gördün mü?

-Şimdi yüzüne baktım.

-Tanıdın mı?

-Tanıdım. Şu her zaman iki çocuğuyla dilenen fakir kadın.

-Çocuklarının nerede olduğunu bilir misin?

-Ne bileyim?

-Kısacası, bu kadın hakkında bilgi veremezsin değil mi?

-Siz bu kadını ne kadar bilerseniz, ben de o kadar bilirim.

O sırada içeri bir polis girdi. Telaşlı bir halde Faik Efendi'ye dedi ki:

-Kadın yok!

-Hangi kadın?

-Ölen kadın!

-Nerede yok?

-Yatırdığımız tahtanın üstünde!

-Ne diyorsun?

Gerçekten de tahtanın üstünde o zavallı kadın yoktu. Polis komiseri, Sıtkı'ya dedi ki:

-Doktorun teşhisi yanlış olabilir. Fakat bu kadının dirilmiş olmasını şimdi saklamalıyız ki çocuklarını bulmak için kolaylık olsun.

Sıtkı çıktı.

Evinin önüne geldiği sırada sokak ortasında bir vücudun yatmakta olduğunu gördü. Bu kendisini yabancı bir yerde, tahta üzerinde uzanmış gören ve korka korka hemen kaçmış olan zavallı kadındı. Sırtına aldı. Kapıyı açıp yukarı çıktı. Kadının kalbinde hareket yoktu. İkinci defa ölmüş sandı.

O gece Sıtkı'yı biz de takip etmiş olaydık, mumu yaktığı vakit odanın içinde yayılan ışık arasında müthiş bir manzara görecektik. Odanın ortasında bir delikanlı yatıyordu. Gözleri dışarı doğru fırlamış, benzi sapsarı kesilmiş, bir hançer kalbinin üstüne kabzasına kadar gömülmüş, elleri, arkasındaki frenkgömleği kanlar içinde kalmıştı.

Sıtkı delikanlının yüzüne hakaret dolu gözlerle baktı. Geldi, göğsündeki hançeri çekti, çıkardı.

Hançerin kanlarını sildi. O soğuk aleti iki ölünün ortasına serilen yatağın yastığının altına soktu.

Teklifsizce soyundu. Yatağına yattı. Başını sağa çevirdi. Bir ölü gördü. Başını sola çevirdi. Yine bir ölü gördü. Gözlerini yukarı dikti. Bir elini delikanlının, bir elini sefilenin göğsü üstüne koydu. "İşte bir şeytan ki cehenneme, işte bir melek ki cennete gitti" dedi.

Mumu söndürdü. Zaten pek yorgundu. Gözlerini kapadı. Beş dakika sonra iki ölü arasındaki Sıtkı uyuduğunu belirtir bir şekilde nefes alıp veriyordu.

.12.

Gece yarısı, o karanlığın sessizliği içinde ayaklarına birisi dokunur gibi oldu. Sıtkı hemen gözlerini açtı. Dikkat etti. Gerçekten de ayaklarına bir el temas ediyordu. Sesini çıkarmadı.

Yastığının altına koyduğu aleti aldı. Karanlıkta hançeri ayaklarına doğru sallarken bağırdı:

-Alçak daha gebermedin öyle mi?

Bir çığlık koptu. Ama o da ne? Bu çığlık bir erkek sesine benzemiyordu. Sıtkı hemen yatağından fırladı; mumu yaktı. Sağ mıydı? Delikanlı eğildi; kulağını kadıncağızın kalbi üstüne koydu. Dikkatle dinledi. Evet, kadının kalbinde ufak bir hareket vardı. İki adım geri çekildi.

Korka korka

-Tuhaf! İnsanın öldükten sonra dirileceğini hiç de ummazdım. Cadı mıdır, nedir? diye mırıldandı.

Biraz su getirdi. Kadının yüzüne serpti. Yarasını yıkadı, bağladı. Ölünün yüzüne bir bez örttü.

Kadının başına su dökmeye devam ettikçe kadında sinir titremeleri gibi bir hal belirdi. Bir ara kollarını kaldırdı, gerindi.

Artık ey okuyucu! Sana da müjde! Uykudan uyanıyormuş gibi gözlerini açtı. Karşısında Sıtkı'yı gördü; yüzüne baktı. Birisini hatırlayacakmış gibi bir süre düşündü. Sonra hazin bir sesle

-İşte Saffet! Sen hala güzelsin! Bak bana, ne kadar çirkinleştim! Bilirim. Artık beni sevmeyeceksin, öyle değil mi Saffet? dedi.

-Saffet kim?

Sefil kadın gözlerini aşağı indirdi. Biraz daha düşündü.

-Yanlış görüyorum. Ben öldüm! Mezardayım, değil mi? dedi.

-Öyle olacaktı, ama olmadı.

Kadın omuzunun bağlı olduğunu gördü. Yine başladı:

-Evet biliyorum. Sabahleyin camı kırmıştım. Ellerim onun için parçalanmıştı. Ya omuzuma kim vurdu?

Sıtkı gözünün yaşını göstermemek için başını öbür tarafa çevirerek cevap verdi:

-Yolda gelirken düşmüşsün de...

O vakit zavallı kadın ellerini kalbinin üstüne koydu. Orada bir şey arıyormuş gibi bir süre durduktan sonra ağlaya ağlaya sordu:

-Evet! Eee? Yavrucuklarım nerede? Şefik'i ne yaptılar? Afifeciğim ne oldu?

-Onlar da İstanbul içindedir ama bir şart ile görebileceksin.

Kadının o mahzun yüzünde bir sevinç ışığı parladı.

-Nasıl şart?

-Şimdi şu yatağın içine girip rahat etmek, üzülmemek şartıyla.

Zavallı kadın itaat etti. Yatağa yattıktan sonra "Bana bu kadar büyük merhamet gösteren adamın ismini öğrenebilir miyim?" dedi.

Sıtkı "Benim adım Sıtkı'dır" cevabını verdikten sonra odadan çıktı. Bir saat sonra elinde bir çorba kasesiyle döndü. Kadına çorba içirdi. Zavallı çorbayı içtikten sonra gözlerini kapayıp uyudu. Rüyasında yavrucuklarını gördü. İkisi de ağlıyordu.

Sıtkı bu zamandan istifade etti. Maktulü bir çuvala koyup civardaki mezarlığa götürdü. Gömdü. Dönüşü sabaha karşıydı. Kapıdan içeri girerken omuzuna bir el dokundu. Bir delikanlı gördü. O delikanlı sordu:

- Dün bir kadın ölmüş.

-Bir fakir kadın mı?

-Evet.

-Evet, öyle bir şey oldu.

-Onun iki çocuğu varmış diyorlar.

-Vardı.

-Nerde olduklarını biliyor musunuz?

-Hayır.

-Kadını siz defnetmişsiniz.

-Evet.

-Zahmet edip de mezarını bana gösterir misiniz?

-Hayhay.

Sıtkı bu delikanlı ile beraber bir kere daha mezarlığa gitmeye mecbur oldu. Yine döndü.

O delikanlı Ziya Beydi. İşte o gün, altında diğer birisi yatan mezarın üstüne zavallı kadın adına birkaç söz yazmıştı.

Sıtkı oda kapısından içeri girdiği zaman zavallıyı dışarı bakmakla meşgul buldu. Halini hatırını sordu. Kadın dermansızlığından bahsediyor ve fakat düne nispetle bugün daha iyi olduğunu ekliyordu. Sıtkı'nın bütün cesareti, bütün çapkınlığı bu kadının önünde büyük bir merhamete, büyük bir mahcubiyete dönüşmüştü. Gözleri yerde şöyle bir soru yöneltti:

-Şimdi bana bir teşekkür borçlu kaldınız.

-Evet.

-Özellikle hayatınızı kurtardığımdan dolayı.

-Hayatımı mı kurtardınız? Ben ölüyor muydum?

-Ölmüştünüz.

-Nasıl oldu Allah aşkına?

-Siz yangın harabeleri yanında düşmüştünüz.

-Boğulacak gibi bir hale geldiğim aklıma geliyor.

-İşte ondan sonra düşmüşsünüz.

-Sonra?

-Sonra polisler gelmiş. Bir de doktor getirmişler. Doktor sizin kalbinizi dinlemiş; öldüğünüze hükmetmiş.

-Derken?

-Derken sizi merkeze nakletmişler.

-Ya çocuklarım?

-Size yemin ederim ki çocuklarınız İstanbul içindedir. Belki bugün bulunacak.

-Acaba?

-İnanın ki öyle. Şimdi siz beni dinleyin.

-Dinliyorum efendim.

-Ben de meyhaneye gitmiştim. Fakat meyhaneye niçin gittiğimi, niçin o kadar kederli

olduğumu anlamak ister misiniz?

-Dinliyorum.

-Hem meşgul olursunuz, hem uyanık. Biraz uzun sürecektir ama...

-Ne kadar uzun olursa olsun.

-Biraz kendimi anlatayım. Benim babam Ahmet Efendi adında bir adamdı. Tüccarlığa intisap etmişti. Anamı bilmem, ben çok küçükken ölmüş.

-Zavallı! Annenizin gülümsemelerini, hiddetlerini görmediniz ha?

-Gördüm. Benden küçük bir kız kardeşim vardı. Babam öldüğü vakit bana, kardeşime bir ev, birkaç tane de dükkan kaldı. O dükkanlar bizi pekala geçindiriyor.

-Kız kardeşiniz de mi var?

-Durun, söyleyeceğim. Kız kardeşimi görseniz çok beğenirdiniz. O kadar güzeldi. İyi okuması yazması da vardı.

-Bir şey mi oldu yoksa?

-Bakın, artık bugün serbest serbest karşınızda her şeyi itiraf edeceğim. Kız kardeşim namuslu bir şekilde vaktini geçiriyordu. Kendisiyle küçükten beri büyümüş olan arkadaşlarımdan Fevzi Cenab Allah'ın emriyle kız kardeşimi benden istedi. Ama emin olun ki zihnime fenalık geliyor.

-Ben bunları nasıl söylüyorum?

-Söyleyin söyleyin. Bu sır kalbime gömdüğüm sırlar içinde belirsiz bir hayale dönecektir.

-Ben de babam ölürken kız kardeşimi mükemmel bir şekilde gelin edeceğimi kendi arzusu üzerine vaat etmiştim.

-Ah! Babaların, annelerin en büyük arzusu kızlarını gelinlik giysileri içinde görmektir.

-Evet. Buna babam muvaffak olamadı. Fevzi'ye bu vaatten bahsettim. Öyle bir düğün yapmak paraya bağlıydı. Para kazanmam için altı ay kadar sabretmesini kendisine salık verdim. Uygun gördü. Arasından beş ay geçti. Bu müddet zarfında Fevzi hep bize gelir ve gerekirse gece bizde yatardı. Kazanacağım parayı kazandım. Münire'nin düğünü önümüzdeki hafta olacaktı.

-Münire kim?

-O. Çünkü artık kız kardeşim demek istemiyorum.

-Fakat ne oldu ki?

-Dinlesenize! Fevzi dün gece bizde yattı. Kendisini pek düşünceli gördüm. Sebebini sordum. Biraz başının ağrıdığını söyledi. Sabahleyin kalktım. Canım bir yumurta istiyordu. Bunu Fevzi'ye açtım. Bu arzumu münasip gördü. Evde Fevzi'yi bırakarak bakkala yumurta almaya gittim. Dükkan daha açık değildi. Biraz bekledim. Bakkal gelmedi. Eve döndüm. Yanımda anahtar vardı. Kapıyı açtım. Bu odanın altındaki odanın önüne geldiğim vakit yukarda bir patırtı işittim.

-Aman Yarabbi!

-Dikkat ettim.

-Yukarda iki kişi gülüşüyor gibi oluyordu. Bir ara ses kesildi. Ses kesilinceye kadar budala gibi orada kaldığıma şaşım. Hemen yukarı koştum. Münire bu odadan çıkmış öbür odaya gidiyordu. Odaya girdim. Artık aklım başımdan gitmişti. Fevzi'yi akıllara gelmesi insanı utandırır bir hal, bir kıyafet içinde gördüm. Artık bir harf bile edemedi. Her şey, her cinayet meydandaydı. Bağırmasına meydan vermedim; koynumdaki hançeri göğsüne soktum.

Zavallı kadın titreye titreye "Ne müthiş olay! "dedi.

-Hemen öbürüne koştum.

-Kız kardeşinize mi?

-O yoktu, kaçmıştı.

-Onu niçin arıyordunuz?

Sıtkı cevap verirken yumruğunu uzattı:

-Onu bu odaya getirmek, cinayet ortağının o murdar kucağına bıraktıktan sonra kalbinin üstüne bir hançer sokmak, sonra ellerimin kanıyla sokağa çıkarak "Namus belasıyla cani olmuş bir adam!" diye bağırma için arıyordum. Bulamadım. Kaçmış. Bilmem niçin, sandıklarını açtım. Hepsi, Fevzi'den gelmiş mektuplardan, hepsi "Sana tapıyorum" sözüyle başlamış namelerden ibaretti.

Evet. Öldürecektim. Ah kız kardeşim! Lanet...

Bütün kanı başına sıçrayan Sıtkı bu kelimeye redif olsun diye getirilegelen "Olsun!" kelimesini telaffuz edemedi. Çünkü o anda her insan üzerinde etkisi muhakkak olan bir heybet, zavallı kadının o soluk yüzüne başka bir dehşet vermiş ve deminden beri hafif sesiyle söze karışan kadın titrek parmağını delikanlıya uzatarak bu beddudan onu menederek bağırmıştı:

-Sus, bedbaht! Önünde yeminlerle, miskinlikle, hatta secdelerle sevgisini kazanmaya çalışan bir erkeğin kandırmalarına aldanan talihsiz bir zavallı lanetlenmeye değil,

merhamete layıktır. Senin o lanetin başkasına olsun.

Katil, kabahatinin af olduğunu müjdelemek için gökten inmiş bir melek hükmünde sayılan sefileye karşı söyleyecek söz bulamadı. Aczini ima eden bir sesle dedi ki:

-Her yeri aradım; bulamadım. Nihayet bazı arkadaşlara işi anlatmak için Samatya'daki meyhaneye kadar gittim. Oraya bir polis geldi. Beni buldu. Merkeze kadar götürdü. Sizi orada bir tahta üzerine yatırmışlardı. Vefatınızı ilan eden haber, yerine gönderilmişti. Gerisi malum. Deliksiz uyudum. Gece yarısı ayağıma bir şey dokunur gibi oldu. O alçak ölmedi zannettim.

Bundan sonra Sıtkı mecnun gibi ayağa kalktı. Gözleri yuvasından fırlamış olduğu halde sefileye yaklaşarak -güya kendilerini birisi dinliyormuş gibi- yavaşça söyledi:

-Hançerimi... O alçağın yüreğinden çıkardığım hançerimi... O kanlı hançerimi yastığımın altından aldım. Ben...

-Ne oluyorsunuz?

-Ben mi? . Hiç... Ben o müthiş aleti karanlık içinde savurdum. Sonra... Sonra...

Düştü. Dudakları sefilenin çıplak ayakları üstüne geldi. Bir saniye içinde yaşlara gark olan yüzünü, başını kaldırıp sefileye göstererek dedi ki:

-Affedin, Allah aşkına affedin. Sonra o hançerin sivri ucu sizin omuzunuza girdi!

Gözleri yaşlar içinde kalan sefile Sıtkı'yı düştüğü yerden kaldırmaya çalışarak sakın sakın cevap verdi:

-Kalkın, ben biliyorum. Bu kabahat affedilemeyecek kadar büyük değil. Hiç acımıyor. Kalbimin en nazik, en gizli noktasında bir yara var. Bu yaranın acısı kalbimdeki acı kadar müthiş değil.

Sıtkı yerine oturdu. Hafif bir sesle devam etti:

-Kalktım, mumu yaktım. Kalbinizi dinledim. Hareket ettiğinizi hissettim. Yaranızı yıkadım, sardım. Maktulün üstünü örttüm. Bundan sonra sizi bekledim. Gözünüzü açtınız. Sizi yatağa yatırdım. Çorbanızı içirdim. Uyudunuz. Maktulü çıkardım, kefenledim. Sizin yerinize onu götürüp gömdüm. Ha... Onu da unutmayayım. Maktulü gömdükten sonra geldim. O anda kapı çalındı. Döndüm. Kapının önünde bir delikanlı duruyordu. Ne istediğini sordum. "Dün bir kadın ölmüş" dedi.

Sefile ansızın yüreğinde bir çarpıntı hissetti. Kim bilir, aklına ne geldi. Telaşla sordu:

-Delikanlı mı?

-Evet.

-Kıyafeti nasıldı?

-Orta boylu, esmer, az bıyıklı, gözleri iri... ve siyah. Sırtında boz bir palto vardı.

-Aman Yarabbi! Odur.

-Kim?

-O! O melek kılığındaki şeytan. O nur yüzlü karanlık, o munis vahşi, o güzel cellat!

Kadının vücudundan şiddetli bir titreme geçiyordu.

-O kim?

-Hele siz söyleyin, sonra?

-"Bir fakir kadın mı? "dedi. "Evet "dedim. ""Öyle biri öldü "cevabını verdiğim vakit "Onun iki çocuğu varmış "dedi. Ben de sizin yanınızda hep iki çocuk gördüğüm için doğruladım bu sözü.

-Ah yavrularım!

-Ama ben size demiyor muyum ki belki bugün bulunacak? Onların nerede olduklarını sordu.

Bilmediğimi söyledim.

-Nerede olduklarını sordu ha?

-Evet.

-Sahi, nerede olduklarını biliyor muydunuz?

-Hem biliyorum, hem bilmiyorum. Sizin nenize lazım? O mezarı kendisine göstermemi istedi.

Gösterdim, geldim.

-O adamın kıyafetini iyi biliyor musunuz?

-Hepsi hatırımda.

-Acaba hala orada mıdır?

-şimdi gider bakarım.

-Ama...

-İşte mezarlık şurada...

Sıtkı gitti. Sefile kendi kendine dedi ki:

- Boşuna yoruluyor. O değildir. Ben ölsem değil, kıyamet kopsa o zalim üzülmez. Haydi diyelim ki odur. Ne yapacağım? Ah! Ben bilirim. Bu zayıf ellerimle boğazına sarıldıktan ve boğuk bir sesle birkaç kere "Benim namusumu çalan budur. Benim istikbalimi öldüren budur! "diye haykırdıktan sonra o namussuzu bütün kâinata göstereceğim. Allahım! İnşallah odur. Ya o aralık Trabzon'da ilk defa yüzünü gördüğüm gece söğüt ağaçları altında hazin bir sesle söylediği gibi söz söylerse, ağlamamak için kendimi nasıl tutarım? Aman Yarabbi! İnşallah o değildir! Onun bir kadının mezarı üstüne birkaç damla yaş dökcek, birkaç satır yazı yazacak kadar kalbi yoktur.

Sıtkı geldiği vakit elinde bir tahta vardı. Kadın tahtanın üzerine kurşun kalemle iri iri birkaç

Satır yazılmış olduğunu fark etti. Soru sorarcasına Sıtkı'nın yüzüne baktı. Sıtkı tahtayı kadına uzatarak dedi ki:

-Yazanı bulamadım, yazdığını getirdim.

Sefile tahtayı alarak yazıya baktı. Kendi kendine "Yazı onun değil "dedi. Yüzünü sevinçle karışık bir keder kapladı. Tahtanın üstünde şu kelimeleri okudu:

"Açlıktan ölmüş bir annenin, sefaletin zehre bulanmış havasıyla boğulmuş bir meleğin gömüldüğü yer burasıdır. Ey ziyaretçi! Burada pişmanlık duy. Burada ağla. Düşün. Belki sen de bir fakirden on parayı esirgediğin için o talihsizin ölümüne sebep olmuşsundur! Bu kadın öldü.

Topluma bir vücut daha iltihak etti."

Kadın gözünden bir damla yaş düşürdükten sonra dedi ki:

-Ne? Dünyada insan varmış ha? Halkın içinde bu düşüncede bulunacak Allah'ın bir sevgili kulu da bulunuyormuş öyle mi? Açlıktan ölmüş bir ana. Sefaletin zehre bulanmış havasıyla boğulmuş

Bir melek! Bunlardan etkilenecek bir kalbin dünya yüzünü müşerref ettiğine nasıl inanmalı? Öyle değil mi kardeşim?

-Nasıl? Bana "kardeşim" mi diyorsunuz hemşirem?

Sefile kalktı. Oda kapısının yanına kadar geldi. Sıtkı'ya dedi ki:

-Sizi teselli etmeye çalışırsam bana gülersiniz. Çünkü ben teselliye muhtacım. Bana söylediğiniz sözlerin hepsini unuttum. Artık gidiyorum. Sizden rica ediyorum, yavrucuklarımı aramayı bırakmayın.

Delikanlı kalkıp kadının önüne geçti:

-Siz isterseniz, benim katil olduğumu haber verebilirsiniz. Hayatı tahkir etmek istediğime inanın. Bundan korkmam. Fakat sizi gitmekten bir ağabey sıfatıyla menediyorum. Çünkü hemşiremin, bacımın yerime geçtiniz.

-Hayır; ben babasının evinden kovulmuş, namussuz, sefile bir kadını. Namus belasıyla katil olan bir adama hemşire olmaya layık değilim.

-Ne olursanız olun. Ben sizi kabul ediyorum.

-Bırakın, bırakın da gideyim.

Kadın tekrar oturdu. Bütün serüvenini nakletmeye başladı. Sıtkı bütün dikkatiyle dinliyordu. Saffet'in zavallı kadını aldattığı bahsi gelince dişlerini gıcırdattı. Her yönüyle karşısındakini masum gördü. Kadın macerasını bitirdiği vakit ayağa kalktı. Oda kapısını açarak dedi ki:

-İşte bu kadar alçak olduğum için sizi terk ediyorum. Anladınız ya. İşte bana da, hemşirenize de tapınan bir alçak gibi, secde eden bir zalim bu onulmaz yarayı açtı. İnsanların gözünde atılmış bir çöp kadar değerim kalmadı. Çamurlar içine fırlatılmış bir çiçeğe benzedim. Bırakın.

-Maziyi unutam. Gitmeyeceksiniz. Siz bana bir tesellisiniz. Sizi de kaybedersem Allah'ın azameti hakkı için kendimi öldürürüm!

Sefile, gitmesinin genç bir ruhun felaketine neden olacağını anladı. Direnemedi:

-O halde isteyeceğim vaadi vereceğinize namusunuz üzerine yemin etmelisiniz.

-Namussuz olayım ki o vaadi vereceğim. Ne istiyorsunuz?

-Felaket görmüş olan kadınların, sefalet düşmüş talihsizlerin vicdanlarında bir azap, bir ıstırap vardır ki ne ayrılık azabına, ne cehennem ıstırabına benzer. Onlara azap kâfidir. Bana vaat edin, hemşirenizi elinize geçirdiğiniz vakit öldürmeyeceksiniz.

Delikanlı hıçkırarak hıçkırarak bir adım geri çekilerek neye dair olduğunu bilmediği halde namus gibi muazzez bir şey üzerine yemin ile teyit ettiği vaadi verdi:

-Vaat ederim hemşirem.

Kadın delikanlıya doğru kollarını açtı. Adeta haykırdı:

-Gel kardeşim gel. Artık Cenab-ı Hakk'ın huzurunda da öpüşebiliriz.

Bu yabancı kadın dudaklarını bu yabancı delikanlının alnı üstüne koyarken ikisinin de

gözyaşları birbirine karışıyordu.

Ertesi sabah Sıtkı ile kadın karşı karşıya oturmuşlar, konuşuyorlardı.

-Kardeşim. Benim yavrucuklarımı bulsa bulsa o delikanlı bulur. Onu nerede bulmalı?

-Hemşirem, üzülme. Ben bulacağımı vaat ederim.

Daha ertesi sabah güneşin ilk ışıkları ortalığı kaplayan sislere nüfuz etmeye çalışırken pencere önünde oturup kâh sokağa bakmakta, kâh kapı yanında bir işle meşgul olan Sıtkı'ya cevap vermekte olan kadın bir ara o dumanlar içinde üç hayal görür gibi oldu. Delikanlıya heyecanlı bir sesle "Kardeşim, koş "dedi. Parmağını uzattı. Sıtkı pencere önüne gelinceye kadar o hayaller geçmişti. Delikanlı bir şey göremedi. İşaret parmağı hala beyaz sisleri işaret etmekte olan kadın başını çevirdi. Parmağı hala sokağı gösterirken bayılmıştı.

Eğer Sıtkı biraz daha evvel yetişmiş olsaydı, korkunç yüzlü, koca sakallı bir adamı birbirine pek benzedikleri için ikiz sanılabilecek biri kız biri oğlan, sarı saçlı, mavi gözlü, top çehreli iki küçük çocuğun takip ettiğini görecekti.

Sefile yangın harabeleri yanında düştüğü vakit çocuklarını gasp eden esirci -ki önceden ismi Reşit, sonra Salim olmuştu- evin kapısından içeri girer girmez kucağındaki zavallıları yere bıraktı. "Arkamdan gelin "dedi. Şefik "Hani anacığımız da gelecekti? "diyecek oldu. Adam başını çevirdi ve ikisinin de yüzüne zalimce baktı. Çocuklar titrediler.

Uzun karanlık bir yoldan geçtikten sonra bir kandilin baygın ışığıyla aydınlanan bir aralığa geldiler. Merdiveni çıktılar. Küçük bir odaya girdiler. Esirci bir yüklüğün kanatlarını açtı.

Yüklüğün içinde küçük bir kapı görüldü. Bu kapı da açıldığı vakit çocuklar hayret içinde bağırdılar. Bu küçük kapının öte tarafı büyük, pek büyük bir odaydı. İçinde kız erkek birçok insan vardı.

Çocukları büyük odaya soktu. Oradakilere "İşte, size iki arkadaş "dedi ve kapıyı örttü.

Zavallıların ikisi de bulabildikleri bir başköşeye sokuluverdiler. Şefik bir ara kardeşine dedi ki:

-Bu fena herif bizi buraya niçin getirdi?

-Allah kahretsin! Gözü kör olsun!

Kapı yıldırım gibi bir süratle açıldı. Salim Efendi'nin o uğursuz suratı görüldü. "Buraya gelin "dedi. İkisini de küçük odaya aldı. Elinde bir kırbaç sallanıyordu. Elini salladı. O siyah kırbaç önce bir karayılan gibi Afife'nin koluna dolandı. Kızcağz bağırdı. İkinci defa Şefik'e vurdu. Belki bağırarak da cezayı arttırır düşüncesiyle biçare sesini çıkaramadı. İkisini yine odaya attı.

Şurasını inkâr etmeyelim ki kendilerine yemek verdiler.

Afife'nin aldığı lokma tam boğazından geçerken hıçkırık, midesine inmeye engel oluyor, zavallı

Şefik lokmayı ağzında tutuyordu. O akşam rahat uyuyamadılar. Gözlerini kapadıkları vakit hep annelerini, o zavallı kadını gördüler. Ertesi gün ikisi de تنها bir odaya çağırıldı. Salim araştıra elindeki kırbacı salladıkça zavallılar titreye titreye gözlerini yere indiriyorlardı. Salim Şefik'e dedi ki:

-Senin adın ne?

-Şefik.

Sonra Afife'ye döndü:

-Ya senin?

-...

-Duvara ne bakıyorsun? Ömründe hiç saat görmedin mi?

-...

-Hişt! Şimdi kafanı kırarım!

Zavallı kızcağz deminden beri seyrine doyamadığı bir asma saati seyre dalmış olduğundan bu dalgınlıktan kendini ancak esircinin "Şimdi kafanı kırarım!" sözü üzerine alabildi.

-Bana mı söylüyorsunuz efendim?

-Ya kime söyleyeceğim piç? Adını soruyorum.

-Benim adım Afife'dir efendim.

-İkinizin de adı değişti.

-Ne oldu?

-Nevreste.

-Ya kardeşimin ki?

-Onunki de Rüstem oldu.

-Ama efendim?

-Ne?

-Anamız duyarsa darılır. O bizim adımızı böyle koymuştur.

-Öyle ama şimdi sizin ananız yok.

İki çocuk mahzun mahzun birbirlerinin yüzüne baktılar. Bu sözlerden hiçbir şey anlamamışlardı.

Şefik cesaret etti:

-Ne oldu efendim?

-Öldü öldü!

İkisinin de çığılığı bir anda çıktı. İkisi de düştüler.

Ertesi gün Nevreste'nin de Rüstem'in de vazifeleri belirlendi. Rüstem sabahleyin

kalkacak, önce tuvaletlere su taşıyacak, sonra avluyu süpürecek. Daha birçok iş görecekti. Nevreste, tuvaletlere su taşırken Rüstem'e yardım etmeye mecburdu. Sonra gelip dersini çalışacaktı. Biraz daha sonra eline udu alıp musiki hocasının önüne oturacaktı. Akşamüzeri aşçı kadının yanında soğan soymak vazifelerinden sayılıyordu. Daha ertesi gün Salim Efendi Nevreste'yi de Rüstem'i de aldı.

Pek erkenden o civarda bulunan evlerden birine gitti. Kendi gibi bir adam buldu. Konuştular. O evin içinde Rüstem'e de Nevreste'ye de birer giysi uydurdu.

Dönerlerken Sıtkı'nın evinin önünden geçmişlerdi ki zavallı sefilenin çocukları görmesi işte bu zamana tesadüf etmişti. Esirci, Rüstem'i de Nevreste'yi de pek güzel terbiye ediyordu. Fakat eve bir müşteri geldikçe ikisini de saklardı. Ölmek üzere olan bir anneden gasp ettiği bu iki hazinenin kimin nesi olduğunu bildirmek istemezdi. Çünkü elinden kaçıracaktı.

Rüstem ve Nevreste ancak yatacakları odaya girdikleri zaman biraz nefes alabilirlerdi. Çünkü orada beş altı kızın, beş altı oğlanın -fakat Salim Efendi uyuduktan sonra- söyleştiklerini dinlemeleri bunların pek hoşuna giderdi.

O talihsizler her akşam bedbaht maceralarını tekrarlamayı adet edinmişlerdi. Kimi titrek bir sesle Çerkezistan'ı anlatırdı. O mavi gökyüzünü, o berrak suları, o yüksek dağları göz önüne getirirlerdi. Bu arada o tatlı hikâyelere ya hazin bir tebessüm ya bir damla gözyaşı ya bir hüznün ara verirdi. O vakit büyücek halayıklardan biri "Var var; birisi var, onu söylemiyor" derdi. Kimi güneş doğmadan, çay kenarında kaval çalan bir çobanın şarkı söylemedeki maharetinden söz açardı. Bu biçare öteki gibi yalnız bir gülümseme, yalnız bir gözyaşıyla kalbinin sırlarını açmaya kanaat edenlerden olmadığı için macerasını naklettiği sırada elini birdenbire kalbinin üstüne koyar burada "derdi. Kimi kendisinin namusunu ihlal eden bir beyi sefilce bir kahkaha ile anlatmaya başlardı. Beyin, evlendikten sonra karısına yaranmak için kendisinin yüzüne gülmediğini, bundan dolayı karısını her şeyden haberdar ederek kaçtığını söylerken yine öyle acı acı gülerdi.

Bu büyükler tenezzül edip de araştıra Nevreste'den, Rüstem'den maceralarını sordukları vakit ikisi de cevaplarını ezberlemişçesine hemen her zaman cevap verirlerdi. Nevreste derdi ki:

-Biz oradan geçerken tahtanın içinde bir kız yatıyordu. Etrafında beyaz çiçekler vardı. Anam bizi bıraktı. O kıza doğru koştu. Sonra yine geldi. Deniz kenarına gittik. Evimize gelirken bu evin kapısının önünde düştü.

Rüstem eklerdi:

-O herifi görmeseydi, düşmezdi ya. Bilmem o kimdi?

Bütün kızlar, bütün erkekler bedbaht maceralarını naklede ede yoruldukları zaman yataklarına çekilir, gözlerini kaparlardı. Kimi Kafkasya'yı, kimi çobanları, kimi namusunu

gasp etmiş bir beyi gördükleri gibi biçare Rüstem ile talihsiz Nevreste de devamlı anacıklarını görürlerdi.

Aradan bir ay geçti. Bu süre içinde eve gelen müşterilerin hiçbiri ne Rüstem ne de Nevreste'yi görebiliyorlardı. Çünkü Salim Efendi bir sene geçmeyince insanların bir şey unutmayaacağına inanmıştı.

Bir misafir geldiğini kendisine haber verdikleri zaman, pek ahlaksız olduğu yüzünden belli olan uşağa Nevreste ve Rüstem'i saklamasını emrederdi.

O cellat suratlı herif de iki zavallıyı şeytanın bile bulamayacağı bir yere götürürdü. Kendilerini o تنها yere götürüp terk ettikten sonra yumruğunu yukarı doğru kaldırır ve "Anlıyorsunuz ya! İkinizin de beynini dağıtırım. Ses çıkmayacak!" diye tembih ederdi.

Bir gün uşak Salim Efendi'nin yanına telaş ile girdi:

--Efendim!

-Ne var? Ne olmuş?

-Komiser Efendi geldi, komiser.

-Faik Efendi mi?

-Evet.

-Söyle buyursun. Lakin iki piçi saklamayı unutmamalı.

-Hatırımda.

Daha komiser efendi selamlık merdiveninden çıkmadan önce, harem merdiveninden aşağı inen uşağı iki yavru takip ediyordu. Merdivenin nihayetinde, sağ tarafta mutfak görünüyordu. Solda da odunluk gibi bir şey vardı. Karşıya da küçük bir kapı tesadüf ediyordu. Uşak cebinden anahtarı çıkardı. Küçük kapıyı açtı. Kurumuş ağaçların arasında ufak bir bina görüldü. Binadan içeri girdi. Burası bir kömürlüktü. Biraz sağa doğru eğildi. Kömürlerin üstüne atılmış olan bir kürkü aldı. Bazı kömürleri öteye beriye atmaya başladı. Zemine bağlı olduğu belli olmayan bir kapağı buldu. Aşağıya küçük bir merdiven uzatılmıştı. Çocuklara "Girin" dedi. İkisi de titreye titreye indiler. Uşak kapağı kapattı. Üzerine de birçok kömür atıp gitti.

İki biçare bu mahzenin zeminine varır varmaz rutubetin etkisiyle titremeye başladılar. Zavallıları müthiş bir karanlık çevreledi. Devamlı gezinmeye başlayan fareler Rüstem'in eline dokundukça bağırma cesaret edemez, kız kardeşine sarılmaktan başka çare bulamazdı. Çünkü yumruk başının üzerinde dolaşıyor zannederdi.

Salim, Komiser efendiyi görür görmez fevkalade bir sevinçle dedi ki:

-Artık serzenişlere başlayacağım. Bu kadar vefasızlık da olur mu?

-Rica ederim Salim Efendi. O serzenişleri başka bir güne bırakın.

-Niçin?

-Çünkü resmi bir vazifeyi yerine getireceğim.

-Hayrola?

-Siz bilirsiniz. Geçenlerde burada, şu kapının önünde bir kadın vefat etti.

-Evet?

Bu esnada uşak içeri girdi. Gariptir ki komiser efendi uşağın Rüstem'i ve Nevreste'yi hapsedtiğine dair Salim Efendiye verdiği işareti göremedi. Komiser dedi ki:

-Bu adam dışarı çıksın.

Uşak çıktı. Zaten yapacağı işi yapmış bir vazifesi kalmamıştı. Komiser efendi devam ediyordu:

-Aklınıza geliyor ya?

-Evet evet. Hatta o akşam buraya gönderilen bir polis tahkikatını da yapmıştı.

-Biz o tahkikat ile de kalmadık.

-Ya?

-İşi daha derinleştirdik.

-Sonunda?

-Sonunda bu kadının iki de çocuğu olduğu meydana çıktı.

-Garip şey!

-Evet, pek garip. Her yerde aradık. En sonunda bütün meslektaşlarımızın evine müracaat etmek gerekti. Şimdi burasını da arayacağız.

-Bana...

-Buna şüphe etmeyin. Size karşı hüsnü zannımız var. Fakat verilen bu görevi yerine getirmeyelim mi?

-Hakkınız var.

-Öyleyse buyurun da bütün evde bulunanları bir görelim.

-Bir kahve içtikten sonra olsa?

Polis zaman kaybetmenin zararını ancak o zaman fark edebildi. Ayağa kalkarak cevap verdi:

-Hayır, şimdi görelim.

-Mademki bu kadar merak ediyorsunuz, buyurun.

Salim Efendi ile komiser arasında bu konuşma geçerken mahzende iki kardeş konuşuyorlardı:

-Uf! Ne kadar soğuk!

-Afife, bana yaklaş.

-Afife dediğini işitmesinler. Sonra Efendi döver.

-Sahi; Nevreste buraya gel.

-O kadar karanlık ki seni bulamıyorum Rüstem.

-Vay!

-O ne?

-Ayağıma bir fare dokunuyor!

-Bu tarafa çekil.

-İşte birisi daha!

-Sana bu tarafa gel diyorum.

-Ay!

-Ne var? Bir şey mi görüyorsun?

-Ya!

-Ne görüyorsun?

-Anacığımı.

-Sus! Sesler geliyor.

Komiser efendi halayıkları kontrol etmiş, evin her tarafını da gezmiş olduğundan sıra nihayet bahçeye, kömürlüğe gelmişti.

Komiser başını kapıdan içeri uzattı. Salim Efendi'ye dedi ki:

-Buraya hiç bakmamalı.

-İsterseniz bakın. Fakat beni buraya iki zavallı yetimi hapsedecek kadar alçak mı sanıyorsunuz?

-Esağfurullah; artık gidebiliriz.

Lakin heyhat! Komiser mahzenden uzaklaştı ve evden ayrıldı.

Yine o gün uşak üstü başı temiz bir beyefendinin geldiğini efendisine haber verdi. Zavallı ikizler mahzenden henüz çıkmışlardı. Meltem havasını henüz teneffüs ediyorlardı. Beyefendi o uğursuz evin kapısını çalar çalmaz biçareler yine karanlığa girdiler.

Salim Efendi beyi görür görmez o sanatta bulunanlara mahsus bir şarlatanlıkla söze başladı:

-Vay beyefendimiz; çoktan beri görüşmez olduk.

-Öyle oldu.

-Nasılsınız bakalım? Nilüfer'den hoşnut musunuz?

-Nilüfer Hanım'dan mı?

-Vay! Hanım mı oldu?

-Öyle ya. Haberiniz yok mu? Yaver'e verdik.

-Ama ne kadar çabuk!

-Öyle gerekti.

-Birkaç güzel halayığım var. İster misiniz?

-Yaşları ne kadar?

-En küçüğünün on altı.

-Ben daha küçük olsun diyorum.

-Kaç yaşında?

-Yedi sekiz yaşlarında.

-Yok, efendim, öyle halayığım yok.

-Bir kere şunların hepsini de görsek.

-Görün efendim.

Halayıklar geldi. Nilüfer'i hatırlamasından dolayı Ziya Bey olduğunu anlamamız gereken bu alicenap delikanlı halayıkların hepsini ayrı ayrı gözden geçirdi. Kızlar çıktıktan sonra köleleri istedi. Onları da gördü. Onlar da çıkınca canının sıkıldığını ima eder bir yüzle hiçbirisini beğenmediğini söyledi. Çıktı gitti.

Zavallı! Senin aradığın iki yavru melek dehşetli bir karanlık içinde titriyorlar.

Ziya Bey gittikten sonra Salim Efendi sokak kapısına bakan pencere önüne oturarak istirahat ima eder bir sesle uşağını çağırdı:

-Gel.

-Efendim.

-Artık o iki köpeği karanlıktan çıkar.

-Peki efendim.

-Ama dur.

-Çıkarmayayım mı?

-Görmüyor musun?

-Bir şey mi var?

-İşte bir adam daha geldi. Hınzırlar biraz daha yerin dibinde beklesinler.

Gerçekten de siyah fesli, kadife cepkenli, yakışıklı bir delikanlı evin kapısını çalıyordu. Uşak kapıyı açar açmaz fena bir rakı kokusu yayıldı. Uşak sordu:

-Ne istiyorsunuz?

-Sen kimsin be? Amma surat! Bugün talihimiz böyle evleri dolaşmakmış. Ne öyle alık alık bakıyorsun? Efendini istiyorum.

-Buyurun.

Delikanlı Salim Efendi'nin yanına çıktı. Salim Efendi sordu:

-Ne istiyorsunuz?

-Vay gözünü sevdiğim! Ne isteyeceğim? Seni istiyorum. Anlıyor musun?

-Beni ne yapacaksınız?

-Sana lafım var be imanım.

-Ne lafı?

-Ne o? Ahiret sorusuna mı başladık? Meyhaneye gidersen, seni sorguya çekmek ister. Salim Efendi'nin evine gelirsin, o da böyle. Ne lafım olacak? Bilirsin ya; geçenlerde bu kapının önünde bir kadın düştü.

-Ee?

-Onun iki çocuğu vardı.

-Sonra?

-İşte onları ararken buraya geldim. Burada da arayacağım.

-Lakin...

-Lakin makin istemem efendi. Yoksa dalavere hazırdır!

-Fakat böyle bir eve girmek.

-Maval istemem gözümün bebeği, maval istemem. Yoksa alay hazırdır. Söyle bakalım gelsin şunlar.

-şimdi gelemeler.

-Onlar gelemese, ben buradan çıkamam.

-Zorba mı kesildin?

-Ben zaten zorbayım diyorum.

-Bu olmayacak.

Salim Efendi hiddetlendi. Ardından elinde uzun bir hançer görüldü. Delikanlının yakasına sarıldı. Yavaş bir sesle söyledi:

-Ev içine giren hırsızları öldürürler. Bana da meşhur Hacı Salim derler. Ben adamın yüreğini delerim.

Hançerini uzatmaya zaman bulamadı. Karşısındaki delikanlı esircinin bileğini avucuna aldı, sıktı. Hançer düştü. O kadar rakı içmiş olan delikanlı cesaretini kaybetmeden bir taraftan esircinin sakalını şiddetle yoluyor, bir taraftan da alına dayamış olduğu küçük bir rovelverin tetiğini kaldırarak şu sözleri söylüyordu:

-Çocuk çalmaktan başka bir marifeti olmayan adamları böyle sakalından tutarlar da köpek gibi sürüklerler. Bana da adıyla sanıyla Cerrahpaşalı Sıtkı derler. Ben de adamın beynini patlatırım.

Anladın mı Hacı Baba?

.14.

Gökyüzü, altında garip bir sessizlik içinde duran göl kadar saf, göl ise üstünü bir letafet perdesiyle örten gökyüzü kadar berraktı.

Bir gün önce yağan yağmurdan hâsıl olan rutubet Temmuz ayının yalnız o sabahına mahsus olmak üzere bütün İsviçre dağlarını mavi dumanlar içinde bırakıyor, göller üstüne beyaz süslerden ince, hafif bir tül çekiyordu.

Şafağın göle akseden pembe bulutları bazen o mavi ve beyaz sisler içinde dolaşırlar gibi görünüyordu. Bu göl İsviçre'ye ait tabloların hemen çoğunda gördüğümüz geniş bir göldü ki etrafını dolaşmak gerekse, on iki saat yürümek gerekir.

Meltemin, yaprakları, safa kuşlarını, âşık gönülleri okşadığı böyle bir şafak zamanında sahilden göle gölge salan yeşil çamlar arasında ya gölden çıkmış da bahara girmiş, ya cennetten uçmuş da sahile düşmüş bir peri zannedilecek kadar cazibeli bir kız göle doğru uzanan kayalardan birinin üstüne oturmuş, kah oturduğu yerde bulabildiği ufak taşları göle atarak bunların göl üzerinde meydana getirdiği şekilleri seyre dalar, kah azaplı rüzgârın ince, beyaz, dar bir kostümün açık bıraktığı çıplak omuzlarına, berrak göğsüne saçtığı saçlarıyla oynar, kah bacaklarını öpmek isteyen o saf suya ayaklarını büyük bir arzuyla sokarak tekrar yukarı çekerken mütenasip parmakları arasından damla damla pırlanta akıyormuş gibi süzülen damlaları incelerdi.

Kayanın bir tarafına ancak iki kişilik mini mini, beyaz boyalı, su kesiminden aşağısı mavi bir sandal bağlanmıştı. Daha güneşin doğmasına yarım saat kadar vardı. Güzel kız aklına bir şey gelmiş gibi kayanın üstünden birdenbire indi. Sandalı çözdü. Mini mini kürekleri aldı. Hareket ettirmeye başladı. Sandalın gölün üzerinde açtığı ince bir yolu kapatmak isteyen sisleri, bu dilber, küreklerin uçlarıyla dağıtmak istiyormuş gibi görünüyordu.

Bir çeyrek kadar kıyı kıyı gittikten sonra sahile yanaştı. Orada bir delikanlı duruyordu. Kızı görünce bir sevinç çılgılığı attı. Elini uzattı; kız çıktı.

Kayaların üstüne oturdular. Büyük bir masumluk duygusu, büyük bit bağlılık diliyle konuşmaya başladılar. Delikanlı

-Kamilla, bilir misin, seni ne zannettim? dedi.

Kız sordu:

- Ne zannettin?

-Şafağın içinden çıkmış da göle uçmuş bir peri.

-Oh! Her zaman şairane konuşursun.

-Ben bütün şiirlerimi senin gözlerinin içine okuyorum.

-Beni bu kadar seviyorsun ha?

-Ah! Sevmemiş olsaydım, bugün seninle beraber kaçmaya teşebbüs eder miydim?

-Bilirim; bu senin için daha zor olacak. Benim içinse, pek kolay. Çünkü benim hiç kimsem yok.

-Fakat mutlaka gideceğiz. Senin için aldığım güzel giysiler kulübede duruyor.

-Güneş doğmadan gideceğiz. Güneş doğmak üzere. Nasıl olsa biraz geç kalacağız. Fakat zararı yok.

-Ama Teodor...

-Hiç korkma. Ben şimdi önce giysini getireyim. Sonra köşke gider, alacaklarımı alırım.

-Nasıl istersen.

-Delikanlı, titrek dudaklarını kızın dudakları üstüne koyduktan sonra uzaklaştı.

Orman içinde çam ağaçlarından yapılmış bir kulübeye girdi. Oradan bir bohça alıp gitti.

Kız bohçanın içindeki giysileri giydikten, başına da İtalyanlara mahsus bir şapka koyduktan sonra delikanlıya bakarak "Teodor beni çok bekletme" dedi.

Teodor süratle yürümeye başladı. Kızcağz bir kaya üzerine çıkarak karşısına tesadüf eden dağın arkasından güneşin aheste aheste doğuşunu seyrediyordu. Kim bilir ne kadar dalmıştı? Ah! O dalgınlıkları bilir misiniz? İnsan o vakit ağaçların hışırtısını, çobanların sesini işitemez. Ruhunu dinler. İnsan o zaman güneşin doğuşunu, gölün sislerini, dağların yüce manzarasını göremez.

Kalbine bakar.

Kamilla o kadar dalmıştı ki o aralık bir ayağın ufak taşlar üzerinde çıkardığı sesi işitemezdi.

Hatta o ayağın sahibi yanına kadar yaklaşmış olduğu halde farkında olmadı.

O, deniz kenarında oturup düşünen bir masal perisi gibi gölün berrak suyuna bakıyor, orada aksini arıyordu.

Bu halde dalgın iken belinin ortasına kuvvetli bir tekme geldi. O güzellik perisini attığı çılgılık ile beraber o berrak su örtmüştü. Aşığı köşkten dönerken orman içinde bir yabancıнын meraklı bir şekilde dolaştığını görünce koşmaya başladı. Ama yirmi adım kadar yaklaşınca o yabancıнын, rakibi olduğunu gördü.

Heyhat ki o anda da sevdiği Kamilla gölün içine gitmişti. Ancak çılgınlığını işitebildi. Rovelverini çekip haykırdı:

-Petro! Alçak!

Tabanca ormanın sessizliği içinde çınladı. O vakit zavallı âşık tabancanın ağzından çıkan dumana karışan sisler arasında gördü ki sevgilisini getirmiş olan sandal Petro'yu kaçırıyor. Düştü.

Zavallı Teodor tam bir sene deli gibi dağlarda dolaştı. İsteddiği kadar ağladı. Ancak bu bir sene sonra

maziyi hatırlayabildi. Ancak bir sene sonra sevgilisini öldürmüş bir aşığın rakibini bulmak gerekeceğini anladı. Petro'yu aramak üzere İsviçre'den ayrıldı.

İsviçre hükümeti Petro'yu çok aradıysa da bulamadı. Teodor dolaşa dolaşa İstanbul'a geldi.

Zavallı, Beyoğlu'ndan başka bir yeri görmemişti. Orada Petro'yu çok aradı; bulmak mümkün olmadı. İstanbul tarafına geçmiş olsaydı aradığını bulacaktı. Fakat adam ismini değiştirmişti.

Bakkal Yani adında bir dükkancıydı.

.15.

-Bak bak Cemal! Şu ay ne kadar hazin tutulmuş! Bir veremli kızın hüznü yüzüne benziyor.

-Hiç de benzemiyor. Dünya güneşin önüne gelmiş. Ay güneşten ışık alamıyor. İşte bu kadar.

-şu tutulmuş ay, yalnız tutulmuş aya benziyor.

-Ama şairane.

-Bırak şu şiiri. Şiir olmazsa kıyamet kopmaz ya!

-Hadi şu aya aşıkane bir benzetme...

-Aşıkane mi? Aşk mı? Ziya; gel sen beni dinle. Biyolojiden başlayalım; ben seni okutayım. O aşk lafını bir daha tekrar etme.

-Ne? Aşkı da mı inkar ediyorsun?

-Ona şüphe mi var?

-Ama artık bu güneşi inkar etmeye benziyor.

-Ben fende aşk göremedim.

Cemal Bey ile Ziya Bey arasında geçen bu konuşma bir gece yine Ziya Bey'in evinde cereyan ediyordu.

Ertesi gün akşamüzeri evine dönen Cemal Bey annesinin oturduğu odaya girdiği zaman birdenbire dışarı çıktı. Annesiyle konuşan misafir bir hanım görmüştü. Misafir hanım gittikten sonra annesi Cemal'in odasına geldi ve dedi ki:

-Oğlum, niçin dikkat etmiyorsun?

-O kimdi?

-Dilruba Hanım.

-Nasıl Dilruba Hanım?

-Ziya Bey'in kız kardeşi.

-Aaa! O hanım Ziya Bey'in kız kardeşiymi ha?

-Evet.

-Ne bileyim ben? Bana kimse misafir var demedi ki.

Cemal Bey selamlık odasına çıktı. Geceleri yattığı odada kütüphanesi duruyordu. Kütüphaneyi açtı. Bir kitap çıkardı. Hiç şüphe etmeyin; fenne dairdir. Okumaya başladı. Elektrik bataryalarının önemini

incelemekten kalbi bir kez vurdu. Elini kalbinin üstüne koyarak şaşkın bir gülümsemeyle “Ne tuhaf şey! “dedi. Sayfaları devamlı çeviriyordu. Cemal her gün okuduğu kitabı pekala anlarken o gün bilmem nasıl oldu da okuduklarından hiçbir şey anlayamadı. Belki zihnine bir durgunluk gelmiştir düşüncesiyle kendini dinledi. Anladı. Çoktan beri fenle meşgul ola ola ince, nazik şeylerden o kadar duygulanmayan o dimağa anlaşılmaz bir şiir, ince bir his, tatlı... pek tatlı bir isim giriyordu. Önem vermedi. Düşünmemek istedi.

Yemek yerken bir ara aklına geldi. Kendi kendine “Ne saçma şey!" dedi.

Yatağına girdi; uyuyamadı. Kalktı. Biraz konyak içti. Yine yattı. Fakat artık buna uyku diyemedi. Adeta sızmıştı. Bununla beraber rüyasında birdenbire annesinin odasına girdiği sırada minder üstünde bir hanımın oturmakta olduğunu gördü.

Sabahleyin perişan bir düşünceyle uyandı. Beynine nakşolunan bir ismi kolay kolay çıkarmanın mümkün olamayacağını anladı. Yine kendi kendine “Deliriyor muyum? “dedi.

Cemal Bey Ziya Bey'in evine her zaman devam ediyor ve fakat Ziya Bey'in şairane sohbetlerine hiç de itiraz etmiyordu. Ziya Bey arkadaşına çoktan beri bir durgunluğun geldiğine dikkat ediyor ve her zaman sebebini sorduğu halde kendini ikna edecek hiçbir cevap alamıyordu.

Bilir misiniz? Devamlı düşünmek insana zihin fenalığına yakın bir hal getirir. Cemal Bey bunu herkesten iyi bildiği için halinin sonunu pek de iyi görmüyor ve bu düşüncenin sebebini de Ziya Bey'e açmaya cesaret edemiyordu.

Aşk duygularına, kalp sırlarına dair söz söylemekten hiç hoşlanmayan Cemal Bey, düşüncesine bir sonuç vermek üzere kadınların kalbini incelemek zorunda kaldı. Ancak üç ay sonra anlayabildi ki kadınların kalbi az sözle inceleyebilir.

Dilruba'ya mektup yazmak istedi. Sonra işin sonunu düşündü. İş duyulur, gece gündüz ekmeğini yediği bir evin halkını alçaklığına hükmettirir. Bunun için mektup yazmak olamazdı. Annesini gönderip Allah'ın emriyle istemeliydi. Bu düşüncesini annesine açtı. Annesi gülerek dedi ki:

-Öyle ama Dilruba küçüklüğünden beri nişanlıdır.

-Kime?

-Zühdü Bey'e.

-O miskine mi? Önem vermemeli. Küçükken verilen nişanların o kadar önemi var mı?

-şimdi nasıl olur?

-Canım bir kere git de olmazsa olmasın.

-Peki. Fakat alacağım cevabı biliyorum.

-Ne diyecekler?

-Nişan meselesinden bahsedecekler.

-O zaman biz de vazgeçeriz.

Annesi muvafakat etti. O gün gitti, söyledi. Kadıncağızın dediği gibi çıktı. Yine nişan sözü açıldı. Bu ret cevabı demektir.

Zavallı anne oğluna bu cevabı getirdiği vakit kimsenin anlayamayacağı, hatta varlığından Cemal'in bile haberinin olamayacağı bir fenalık zavallının zihnini istila etti.

O akşam Ziya Bey'le beraber bütün ev halkı Cemal'in annesine verilen bu ret cevabını duymuştu.

Cemal artık Ziya Bey'in evine devam etmeye utanıyordu. Ziya Bey Cemal'in devamın arkasını kestiğine dikkat ederek kendisiyle görüştüğü vakit kız kardeşi hakkında hiçbir şey açmayarak eve gelmediği için sitem eder ve Cemal'den meşguliyetinden ibaret bir mazeret cevabı alırdı. Ziya Bey arkadaşında gördüğü bu gücenmeyi kız kardeşini istemesinden dolayı ret cevabı aldığına verirdi. Gerçekten de Cemal Bey'in kırılmasında bunun da pek büyük bir tesiri vardı. Fakat Cemal Bey'deki kırılma kendisinin dahi bilemeyeceği şekilde derin bir hüzünden ibaretti. Ziya Bey çok defa geceleri evine uğrar ve arkadaşısıyla saatlerce konuşurdu.

Bir sabah Cemal Bey harem tarafındaki odalardan birinin penceresini açmış, serin serin gelen rüzgâra doğru başını tutuyordu. Ziya Bey'in evi oradan tamamen görülüyordu. Evin her tarafına doğru bakınırken birdenbire bahçeye doğru bakan balkonlardan birisi açıldı. İçinden beyazlara bürünmüş bir hayal, bir melek görüldü. Balkon süsleyen saksılardan birkaç çiçek kopardı. Bu sırada gözü, elini başına dayayıp kendisini hayretle seyre dalmış olan Cemal'e ilişti. Kaçtı.

Fakat o ne? Güzel kız kaçarken bir de gülümsedi. Acaba zavallı Cemal onun için mi minderin üstüne kapanmış, hüngür hüngür ağlıyor?

Aradan sekiz gün geçti. Dokuzuncu günü sabahı yatağından gayet düşünceli bir halde kalkan Cemal kütüphanesinin önüne oturdu. Bir kağıt aldı. Bir şeyler yazıp zarfa koydu. Uşağını çağırdı:

-Salih.

-Efendim.

-Bu kağıdı al, bizim sarrafa götür.

-Beyoğlu'ndakine mi?

-Ondan başka sarrafımız var mı?

-Peki.

-Fakat kendisinin eline vermelisin. Kimsenin eline geçmesin!

-Baş üstüne.

Cemal Bey uşağın kapıyı açıp çıktığını merdiven başından gördükten sonra odasına döndü. Yine

yazıhanesinin önüne oturdu.

.15.

Cemal Bey'in evinden çıkan uşak köprüye indi. Galata'ya bir kayıkla geçti. Tünel'e girdiği vakit orada Ziya Bey'e rastladı. Ziya Bey uşağı görünce dedi ki:

-Nereye?

-Beyoğlu'na çıkıyorum efendim.

-Niçin?

-Beyefendi'nin bir kağıdı var da...

-Kime?

-Sarraf.

-Şu sizin sarrafa değil mi?

-Evet.

-Ben de Beyoğlu'na çıkıyorum. Sen istersen geri dön. Ben götürürüm.

-Ama efendim?

-Nasıl?

-Beyefendi kimseye vermememi tembih etti.

-O halde peki.

İkisi de tünele binmişler ve ikisi de Kulekapısı'na gelmişlerdi. Ziya Bey düşündü. Acaba sarrafa yazılan bu kağıt ne olabilirdi? Huy bu ya; merak etti.

Uşağın sarraftan çıktığını gördükten sonra yürüdü; dükkana girdi. Eskiden beri Ziya Bey'i hürmetle karşılamış olan sarraf kalktı. Kendisine yer gösterdi. Karşı karşıya geçtiler. Bir süre sonra Ziya Bey sarrafa dedi ki:

-Bu günlerde Cemal Bey'i gördüğünüz var mı?

-Hayır. Yalnız şimdi bir pusulasını aldım.

-Para için mi?

Sarraf çekmecesinin üstünde duran kağıdı Ziya Bey'e uzattı. Ziya Bey yüksek sesle okudu:

"8 Haziran sene...

Dostum Vasilaki,

Bu pusulam size geldiğinde bonmarşeye olan elli lira olan borcumu ödeyiniz. Kitapçıya da on

sekiz lira borcumu veriniz.”

Cemal:

-Tuhaf şey! Niçin kendisi gelip vermiyor?

-Kim bilir?

-Size hiç böyle kağıt yazmış mıydı?

-Hayır. Ben de buna şaşıyorum. Acaba bir yere mi gidecek?

-Sanmam. Fakat anlıyorum ki Cemal bir tehlike içinde. Siz yarına kadar o paraları ödemeyin. Bu pusulayı da bana verin.

-Fakat...

-Verin. Verin. Çünkü bu pusula sizi de mesul edebilir.

-Sarraf mesul kelimesini duyunca ısrar edemedi; pusulayı verdi.

Ziya Bey hemen dükkandan çıktı. Tünele doğru yürümeye başladı. Hem yürüyor, hem konuşuyordu.

-Ne olacak? Ne olacak? Zavallı intihar mı edecek?

.16.

Tünel'den içeri girdiği sırada karşısında yakışıklı bir delikanlı gördü. Tanıdı. Sıtkı'ydı. Diyordu ki:

-Dur iki gözüm, beyim, dur.

-Vay, sizsiniz ha?

-Evet.

-Ne istiyorsunuz?

-Sizinle azıcık konuşacaktım.

-Peki, ama bugün biraz işim vardı.

-Benim de sizinle görülecek bir işim var da onun için.

-Ne gibi?

-Burada söylenilemez.

-Fakat yarın görüşsek olmaz mı?

-Olamaz efendim.

-Ama bugün bir hayat meselesi için...

Sıtkı hafif bir sesle Ziya'nın sözünü kesti:

-Benim işim de bir hayat meselesi. Biraz da sizi ilgilendirir.

İkisi de Tünel'e binmişlerdi. Galata'ya indiler. Sıtkı Ziya Bey'in sorularına orada cevap vermeye başladı:

-Evet, bir hayat meselesi. Sizi ilgilendirir.

-O halde hem yürüelim hem konuşalım.

Köprüyü geçiyorlardı.

-Bundan bir sene önce yangın harabelerinin yanında bir kadın düşmüştü.

-Evet.

-Sonra, sonra bu kadını ben defnetmiştim.

-Hatırlıyorum.

-Kadını defnettiğim gün evime gelmiştiniz.

-Öyle oldu.

-Kadının mezarını göstermemi istediniz.

-Hatta gösterdiniz de...

-Evet, o mezarı size gösterdikten sonra ben eve geldim ama işi merak ettim.

-Ne yaptınız?

-Ne yapacağım? Sizin kim olduğunuzu düşünmeye başladım.

-Ne tuhaf merak!

-Sizin kim olduğunuzu yine sizden sormak için tekrar mezara gittim

-Eee?

Köprünün öbür yakasına geçmişler, hatta bir arabaya binmişlerdi. Sıtkı devam ediyordu:

-Mezarın üstünde bir tahta buldum.

-Onu ben dikmiştim.

-Öyle olduğu anlaşılıyor ya; çünkü o tahtanın üstünde birkaç satır da yazı vardı. Biraz okumam olduğu için onları okudum.

-Evet.

-Demek onları yazan sizdiniz?

-Bendim.

-Pekala, şimdi size iki sorum var.

-Nedir?

-O yazıları oraya yazmak için bu kadını tanımak gerekir. Siz o kadını tanıyor muydunuz?

-Hayır. Ben o kadını tanımıyorum. Ben o kadını öldükten sonra gördüm. Baktım. İnsanların bu kadının yüreğinde açtığı yaralar, ölümüm soğuk eliyle kapatılan dudaklarının üstünde okunuyordu.

-Ben böyle sözlerden çakmam.

-Demek isterim ki ben böyle kadınların hallerini merak ederim. Böyle zavallıların felaketine acırım. Özellikle iki çocuğu olduğunu işitmiştim. Bütün bütün üzülmemeye sebep oldu. Çocuklarını arama işini başka bir güne bıraktım. Önce bu fakir kadının mezarı üstünde birkaç satır yazım bulunmasını arzu ettim. Bu arzuma muvaffak oldum. Sonra çocuklarını aradım. Ne kadar ev varsa hepsini gezdim. Çocuklarının ne şekilde olduğunu bilirdim. Sekiz dokuz yaşında halayık, köle aramaya başladım. Son olarak esirci Salim Efendi'nin evine gittim. Orada da bulamadım.

Sıtkı Salim ismini işitir işitmez dudakları üstünde kibirlilik ima eder bir tebessüm belirdi: Dedi ki:

-Birinci soruma verdiğiniz cevap çok iyi. Bir de ikinci sorum kaldı.

-O nedir?

Sıtkı'nın dudaklarında hafif, belirsiz bir titreme görüldü. Güya arabanın içinde başka birisi varmış da kendilerini dinliyormuş gibi dudağını Ziya'nın kulağına yanaştırıp dedi ki:

-Nasıl olur da ölmemiş bir kadının mezar taşı yazılır?

-Ne diyorsunuz?

-Diyorum ki ölmemiş bir kadının mezarı olur mu?

Ziya korkuyla karışık bir bakışla Sıtkı'nın yüzüne baktı. Sıtkı'nın çıldırmakta olduğuna inanıyordu. Cevap verdi:

-Ne diyorsunuz?

-Ben mi? Hiç. Ama inanın ki o kadın sağ.

-Fakat...

-Dünyada ne kadar büyük yemin varsa onlarla temin ederim ki o kadın bizim evde.

Ziya'yı bu haberlere inandırmak pek güç oldu. Diyordu ki:

-O halde onun yerine bir başkası, bir insan gömülmüştür.

Sıtkı Ziya'nın elini titreye titreye sıkarak dedi ki:

-Benden uzun laf isteme delikanlı. O kadın sağ. Hem senden isteyeceği var.

Buna benzer pek çok teminat üzerine Sıtkı inandı. İnandığı için yaşlarla dolu olan gözlerini silerek "Aman Yarabbi! Nelere kadirsin!" dedi. Sıtkı devam ediyordu:

-Görsen, tanır mısın?

-Evet evet. Sarı ipekten daha güzel olan saçlarını tanırım. O esnada göklere bakarak oradaki fırtına bulutlarını seyreden gözlerinin koyu mavi rengine aşinalığım var. Enli, samur kaşları gözümün önünden gitmiyor. Mini minicik ellerinden birisi bağlıydı. Dudaklarının nefret saçan gülümsemesini beynime nakşetmiştir. Tanırım, tanırım. Bir sene önce gördüm, ama gökyüzüne uçarken zihinde hayalini bırakan bir peri gibi kendisini daima görürdüm.

-İşte o kadının hayatı şimdilik tehlikede değil. Maksadım bunu size söylemekti. Sizinle görülecek bir iş var. Bugün o kurtaracağınız hayatı kurtarın.

-Nereden?

-İşte Şu evden.

Araba durmuŐtu. Ziya da evi göstermek için parmağını uzatmıŐtı.

Sıtkı döndü. Ziya Bey evine uğrayıp o akşam yemekte bulunmayacağını söyledikten sonra Cemal Bey'in evine gitti.

.17.

Cemal, arkasında gecelik entarisi olduğu halde hem kitaplığına hem de kendisinin uyumasına tahsis ettiği selamlık odasında oturmuş, gözlerini bir köşeye dikmiş, düşünüyor, araştıra birisine söz söyler gibi ellerini emredercesine sallıyordu.

Bir aralık kalktı. Merhum babasının duvarda asılı resminin önüne kadar gitti. Baktı, düşündü.

Bir süre ağladı. Yine geldi, yerine oturdu. Oturduğu yerde bir müddet daha düşündükten sonra dehşetli bir kahkaha kopardı. Konsülün yanına koştu. Gözlerden birini çekti. Oradan küçük bir rovelveri çıkarmaya çalışıyordu. Kendisi onu çıkarmaya uğraşırken kapının şiddetle çalınmakta olduğunu işitti. Elini çekti. Pencere yanına geldi. Baktı. Ziya Bey'i gördü. Eski kırgınlığını, eski telaşını tebessümlerle örtmeye çalıştı. Hatta Ziya Bey'i birtakım şakalarla da karşıladı.

Ziya'nın "Bu akşam gece yarısına kadar sizdeyim" demesi biraz canını sıktıysa da belli etmedi.

Odaya girdiler. Karşı karşıya oturdular. Şundan bundan bahsettiler. Akşam oldu. Yemeği de yediler. Kahveler içildikten sonra Ziya bir ara Cemal'e dedi ki:

-Sana bir şey soracağım, bana her şeyin doğrusunu söylemek şartıyla.

-Ben mi?

-Evet.

-Ben her şeyin doğrusunu sana söylemeyip de kime söyleyeceğim?

-Orasını bilmem, şimdi dinle.

-Dinliyorum.

-Senin fena bir huyun var.

-Ne gibi?

-Kalbindekini söylememek gibi.

-Benim kalbimde ne var ki?

-Senin kalbimde her şey var. Önce, sen altı ay evvel böyle değildin. Bir kere vücudun pek semiz, pek kuvvetli görünüyordu. Şimdi ne kadar zayıflamışsın! Gözlerin şimşek gibi parlardı. Şimdi gecelerce uykusuz kaldığına delalet edecek şekilde sönük sönük duruyor. Daima gülerdin. Şimdi canın gülmek istemiyor. Bunların sebebi ne?

-Hiçbir sebebi yok.

-Nasıl hiçbir sebebi yok? Ruhunda meydana gelen bu değişim bütün bütün sebepsiz, öyle mi?

-Biraz rahatsızdım da...

-O halde niçin doktora gitmiyorsun?

-Doktora gidecek kadar değil.

-Ne demek? Hiçbir şey anlamıyorum. Doktora gidecek kadar değil de niçin “biraz rahatsızım” diyorsun?

-...

-Cevap versene!

-İşte öyle.

-İşte öyle ne demek? Galiba rahatsızlık senin vücudunda değil, zihninde.

Cemal başını öbür tarafa çevirerek deminden beri gözünün önünü gıcıkklamakta olan bir damla gözyaşını sildi. Ziya bunlara dikkat etmiyormuş gibi devam ediyordu:

-Eviden de dışarı çıkmıyorsun. Bugün Sarraf Vasilaki'ye gittim. Ona bir kağıt yazmışsın. O nasıl şey? Onu kendin gidip söyleyemiyor musun?

-O kağıdı...

-Evet, o kağıdı aldım. Sakladım. Bende. Amacının ne olduğunu anlamak isterim.

-Benim bir amacım yok ki.

-Nasıl yok ki? Bir amacın yok da o pusula ne peki? Bu haller ne oluyor?

-İnsan kendi sarrafına öyle bir pusula yazamaz mı?

-Yazar. Fakat senin gibi on beş gün evden çıkmayan bir adam yazarsa, şüphe edilir.

-Şimdi bunda şüphe edilecek bir şey mi var?

-Var ya... Sen...

Ziya Bey sözünü tamamlamadan içeri Salih girdi. Harem'den Cemal Bey'i istediklerini söyledi.

Cemal Bey hareme girdi. Annesine gelen bir mektubu okumak için çağrılmıştı. Dışarı çıktığı vakit uşağı yatak yapmakla meşgul buldu. Sordu:

-Ziya Bey nerde?

-Gitti efendim.

-Nereye?

-Evine gitti.

-Niçin?

-Sizi bekledi, bekledi, gitti.

Uşak dışarı çıktıktan sonra Cemal Bey odanın kapısını sürmeledi. Konsülün önüne oturdu.

Gözlerden birini çekti. Bir kağıt, bir zarf çıkardı. Vasilaki'ye yazdığı pusulanın aynısını zarfa koydu. Diğer gözü açtı. Ondan da iki zarf çıkardı. Konsülün üstüne koydu.

İki zarfın üstünde iki kelime vardı. Ziya'ya, Dilruba'ya. Bundan sonra hazin bir nazarla yatağına yattı. Söylenmeye başladı:

-Biçare ben! Artık senin üzerinde yatamayacağım. Artık resmi bile insanı titreten o müthiş karanlığın altında kalacağım. Duyar bunu, Dilruba da duyar. Acaba bir damla gözyaşı döker mi?

Heyhat! Başka birisine nişanlı olan, başka birisine bağlanan bir kızın bana acımaya ne mecburiyeti var? Gözlerini babasının resmine çevirdi:

-Zavallı babacığım!

Artık bundan sonra gözünün önünden bütün maziye geçirdi. Bütün o saadetleri hayal etti. Çok ağladı. Delice bir cesaretle konsülün alt gözünü açtı. Rovelveri çıkarıp içine bir kurşun koydu.

Tabancayı konsül üstüne bıraktıktan sonra dışarı çıktı. Evde herkes uyuyordu. İki sene önce ölen teyzesinin çocuğunun yattığı odaya gitti. Evin içinde en çok sevdiği bu mini mini yavrunun koynuna girdi. Uyanmamasına çok dikkat ederek dudaklarını veda öpücüğü olmak üzere ufacık dudaklarının üstüne koydu. Bir süre durup yanakları üstüne iki damla gözyaşı düşürdükten sonra kalktı, odadan çıktı. Başka bir odaya girdi. Orada anası yatıyordu. İhtiyar kadının yüzüne şaşkınca baktı. Geri döndü. Diğer odaya girdi. Pencereyi açtı. Üstünde Dilruba'yı gördüğü balkona son bir kez baktı. O yönden gelen hafif bir rüzgâr bu genç kızın koynundan çıkan aşk melteminin havası gibi sevda çiçeklerinin latif kokularını getiriyordu. Selamlık odasına döndü.

Konsülün önüne oturdu. Tabancayı eline aldı. Korkunç bir bakışla rovelverin siyah demirini başına dayadı.

Bu esnada oda içinde bir çıtırtı oldu. Baktı, kimse yoktu. Horozu kaldırdı. Başparmağı tetiğin üstüne geldi. Bastı.

Acele etmeyin. Rovelverin sesi çıkmadı. Delikanlı kendini öldürecek olan silahı dikkatle kontrol etti. İçinde kurşun yoktu. Kendi kendine “Koydum gibi aklıma geliyor ama demek ki koymamışım!” dedi. Bir kurşun daha koydu. Tabancanın ağzını alınının ortasına dayadı. Horozu tekrar kaldırdı. Parmağını tetik üstüne koydu. Parmağı tetiği hareket ettirmek için titrerken karşısındaki aynaya nasılsa gözü ilişen Cemal hayretle bağırdı. Bir el kolunu tutmuş, diğer el omuzu üstüne inmişti. Merhamete, inceliğe, özellikle alicenaplığa delalet eden titrek bir sesin şu kelimeleri telaffuz ettiğini işitiyordu:

-Cemal, senin bu güzel vücudunun yok olmasına mademki Dilruba sebep oluyormuş, bunu bana niçin söylemedin? Sen bilmez miydin ki zorla yapılan bir nişan yine tiksinerak kabul edilen bir eş reddolunabilir? Sen bilmez miydin ki zavallı Ziya elinden geleni yapmaya muktedir olduğu gibi kız kardeşini hatta kendi eliyle getirip senin kucağına teslim eder? Zavallı çocuk! Ya hiç düşünmüyor

muydun ki sefil kadınların hallerini araştırmakla vakit geçiren arkadaşının bir aralık sevdiği bir arkadaşta gördüğü derin hüznün sebebini de anlamaya çalışarak bir gece böyle gelir, uşağını kandırır, yüklüğe saklanır? Bedbaht! Hiç hatırına getirmedin mi ki sen öldükten sonra ihtiyar anacığın çıldırarak tumarhane köşelerinde vefat eder?

Hayretini hala menedememiş olan Cemal hüngür hüngür ağlıyordu. Ziya devam ediyordu:

-Biçare! Ağlama. Hayreti bırak. Hem o mektupları bana ver. Onların ikisi de kutsaldır. Bu akşam burada yatacağım. Hem koyun koyuna, öpüşe öpüşe yatacağız. Yarın bir görevimiz var.

Bir fakir kadının hayatına aittir. Onu yerine getireceğiz. Daha ertesini gün anlıyor musun enişte?

Daha ertesini gün de Dilruba ile nikahınız kıyılacak. Ağlama diyorum. Sevdiği için intiharı göze almış bir eşe sahip olmaktan dolayı bahtiyar olduğunu, izin olursa Dilruba'ya haykırarak haykırarak söyleyeyim. İşte artık şiiri de aşkı da öğrendin. İşte manevi bir kuvvet birdenbire kalbini değiştirdi. Artık benim yazdığım romanların aşkın kederli hayatına ve intihara ilişkin sayfalarını tashih edecek gücün var. Çünkü tecrübe ettik. Çünkü anladık.

Yalın bir manevi kuvvet sebebiyle olmalı ki Cemal'in hayreti çok sürmedi. Kalktı. Gözyaşlarını

Ziya'nın yüzüne, göğsüne döktü ve ayakta duran biraderinin boynuna sarıldı. Hikırığın araştırarak kestiği sesiyle dedi ki:

-Ziya, itiraf ederim Cenab-ı Hakk'ın azamet ve şanına yemin ile itiraf ederim ki aşk varmış.

Kendisini ağlamaktan bir türlü alıkoyamayan Ziya arkadaşını göğsünden iterek dedi ki:

-Dur be boğulacağım. Ne demek ha? Aşk varmış ha? Sen istersen yokmuş de. Hem bu davayı da elektrik meseleleriyle, aritmetik denklemlerle, geometri küpleriyle karşılaştırmaya başla. O vakit sana yazdığın mektupları gösterdikten sonra demin odadan çıktığın sırada tabancanın içinden çaldığım kurşunu da gösteririm.

.18.

Akşamdan göğsüne asabi bir ağrı girmiş olan sefile ancak gece yarısı biraz rahat edebilmiş olduğundan vücuduna verdiği ıstıraptan ibaret bir yorgunlukla uykuya dalmıştı. Uyandığı zaman güneşin ışıklarının yükselmiş olduğunu görmüş ve ev içinde Sıtkı'yı aradığı halde bulamamıştı.

Sefile bir sene zarfında çok değişmişti. Daima hazan yaprağı gibi solgun görünen yüzü bir gül gibi pembeleşmeye başlamıştı. Artık nerede olduğunu bilmediği iki yavrusundan başka kimseyi düşünmüyordu. O gün yatağından kalktıktan ve ev içinde Sıtkı'yı aradıktan sonra sevinçle pencere önüne oturdu. Sıtkı'nın Ziya Bey'i çağırma gittiğini biliyordu. Sokakta ansızın bir ayak sesi duyuldu. Dikkat etti. Sıtkı ile beraber iki kişi geliyordu. Sıtkı'nın yanındaki delikanlıların her ikisinin de yüzleri merhametlerine, insanlıklarına delalet ettiğinden, mezarının üzerine o yüce yazıları yazanın hangisi olduğunu keşfetmekte tereddüt etti. Üç delikanlı içeri girdiği zaman beyaz bir çarşafa bürünmüş bir kadın gördüler. Bu sefile idi. Önce Ziya Bey başladı:

-Bacım, her şeyden müteessir olmak, her şey için ağlamak felaketzedelerin adetleridir. Sizin başınıza gelen felaketler ise o üzüntüleri, o ağlayışları daha çabuk davet eder. Bunun için sizi üzülmeğe vazgeçiremeyeceğime eminim. Fakat itimat edin, bazen pek önemsiz bir üzüntü darbesini ölüm takip eder. Çocuklarınızı o kadar düşünmemelisiniz.

-Peki, ama efendim bu mümkün mü?

-Bilirim bacım, anaların kalbinin içine girdim. Orada pek çok şey gördüm. Hatta sizin sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar ne halde bulunduğunuzu da bilirim. Daima pencerenin önünde otursunuz değil mi? Sokağa bakarsınız. Bir ayak sesi duysanız dikkat edersiniz. Bir çocuk geçmiş olsa yüreğiniz oynar. Kalbinizi iki pençe sıkıyormuş gibi bir hal hissedersiniz.

Vücudunuzdan iki parça eksilmiş gibi olur. Canınız yemek istemez. Mesela ağzınıza bir kaymak parçası koysanız, boğazınızdan aşağı inerken taş kesilir. Boğulacak gibi olursunuz. Akşama kadar dalgın dalgın gezersiniz. İş görürsünüz. Gezdiğinizden, gördüğünüz işten hiçbir şey anlamazsınız.

Gece olunca belirsiz bir keder kalbinizi istila etmeye başlar. Sık sık iç geçirirsiniz. Yatağınıza girip de gözlerinizi kapadığınız gibi çocuklarınızı görürsünüz. Ağlaya ağlaya uyanırsınız. Bunlar hep kederdir. Bunlar hep ağlamaktır. Bunlar hep sefalettir bacım.

-Aman Yarabbi! Siz her şeyi biliyorsunuz!

-Ben hiçbir şey bilmem. Fakat böyle olması gerekmiyor mu? Ben yalnız çocuklarınızın üzerinizde yarattığı tesirden bahsetmem. Belki anneniz de var. Onu da düşünürsünüz.

-Ben onun tebessümlerini pek az gördüm efendim. Pek çabuk vefat etti.

-Zavallı! Belki babanız da vardır!

-O sağ. Fakat ne o benim yüzüme bakabilir, ne ben onun yüzüne bakabilirim.

-Bir zaman gelir, o baba sizin karşınızda kusurlarını itiraf eder. Bununla beraber belki bir de daima

düşündüğünüz bir hayal, bir vücut vardır.

Sefile nemli gözlerini odanın karanlık bir köşesine çevirdikten sonra dedi ki:

-Allah kahretsin!

-İşte bunların tümü vücudunuzu harap eder. Görüyorsunuz ya. Üç arkadaş, önce başınızdan geçenleri sizden dinleyeceğiz. Sonra bütün kederlerinizi hafifletmeye çalışacağız.

-Ah bu kadar insaniyete, bu kadar merhamete sizin için ne mecburiyet var?

-Bu mecburiyet değil, bir görevdir. Bilmediğim bir kadının mezarı üstüne, hatta gözlerimden yaş damlaya damlaya o yazıları yazmaya ne mecburiyetim vardı? Bu bir vazifedir. Erkekler kadınları sefalet girdabına attıktan sonra bu vazife ile görevlenmelidirler. Hiç olmazsa kendi kabahatlerini temizlemeye çalışmalıdırlar. Hanım, bunlar bütün bizim kabahatlerimizdir. Dinleyeceğim bacım.

Maceramızı dinleyeceğim.

Sıtkı sefilenin yüzüne bakarak Ziya'nın sözlerinden çok etkilendiğini gözyaşlarıyla anlattıktan sonra "Söyle be abla "dedi.

Talihsiz anne titrek sesiyle macerasını nakletmeye başladı. Önce gençliğinden bahsetti. Ne kadar bolluk içinde yetiştiğini, ne kadar saadette büyüdüğünü anlattı. Sonra nasıl hasta olduğunu, Saffet'in kendisini nasıl tedavi ettiğini anlattı. Ziya'ya Saffet'in mektubunu verdi. Yazdığı cevabın içeriğini nakletti.

Ziya kadının yazdığı cevabın içeriğini anladıktan sonra acı bir tebessümle zavallının sözünü kesmeye başladı:

-Evet, siz kadınlar böylesiniz. Daima aldatılırsınız. Sizin şeytanlarınız da biziz.

Sonra babası tarafından nasıl reddedildiğini, İstanbul'a nasıl geldiğini, çocuklarının nasıl bir kulübe içinde büyüdüklerini öyle acıklı anlattı ki odadakilerin ağlamaktan başka çaresi kalmadı.

Başından geçenler sona erdiğinde Ziya zavallı anneyi teselli ettikten sonra Cemal'i ve Sıtkı'yı alarak bir başka odaya gitti.

Kadının macerasının tekrarından sonra ve Ziya Bey'in haklı müdahaleleri üzerine, Fevzi'yi öldürdüğü için vicdan azabı çekmeye başlayan zavallı Sıtkı hemşiresinin başına gelen felaketi ve ardından kendi işlediği cinayeti hemen delicesine bir şekilde söyleyiverdi.

Cemal Ziya'ya diyordu ki:

-şimdi bizim takip edeceğimiz ve sonlarını göreceğimiz bir takımadamlar var.

-Kimler?

-Önce iki çocuğu aramalıyız.

-Ben bütün evleri gezdim.

Sıtkı ekledi:

-Ben de. Hatta son olarak Salim Efendi'nin evine gittim. O ne zorba şey be! “Evini arayacağım “dediğim gibi herif bıçağı çekivermesin mi? Bunun üzerine çocukların orada olduğuna artık bütün bütün inandım. Hacı babanın sakalını yakaladıktan sonra “Ben adamın kafasını patlatırım “dedim. Herif korktu. Bütün halayıklarını bana gösterdi. Evin her tarafını aradım, bulamadım vesselam.

Cemal dedi ki:

-Her halde bir kere daha Salim Efendi'nin evini gözden geçirmeliyiz.

Sıtkı yine söyledi:

-Bir gün Melek Hanım pencere önünde oturuyordu. Ben de oda kapısı yanıdaydım. Bir kere bağırdı. Parmağını sokağa doğru uzattı. Bayıldı. Baktım; kimse yoktu. Ayıldıktan sonra kendisine sordum. Çocuklarını bir herifin arkasında görmüş. Herifin kıyafetini anladım. Tıpkı Salim Efendi.

Bunun üzerine içime şüphe düştü. İsterseniz gider bir daha ararız.

Cemal devam ediyordu:

-Hele Usta Yani'yi hiç de göz ardı etmemeliyiz. Çünkü bu gibi heriflerin sonunu görmek kadar tatlı bir şey olamaz. Ömrünün sonu zevkle seyredileceklerin içinde bir de Saffet Bey var. Hayri Efendi'yi bulmamız lazım. Bu zavallı baba için de benim aklıma bir şey geliyor.

Sonra Sıtkı işitmesin diye yavaşça eğilip Ziya'nın kulağına fısıldadı:

-Talihsiz Münire'yi de sefalet girdapları içinden bulup çıkarsak fena etmemiş oluruz.

Ziya başıyla onayladı. Sonra dedi ki:

-O zavallı baba için senin aklına ne geliyor?

-Bu adam Trabzon'da oturmuyor muymuş?

-Dokuz sene evvel öyleymiş.

-Ya şimdi?

-şimdi kim bilir? Belki de yoktur.

-İşte orada olup olmadığını anlamalıyız.

-O halde oradaki dostlarımızdan birine bir mektup yazarız.

-Bu işi çok gizli yürütelim diyorum. Herifin ne kadar namuslu olduğunu anladınız ya. Belki yazılan mektup kulağına gider; kızının sefaleti anlaşılır. Şimdi bir kadını memnun edeceğiz diye bir babayı mı kaybedelim?

-Ya ne yapalım? Onun orada olduğunu daha başka nasıl anlayabiliriz?

-Bir kolayı var.

-Ne gibi?

-Sıtkı Efendi'yi Trabzon'a yollarız. Pekala, kimseye haber vermeden araştırır, gelir.

Ziya Sıtkı'nın yüzüne baktı. Sıtkı kayıtsız bir tavırla dedi ki:

-Bu kadın için mi? Ben Melekçiğim... Şey... Melek Hanım için dünyanın öbür ucuna giderim.

Ziya bu "Melekçiğim" kelimesine çok dikkat etti. Hatta o kelime Sıtkı'nın dudaklarından dökülür dökülmez Cemal'e bir göz işareti etti. Cemal kayıtsızlıkla başını salladı. Sıtkı'nın yüzü gönlünün saflığına, alicenaplığına delalet etmemiş olsaydı, delikanlıların ikisi de şüpheye düşerek bozulacaklardı. Sıtkı'nın gönlünün saflığını bildiklerinden Ziya Bey'le birlikte bir soru yöneltmekten kendilerini alamadılar:

-Ne sanki? Melek Hanım'ı seviyor musun?

-Ben mi? Haşa! Fakat dikkat ediyorum ki bir şeyler oluyor. Ben Melek Hanım'ın yanına girdiğim vakit o daima başını örter. Ben yüzüne bakamam. O da benim yüzüme bakmaz. Göz göze geldiğimizde utanır gibi oluyor, gözlerimi aşağı indiriyorum. Bilmem niçin utanıyorum. Bir ara bir şey sorunca, sesini titiriyor zannediyorum. Ben cevap verirken kekeleyorum. Rüyamda genellikle ağlıyorum. Yüreğim her zaman oynuyor. Bu sevmek değildir değil mi? Hem mertliğe yakışır mı? Himayene sığınmış bir kadını sevmek insanlık mıdır?

-Seviyorsun Sıtkı, seviyorsun. Fakat bu sevgi Saffet'in, Fevzi'nin sevmeleri gibi değil. Sen onu hayatından daha çok seviyorsun. Evet, eğer hayatından...

Cemal Ziya'nın sözünü kesti:

-Bunları sonra konuşabiliriz. Şimdi Sıtkı gidecek mi?

-Gideceğim; hem bu akşam gideceğim.

-Bu akşam vapur var mı?

-Trabzon Karadeniz'de değil mi?

-Evet.

-İşte oraya vapur var. Ama Melek'i ne yapacağız? Evinize mi götüreceksiniz?

Ziya cevap verdi:

-şimdi Melek'i bizim eve götürsek olmaz. Çünkü bizim kadınlara sefaletin sonuçlarını anlatmaya çalışmak başının belasını aramaktır. Cemal de evine götürmez. Burada kalacak. Fakat yalnız değil; yanında namuslu, yaşlı bir kadın bulunacak.

-Eee, bu iki canı kim besleyecek?

-Biz.

-Ben olanca paramı buraya bırakırım.

-Hayır, lüzumu yok. Elhamdülillah bizim iki kadını geçindirecek kadar paramız vardır.

-Öyle ama ben bunu bir borç olarak kabul ederim.

-Nasıl isterseniz öyle kabul edin.

Ziya cebinden bir kağıt çıkardı. Sıtkı'ya uzattıktan sonra ekledi:

-Bunu da al.

-Nedir o?

-Banknot.

-Bir sarrafa verdiğiniz zaman size elli lira verir.

-Yooo. Bak onu istemem. Bu kadar borca tahammülüm yok.

-Canım al; bu borç değil.

-Onu da söyleyeyim be kardeşim ki ben kimsenin ihsanına muhtaç değilim.

-Allah Allah! Sana ihsan etmiyoruz, canım al şunu.

-Hayır.

-Melek Hanım'ın başı için al.

Akan sular durdu. Sıtkı biraz daha tereddütten sonra banknotu aldı. Hatta Cemal'in yine öyle yeminle verdiği elli liralık bir diğer banknotu da kabul ettikten sonra mertçe bir tavırla söyledi:

-En can alacak damarıma bastınız. Fakat inanın, ben bu minnetin altında kalmam. Dilenirim, yine faiziyle beraber veririm.

Bundan sonra Sıtkı kalktı. Fevzi'nin hemşiresine yazdığı mektupları Ziya Bey'e teslim etti.

Ziya mektupları alırken gözü odanın köşesinde duran uzunca bir tahtaya ilişti. Üstünde kendi yazısı vardı. Mezarın üstüne diktiği tahtaydı. Onu götürüp yine yerine koymasını Sıtkı'ya söyledi. Sıtkı tahtayı götürüp döndü.

Ziya sefilenin yanına geldi. Alınan kararı bildirdi. Sefilenin sevincinden sesinde olan tutukluk teşekkürünü açıklamaya mani oluyordu. O teşekkürü pembe yanaklarına damlamakta olan gözyaşları yerine getirdi.

Ziya dedi ki:

-Bacım, bir saat sonra buraya yaşlı bir kadın gelecek. Onunla beraber oturacaksınız. Yiyecek, giyecek için hiç düşünmeyin.

Arkadaşlarının yanına döndü. Sıtkı'ya dedi ki:

-Bu akşam gidiyorsun ha?

-Evet.

-Eniştemin düğününde bulunmayacaksın ha?

-Zarar yok. Ben vapurda düğünümü yaparım. Kahvecinin yanına yanaştığım gibi çakmaya başlarım. Bulut gibi olurum. Dalga malga bana vız gelir.

-Ne zaman geleceksin?

-Orası belli değil. Her halde gidip gelmek, orada oturmak yirmi günden fazla olmamalı.

-Bakalım.

-şimdilik öpüşelim.

-Sarmaş dolaş olalım be tosunum.

Veda ettiler. İki arkadaş Salim Efendi'nin evini keşfetmek üzere kapıdan dışarı çıkarken Sıtkı merdiven başında küçük, siyah fesini bir tarafa yıkmış, sağ eliyle bıyığını burmaktaydı. Sonra Melek'in yanına gelerek

-Haberin var mı Melek Hanım? dedi.

-Ne oldu?

-Seyahate çıkıyorum.

-Duydum, Ziya Bey'den duydum kardeşim. Ah bu hallere nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum!

Allah ne istersen versin.

-Kardeşim mi? Allah ne istersen versin mi? Peki peki hemşirem.

O akşam Trabzon'a doğru hareket eden vapur Boğaz'dan çıkarken bir delikanlı güvertede küpeşteye dayanmış, ağlıyordu. Bu zavallı Sıtkı idi.

Ziya ile Cemal Sıtkı'nın evinden çıktıktan sonra dosdoğru Salim Efendi'nin evine gittiler. Artık bu defa ölen bir kadının çocuklarını aramaya mecbur olduklarını açıkladılar.

Salim Efendi kendisini çocuk hırsız zannetmemelerini Ziya'ya söyledikten sonra evin her tarafını gezmek için muvafakat etti.

Ziya ile Cemal o koca felakethanenin her tarafını iyice gözden geçirdikten sonra büyük bir bahçeye çıktılar. Evet, kömürlüğe de girdiler. Hatta bir ara Cemal'in gözüne kömürlükteki mahzen kapağı da ilişti. Onu da açtırdı. Hiçbir şey bulamadılar. Üzülerek döndüler.

Ne olmuş? Ziya kardeşini Cemal'e vermiş. Ziya bu. Babasını anasını razı ettikten sonra Dilruba'yı bu işe çoktan razı olmuş buldu.

.19.

Yangın harabeleri yanında meydana gelen olayların üzerinden bir sene geçtiği için artık Salim Efendi Rüstem'i ve Nevreste'yi Ziya Bey'le Sıtkı ve polis komiseri Faik Efendi dışında herkese göstermekte sakınca görmüyordu. Hatta esircinin uşağı tarafından vazifesinde azıcık tembellik gösterdiği için akşam bir tokat yiyerek pembe yanaklarından birinin şiştiğini hissetmiş olan zavallı Nevreste sabahleyin pencerenin önüne oturmuş, anacığınan olan hasretini açık bir dille tercüme eden udunun telleri üzerinde mini mini parmaklarını oynatmaya başlamıştı. Bu esnada kardeşi Rüstem içeri girerek kardeşine “Haydi, efendi bizi istiyor. Bir müşteri gelmiş “dedi.

Nevreste udunu elinden bırakarak Rüstem'i izledi. Salim Efendi ile müşterinin oturduğu odaya girdiler.

Müşterinin oldukça yaşlı olduğu saçlarında, sakalında, bıyıklarında görülen aklardan ve alicenap olduğu yüzünün tenasübünden ve nur içinde oluşundan anlaşılıyordu.

Efendi birbirine benzeyen çocukları görür görmez Salim Efendi'ye dönerek dedi ki:

-Bu kızın adı ne?

-Nevreste.

-Ya oğlanın?

-Rüstem.

-Rüstem. Ne tuhaf ad! Aklıma Zaloğlu Rüstem geliyor.

-Siz isimlerine bakmayın efendim. Çerkesler pek tuhaf isimler uydururlar.

-Bunlar Çerkes mi?

-Başka ne olabilir efendim? Fakat bunlar buraya pek küçük geldikleri için Çerkesçeyi değil, hatta Çerkes şivesini unuttular. Fakat efendi hazretleri, bunlar size layıktır. Çünkü kız güzel olmasının yanı sıra biraz okur, biraz yazar, biraz da ut çalar.

-Ne diyorsunuz? Böyle dokuz yaşında bir kız okusun, yazsın, ut da çalsın!

-Evet, isterseniz tecrübe edebilirsiniz.

-Hayır, gerek yok. Fakat onda bir hastalık görüyorum.

-Ne gibi efendim?

-Şu sağ yanağının biraz şişkin olması...

-Merak etmeyin beyim. Akşam odada halayıkların şakalaşırken yüzüne bir tokat vurmuşlar, şişmiş.

-Yazık!

-Elbette yazık. Fakat bizim öbür terbiyesizlere laf anlatmak mümkün değil ki.

Biçare Nevreste'nin tokadı uşağın attığını söylemeye gücü yeter mi? Değil. Müşteri Salim Efendi'ye Rüstem'i sordu:

-Bu çocuk bu kızın kardeşi mi?

-Evet.

Sonra çocuklara döndü:

-Peki, siz biraz dışarı çıkın da...

İki yavru çıktı. Müşteri dedi ki:

-Bunları almak istiyorum. İnanın ki bunlardan hiç hizmet beklemeyeceğim.

-Niçin efendim?

-Çünkü ben evlat sefası sürmemiş bir adamım. Bunları evlatlık kabul edeceğim.

-Pekala efendim. Onlar da size layıktırlar.

-Öyle ama bakalım pazarlığımız uyabilecek mi?

-Niçin uymasın?

-şimdi her ikisinin de son fiyatını söyler misiniz?

-Efendim ben zaten sizin gibi müşterileri üzmemek için son fiyatı söylerim.

-Söyleyin ama pek gaddarca olmasın.

-Hayır, efendim; benim edeceğim kar ya üç liradır ya dört lira.

-Efendi birader. Ben böyle şeylere hiç inanmam ama haydi hatırınız için inanmış görüneyim.

Söyleyin.

-şimdi efendim, her ikisi için üçüyük lira vereceksiniz. Çok mu beyim? Bakın Rüstem'e. Daha dokuz yaşında olmasına rağmen hesap bilir. Demek oluyor ki bir harç vekili ile bir sekreter parası vermeyeceksiniz. Bunun yanı sıra alafranga sofraya kurar. Bir sofracıya da ihtiyaç kalmayacak.

Kolları kuvvetlidir. Konağın en yüksek katlarına su taşır. Ahlakının güzelliği ise başka bir şey.

Elinden su içerken yüzünden iğrenmeyeceksiniz. Yüz liraya değmez mi? Bakın Nevreste'ye. Bu da dokuz yaşında olmasına rağmen okuması yazması var. Bir sene içinde musikinin en derin noktalarını öğrendi. Bir müzisyenin insanı usandıran nazlanmalarından kurtulacaksınız. Aşçınız kaçarsa, yumurta gibi omlet gibi yemekleri pişirmesini de bilir. Sofracılıkta bunun da mahareti vardır. Bunun da ahlakı güzeldir. Bunların hepsini bir yana bırakın efendim. Bir kere o yüze bakın. Bir de onun on beş

yaşındaki halini tasavvur edin. O vakit satsanız, karşılığında bir hazine vermek gerekir. Ama düşünün bir kere, o vücuda, o ipek saçlara, o süslü havai gözlere, o ufacık ellere, ayaklara, o küçük küçük kıvrım dudaklara. Aman Yarabbi! O inci gibi dişlere çok mu istedim?

-Siz benim dediğimi anlamadınız. Benim yazıcıya ihtiyacım yok. Hem ben bütün kağıtlarımı kendim yazarım, kimseye güvenmem. Hesabımı tutmak içinse muhasebecim var. Evimde birkaç tane sofracı da bulunur. Evin üst katına su çıkarmaya ihtiyacım yok. O su borular vasıtasıyla kendi kendine çıkar. Ahlakımın güzel olması başka bahis. Yüzünün güzelliğinden ise Hacı Efendi, ben hiç bir şey anlamam. Anlatamıyorum ki. Bana bir erkek evlat lazım. İşte bu kadar.

Nevreste'ye gelelim. Okuması yazması olması bence şükrana değmez. Belki çekindirir. Çünkü kadınların kalp sırlarına tercüman olacak derecede okuyup yazması hiç arzu edilen şeylerden değil. Ah! Değildir. Bu ahlak bozukluğu içinde kadınları okutmak pek fenadır. Keşke musiki de olmasaydı. Çünkü o kadar güzel, o kadar yüce bir yaratılışı önemsiz bir telden çıkan küçük bir nağme zehirleyebilir. Elhamdülillah aşçım da var. Evet, dediğiniz gibi o güzel vücut, o ipek saçlar pek çok şeye değer. Fakat bir esirciye veya bir genç beye satıldığı halde... Her neyse... Söyleyin bakalım, nasıl olacak?

-Söyleyeceğimi söyledim. Fakat mademki bu düşüncedesiniz, hatırınız için bir lira daha kırarım.

-Dünyada olmaz. Yahudi pazarlığına mı girişeceğiz?

Çok konuştular. Nihayet üçyüz liranın elli lirası kırıldı. Esirci paraları tamamen aldığına dair müşteriye bir belge verdi. Yarım saat sonra iki mini mini yavru efendiyi takip ediyordu.

Aksaray'a iniyorlardı. Bir aralık Nevreste bir aktar dükkanının önünde durur gibi oldu. Efendi dikkat etti. Aktarın vitrine koyduğu güzel bir bebeğe bakıyordu. Bebeğin boynuna eğreti bir saat kordonu takılmıştı. Durdu. Aktardan o bebeği aldı. Nevreste'ye uzatarak "Bunu beğendin mi kızım? Senin olsun" dedi. Zavallı Nevreste anasından doğdu doğalı kimseden görmediği böyle bir lütfu şaşkınlıkla karşıladı. Zavallı kız yeryüzünün talihsizleri arasına karıştığı günden itibaren her gün dükkanlarda görüp bir hasret duygusuyla seyrettiği böyle masumca bir hediyeyi tereddütlü bir tavırla efendinin elinden kabul ederken bu güzel oyuncağı kardeşine doğru uzatarak "Bak kardeşim" dedi. Sonra oyuncağını başka birine gösterecekmiş gibi sokağın tenha taraflarına bakarak özlem dolu "Anacığım!" sesini ekledi.

Unuttunuz mu? Bir gün biçare kızcağzı anasına yalnız bir ekmek parçası getirerek, bundan dolayı ağlaya ağlaya özürler dilerken kıskanç kardeşi "İnanma anacığım, o yalandan ağlıyor.

Kimseden para istemedi. Hani bir bebek yok mu? Şu aşağıdaki aktarın dükkanında? Orada durdu.

Şimdiye kadar ona baktı. Sonra..." demiş ve zavallı çocukcağzı da "Yalan söylüyor, vallahi yalan.

O kadar çok bakmadım. Aktar bugün o bebeğin boynuna bir zincir geçirmiş, o gözüme ilişti de..." karşılığında bulunmuştu. İşte şimdi belki fiyatça o bebekten daha pahalı bir bebeği kucağında sıkışmış, sevinçten doğan bir coşkuyla efendisini takip ediyor. Devam ettiler.

Kız kardeşinin yanında yürüyen Rüstem bir ara sağa doğru baktığı sırada eski, murdar bir kulübe

gördü. Bir de sola baktı. Zayıf vücudu baştan aşağı titremeye başladı. Efendi, çocuğun bir şeyden korktuğunu anladı. Sordu. Çocuk sol taraftaki dükkanın içinde uyuyan bir adamı gösterdi.

"Ondan korkarım efendim" dedi. Efendi "Niçin korkuyorsun çocuğum? O sana ne yapar?" diye teselli ederken Rüstem'in kolundan tutarak dükkana yaklaştı. Uyuyan adama seslendi:

-Hey! Bana bak.

-...

-Hişşşt! Sana söylüyorum!

-...

-Sana söylüyorum diyorum.

-...

Adam bir türlü uyanamıyordu. Efendi orada duran bir odun parçasıyla uyuyanın omuzunu dürttükten sonra yine söyledi:

-Ölüm uykusuna mı yattın be!

Adam gözlerini açtı. Karşısında üstü başı temiz bir efendi ile iki çocuğun durduğunu görünce hemen kalkarak cevap verdi:

-Ne emredersiniz efendim?

-şu yağın okkasını soracaktım.

-Yirmi kuruş efendim.

-Adam, çıldırıyor musun?

-Öyledir efendim, bir şey kazanmayız.

-Nasıl kazanmazsınız? Siz halkı aldatıyorsunuz. Seni şimdi belediyeye haber verirsem insan aldatmanın ne demek olduğunu anlarsın!

Adamın benzi uçtu. Korktu. Adeta titriyordu. Efendi yavaşça eğilerek Rüstem'in kulağına "Gördün mü? O bizden korkuyor" dedi. Çocuk şaşıtı.

Hatırınıza geliyor mu? Bir gün bu çocuk anasının pişirdiği çorbayı içmek için "Yani" denen bu bakkaldan üç kaşık istediğinde adam hiddetle tezgahtan çıkararak yavrucağın göğsünden şiddetle itmiş, zavallı çocuk "Usta Yani, ayaklarını..." ricasının sonunu getirememiş, bakkalın oğluna hücumunu gören zavallı kadın kulübenin camını paramparça etmiş ve ellerini kanlara boyamıştı.

İşte şimdi tehdit edilen o mini mini masumun karşısında o korkunç, o müthiş adam titriyordu.

Geçtiler. Yarım saat kadar daha yürüdükten sonra bir konağa girdiler. Efendi hemen o akşam bu iki

zavallının azat kağıdını yazdı. İkisini de evlatlık edindi.

O akşam Rüstem de Nevreste de efendiyle beraber yemek yediler. Geceleyin iki kardeş koyun koyuna yattılar. Fakat bu yatağın içinde bir vücut daha vardı ki güzel Nevreste kollarının arasında sımsıkı tutmuş, uyuyordu. Bu vücut, boynuna bir saat kordonu geçirilmiş, al yanaklı, sarı saçlı, mini mini bebekten ibaretti.

.20.

Ertesi gün Sirkeci'den Edirne'ye hareket eden trenin birinci mevkiine mahsus olan kırmızı kadifeli vagonunu bir efendi ile iki çocuk işgal ediyorlardı. Çocukların önünde zarif bir sepet duruyordu ki bunların içinde her türlü meyve vardı.

Tren hareket eder etmez Rüstem dışarı bakıyor, Nevreste de elindeki bebeğin ağzına bir kurabiye parçası uzatıp geri çektikten sonra bebeği pencereden dışarı sarkıtarak "Mademki yemiyorsun, ben de seni atacağım" diyordu.

Tren Yenikapı'ya gelir gelmez zeki Rüstem'in zihninden ansızın bir düşünce geçti.

Hatırlayıverdi. Bir yıl önce anacığıyla beraber o yerden trenin beyaz dumanını seyrediyordu.

Gayri ihtiyari bir duygu dudaklarından şu kelimeyi döktü:

-Anacığım!

Tren Yenikapı'dan uzaklaştı. O zaman efendi, Rüstem'e "Anacığın kim?" dedi.

-Bir dilenciydi.

-Ne demek? Sen Çerkes değil misin?

-...

-Yavrum niçin titriyorsun? Kimden korkuyorsun?

-Salim Efendi duymasın.

-Salim Efendi'yi bundan sonra göremeyeceksin.

-...

-Söyle bakayım, sen Çerkes değil misin?

-Hayır efendim.

-Eee? Anacığın dileniyordu ha?

-Evet.

-Nerede oturuyordu? Hasta mı oldu da öldü?

-Hani o bakkal yok mu efendim? İşte onun karşısında, o eski kulübede oturuyorduk. Ben oradan başka bir yer bilmezdim. Anamız ikimizi de orada doğurduğunu söylerdi.

-Nasıl oldu da öldü diyorum?

-Anamız ikide bir hasta olurdu.

-Sonra?

-Sonra... Bir gün hasta oldu. Bizi dilenmeye gönderdi.

-Ne yaptınız?

-Ne yapacağız? Evden çıktık. Aksaray'a doğru iniyorduk. Bir çıkmaz sokağın başında çocuklarla kavga ettik.

-Niçin yavrurum? Onlar ne yaptılar?

-Onlar bana baktılar, "babasız çocuk gidiyor!" dediler.

-Evet?

-Ben de onlara sövdüm.

-Ne dedin?

-Allah kahretsin dedim. Anacığım da bazen düşünür düşünür, öyle derdi. Üstelik ellerini kulübenin duvarlarına uzatarak söylerdi. Sonra bunu anam işittiği vakit bana darıldı. "Bundan sonra öyle söyleme. Allah ıslah etsin de" dedi.

-Zavallı! Senin anacığın mübarek bir kadınmış.

-Ne diyorsunuz efendim?

-Hiç oğlum. Sonra nasıl oldu? O çocuklar size ne dediler?

-Biz taşladılar. Biz de kaçtık. Aksaray'a indikten sonra Yenikapı'ya giden yola saptık. Tramvay yolunda bir kalabalık gördük.

-O neymiş?

-Çocuk mektebe başlıyormuş.

O zamana kadar bebeğinin ağzına fındık götürmekle meşgul olan Nevreste kardeşinin bu sözü üzerine başını kaldırarak dedi ki:

-Görseniz, her tarafı elmas içindeydi.

Efendi şefkatle Nevreste'ye gülümsedikten sonra Şefik'e hitaben sorusuna devam etti:

-Sonra oradan nereye gittiniz?

-Onları unuttum. Biz sonra eve gelmiştik. Ondan sonra. Ha... Hani demin korktuğum herif yok mu? Ondan üç tane kaşık istemiştik. O beni az kalsın dövecekti. O gün anamla beraber gezmeye çıktık. Akşama kadar gezdik. Bizi aldığımız ev yok mu? Orada taşların üstünde otururken anam kalktı. Benimle Afife'yi...

-Afife kim?

-İşte şey... Afife demişim, Nevreste'yi yanına aldı.

-Onun önceki ismi Afife miydi?

-Afife'ydi ama Salim Efendi duymasın!

-Duymaz çocuğum. Korkma. Demek senin de ismin başkaydı?

-Benim adım da Şefik'ti.

-Evet, Şefik; seninle Afife'yi yanına aldı. Sonra?

-Sonra sokağın köşesinde durduk. Oradan bir herif çıktı. Anam ondan para istedi. Daha herif parayı vermeden anam "Saffet!" diye bağırdı.

İhtiyar efendinin beyninde bir yıldırım patlamış olaydı, bu ismin kendisine tesir ettiği kadar etkili olamayacaktı. Yüzündeki kan kaçtı. Dudakları morardı. Garip bir telaşla kendi kendine "Aman Yarabbi! İnşallah o değildir" dedikten sonra çocuğa sordu:

-Ben yanlış işitiyorum. Tekerleklerin gürültüsünden senin "Servet" dediğini "Saffet" anlıyorum değil mi yavrum?

-Saffet, Saffet, dedi.

Efendi başından geçen ağrıyı teskin etmek için vagonun pencerelerinden birini açtıktan ve avucunu alnı üstünde gezdirdikten sonra dedi:

-Ya o herif ne söyledi?

-O da anamızın adını söyledi. O vakit anamız düşmüştü.

-Ananızın adı neydi?

-Melek.

İhtiyar iki kolunu ileriye doğru uzatıp bir çığlık kopardı. Bu çığlığı takip eden boğuk sesiyle "Gelin yavrucuklarım. Kollarıma gelin. Siz benim talihsizliğini bildiğim, fakat namuslu olduğunuzu şimdi anladığım zavallı kızımın bir yadigarısınız" dedi. Gözleri kapanıyordu.

Hayri Efendi gözlerini açtığı vakit torunları Şefik ile Afife'yi pencereden bakmakla meşgul buldu. Gözlerini açtığını gören Şefik "Ne kadar çok uyudunuz!" dedi.

O akşam Edirne'ye ulaşan Hayri Efendi ertesi gün Şefik ve Afife'yi tantanalı bir şekilde mektebe başlattı. İstanbul'dan pek çok külfetlerle yalnız Afife için bir ut ustası getirtti.

Bu iki yavru büyükbabalarının yanında pek güzel büyümeye başladılar. Fakat heyhat!

Hayri Efendi kızının vefatından, önceden de haberdar olduğu için bu haberin yüreğine açmış olduğu

yarayı iki yavrunun yüzüne baka baka tedavi etmek istediği sırada bir beyin hummasına uğradı. Yavrucuklarını görelî daha altı ay olmamışken altı gün içinde hayata veda etti.

Sefalet yine bu iki yavruyu ele mi geçiriyor dediniz?

Hayır. Bizce şurası kuşkusuz ki Hayri Efendi vefat edeceğine yakın çok sevdiği ve sevilen arkadaşlarından Ali Efendi adında birini çağırıp çocuklarını onun himayesine bıraktı ve kendileri olgunluk çağına ulaştıktan sonra bütün malını mülkünü, bütün paralarını torunlarına terk ettiğine dair bir kağıt verdi. Hatta son nefeste Afife'nin küçük elini göğsü üstünde sıkarak can çekişmelerinin sesine verdiği bir sekte ile dedi ki:

-Afife, senin bundan sonra büyükbaban Ali Efendi'dir. Onun sözünden çıkarsan ruhum incinir.

Bir de ananı bu dünyada görmeyeceksin. Öbür dünyada gördüğün vakit de ki "Baban burada bile sana gözükmekten utanıyor; o kadar pişman olmuştur. Senden özür diliyor. Bu sözlerimi hatırından çıkarma emi yavrucuğum?"

.21.

Kadınların ne kadar zavallı, ne kadar kabahatsiz varlıklar olduklarını araştırmakla meşgul olan Ziya Bey ile Cemal yeni enişte ile kayınbirader sefile hakkındaki konuşmalarına bir ara Yaver'i de almaya gerek duydular.

Sıtkı'dan henüz bir haber yoktu. Kim bilir? Trabzon meyhanelerinin birinde sızıp kalmış mıydı?

Bir gece Ziya, Cemal ve Yaver bir odada oturup kadınlar üzerine bir bahis açtıkları sırada şair Ziya dedi ki:

-Biz yalnız sokaklarda dilenen biçarelerin halini görüyoruz. Onların sevinçlerini araştırmıyoruz.

Şöyle uzaktan bakıyoruz ya, bir de namusu gasp edilmiş, artık toplumun her türlü merhametinden umudunu kestiği için her türlü utanmayı, her türlü korunma duygusunu üzerinden atmış kadınlara bakarsak acaba ne görürüz? Kaderin müthiş bir darbesiyle anasından, babasından, kardeşlerinden ayrılmış bir güzellik örneğini, dünyada ne kadar alçak, ne kadar bayağı herif varsa, onların hakareti altında yaşaması az bir felaket midir?

Cemal cevap verdi:

-Ne demek istiyorsun?

Yaver ilave etti:

-Demek istiyorlar ki...

Ziya Yaver'in sözünü kesti.

-Evet, demek istiyorum ki, mesela yarın akşam buradan üçümüz kalkıp doğru Beyoğlu'na gitmeliyiz. O sefaletanelerin birine girmeliyiz. Ama Yaver karısına karşı böyle bir hıyanete izin vermiyormuş. Cemal Dilruba'ya karşı böyle bir şey yapmayı hele hiç istemezmiş. Bunlar mazeret olmadığı gibi laf da değildir. Çünkü biz oraya kişisel arzularımızı tatmin etmek için değil, belki kalp kitabının bir sayfasını okumak için gideceğiz.

Ziya her konuşmada hakkını teslim ettirdiği için bu konuşmada da Cemal'in ve Yaver'in kendisine uyduklarını gördü. Hatta ertesi akşam üçü de bir bahane ile -fakat Beyoğlu'na değil-İstanbul tarafında bir eve gittiler. Oradan da Münire'yi -Sıtkı'nın kız kardeşini kurtardılar.

Ziya Cemal'e demişti ki:

-Saffet'in İstanbul'da olduğunu pek sanmıyorum.

-Ben sanıyorum.

-Neden? Bu isimde bir doktor olduğunu mu haber aldın?

-İşte haber almadığım için sanıyorum ya.

-Niçin?

-Çünkü Saffet gibi alçaklığa başlayan herifler meydanda değildirler. Onlar daima fakir insanların oturduğu izbe yerlerde, karanlığın içinde otururlar. Şimdi Saffet'ten ne ümit edersin?

Belki çok parası vardır değil mi? Bu durumda onu en lüks lokantada aramak gerekmez mi?

Hayır. O pis, murdar, iğrenç bir meyhanenin karanlık bir köşesine sığınmış, orada kadehi beş paralık rakıdan içer durur.

-Aferin Cemal. Sen artık fenni terk edeli kalpleri keşfetmeye başladın. Yarın akşam da öyle bir yere gitsek fena olmaz derim.

-Gideriz.

Ziya ile Cemal yukarıda bu sözlerle meşgulken aşağıda Ayvaz ile diğer birisi arasında şu mücadele geçiyordu:

-Bırak diyorum.

-Olmaz; hırsız mısın nesin?

-Be canına yandığımın herifi! Beni öyle ufacık tefecik gördün de Karamürsel sepeti mi sandın?

-Ben öyle şeylerden anlamam.

-Şimdi senin kafana vurdum mu dalaverenin âlâsını görürsün.

-Git diyorum.

-Karşıdaki markacıoğlunu görüyorsun ya?

Ziya merdiven başından seslendi:

-Bırak Ayvaz, gelsin bakalım; ne istiyor?

Cemal, merdiven başına gelmiş, yukarı çıkmakta olan adamın kim olduğunu anlamaya çalışmıştı.

Bir de gele gele bizim Sıtkı gelmesin mi? Ziya'yı, Cemal'i görünce soluya soluya "Ya şu alık herife söylersiniz, bana ilişmez yahut onun ciğerini çıkarırım!" dedi.

İki arkadaş çoktan beri yolunu gözledikleri Sıtkı'yı görür görmez boynuna sarıldılar. Sıtkı bağırdı:

-Durun be, durun diyorum.

Odaya girdiler. Sıtkı dedi ki:

-Önce şunu söyleyeyim ki Melek Hanım'ın babası Trabzon'da değil. Nereye gittiği de belli değil.

Kimisi Gümüşhane'de, kimisi Bayburt'ta diyor.

Ziya sordu:

-Ya öyledir dersin, bu zamana kadar niçin geç kaldın?

-İşte onu arıyordum.

-Melek'i gördün mü?

-Gördüm. Hiç onu görmeden buraya gelir miyim?

Daha pek çok konuştular. Ertesi akşam Galata'daki meyhanelerden birisine gideceklerini de Sıtkı'ya bildirdiler.

Ertesi akşam Beyoğlu'nda Fransız tiyatrosuna gitmek bahanesiyle yanlarında para da olduğu halde dört arkadaş yolu koyulmuşlardı. Köprüyü geçtiler. Oradaki murdar meyhanelerden birine girdiler. Dört arkadaş masa başına oturdukları vakit meyhaneci bunların kıyafetlerinin temiz olduğuna dikkat etti.

Yalnız Sıtkı'nın küçük siyah fesiyle kadife cepkeni bazı adamları şaşırtıyordu.

Rakılar içilirken Sıtkı sağlarındaki masanın başında oturan ve kıyafetleri kendi kıyafetlerine benzeyen üç delikanlıya selam verdi. O vakit Ziya sordu:

-Onlar kim Sıtkı?

-Bizim uçarılardan.

-Bizim uçarılardan ne demek?

-Bizim arkadaşlardan demek istedim.

-Sizin arkadaşlar hep böyle midir?

-Hep böyle tosundur be kardeşim.

O üç delikanlının yanında iki kişi daha vardı. Birisinin üstünü siyah geniş bir pardösü ve başını sivri kaşlarının üstüne kadar indirilmiş bir şapka örtüyordu. Karşısında yağlı fesli, murdar paltolu bir herif oturuyor ve mösyö ile Fransızca konuştuğu sırada konuşma şeklinden cahil Ermenilerden, yani şehrimize gelen yabancılara her şeyi yanlış tarif etmek, her şeyi yanlış anlatmak isteyen Ermenilerden olduğu anlaşılıyordu.

Cemal böyle karanlık yerlerin gizli durumlarından bahsederken, yanı başında üç arkadaş arasında cereyan eden bir fısıltıya dikkat ediyordu. Biraz sonra Cemal ile Ziya'nın sohbetlerini birdenbire keserek dedi ki:

-Usta Yani'nin başına kopacak bir kıyamet var.

Ziya sordu:

-Nerden anladın?

-Bizim kabadayıların sözlerinden.

-Ne yapacaklar?

-Bilmem nasıl anlamışlar? Herif akşamları dükkanını kapattıktan sonra meyhaneye gidermiş.

Meyhaneden saat bir buçukta çıkar, evine varırmış. Evine varırken oradaki karanlık sokağın bir köşesinde bekleyecekler. Herif köşeyi dolaşırken başına bir sopa inecek, herif sersemleyecek, o zaman beynine doğru bir sopa daha vurulacak. Artık Usta Yani sizlere ömür. Ne olmuş? Kim bilir?

Akşam dükkanından çıktığı, malum meyhaneye gittiği de bilinmeyecek bir şey değil.

Biçare evine girememiş. Kafasına sopa ile vurulmuş. Kim vurmuş? Artık orasını siz de bilmezsiniz, ben de.

-Fakat bir cinayet olmaz mı?

-Artık cinayet minayet şimdi biz karşıdan seyredelim.

Yaver Sıtkı'ya döndü:

-İyi ya, bu herifin günahı neymiş?

-Melek Hanım'a karşı pek çok günahı var. Fakat bu günahların hiçbiri Yani'yi öldürtecek günahlardan değil. Olsa olsa birkaç kemiğini kıracak kadar bir dayak ister. Zannedersen bizim tosunları kışkırtan o şapkalı herif olmalı.

Ziya dedi ki:

-O şapkalı herifin Yani ile ne alışverişi olabilir?

-Bilmem. Fakat bizim dostların Yani ile ne alışverişi olabilir ki böyle bir şapkalının yanında bulunurlar?

Cemal söyledi:

-Ben o alışverişin de sebebini şimdi anlayacağım. Fakat azıcık yavaş konuşun. Çünkü şapkalı, karşısındaki Ermeni ile söze başladı. Söylediklerini size tercüme edebilirim.

Cemal şapkalının sözlerini hiç belli etmeden kısaca tercüme ediyordu. İspirtoyu fazla kaçırmış olan şapkalı, karşısındaki Ermeniye diyordu ki:

-Evet Mösyö Stefan. Siz o kadını görseydiniz, melek sanırdınız. O kadar latifti.

-Demek Yani... şey... Petro bunu evvelce seviyordu.

-Buna sevmek denebilir mi Mösyö Stefan? Bir delikanlı bir kadına âşık olur. Bakar ki bu kadın başka birini seviyor, ya gönlüne hükmü geçer, artık o kadının adını anmaz yahut o sevda ile kahrolacağını anlar, kendi kendini öldürür. Sevilen bir kadın, aşığına karşı sevgi göstermese bile aşığının gözünde daima kutsal, daima masumdur.

-Evet, buna sevgi diyemeyeceğiz.

-Unutamam Mösyö Stefan. Ben o kadını kalbime gömmüşümdür. O, gölün içinde kaybolduktan sonra artık bütün sözlerim ona münhasır kalır. İşte bunu da onun için yazdım.

Bundan sonra şapkalı adam cebinden bir kağıt çıkardı. Stefan'a okumaya başladı. Okuduğu şey uzun bir şiirdi. Cemal Bey Ziya Bey'e

"Dağlarda beraber gezdik.

O vakit sen yürümekten usanırdın.

Sana 'Göğsünü aç, rahatla biraz ' derdim.

Utanmaya başlardın.

Sonra o saf, berrak gölün kenarında otururduk.

Yüzün suya aksederdi.

Aksini Venüs zannederdim.

Soyunurduk, yıkanırđık, ah!

Senin ruhunu beynime gömdüm ben.

Zalim talih ise o güzel vücudunu

İsviçre göllerine defnetti"

anlamındaki nakaratı tercüme ettiği vakit genç şair cebinden cüzdanını ve kurşun kalemini çıkardı; oradan bir sayfa yırttı. Oraya bu parçaların tercümesini şu şekilde yazdı: Dağlarda gezerdin, yürümekten usanırdın.

Aç göğsünü göster bana derdin. Utanırdın.

Gördükçe suda suretini, Zühre sanırdın.

İsviçre'deki göller içinde yıkanırđın.

Dil hatıranı zihn-i kederpervere gömdü.

Ziya bu şiiri Cemal'e okuduğu zaman Cemal artık yabancılar arasında geçerli olan her türlü adetleri altüst ederek ufak bir işaretle şapkalı mösyönün dikkatini çektikten sonra kendisine gayet açık ve fasih bir Fransızca ile dedi ki:

-Mösyö ne kadar hazin söylemişsiniz! İnsan sanıyor ki bütün gönüllerin sırlarını, bütün ruhların hüznünü şiirinizde toplayıp karıştırmışsınız. Şiirinizin içinde araştıra tekrar edilen nakarat mensup olduğunuz ülkenin Lamartin'i olduğunuzu gösteriyor. O nakaratı memleketimizin yetenekli şairlerinden arkadaşım Ziya Bey'in Türkçeye tercüme ettiğini size müjdelerim.

-Bana büyük meziyet bağışlıyorsunuz mösyö. O şiir değil, sadece bir ağlamaktan ibarettir.

-Görüyorum mösyö. Sizin şiiriniz en hazin, en latif şiirlerden biri. Çünkü onun her kelimesinde sizin gözyaşlarınızdan bir damla görüyorum.

Hemen her şairle ahbap olabilmek için bu kadarcık bir konuşma kafidir. Zaten şairlerin muhabbetini kazanmak için onların yüzlerine karşı methetmek kadar büyük bir sihir olamaz.

Kendilerini methedenlerin övücü kimseler olduklarından emin olsalar da yine bu kadarcık bir övgüye inanarak kendilerini aldatmaya çalışırlar.

.23.

Cemal Ziya'yı, Yaver'i, Sıtkı'yı bu yeni ecnebi dosta takdim ettiği sırada adam kendini Teodor adlı bir İtalyan olarak göstermişti.

Okuyucularımız bu adamı bilirler. Fakat dört arkadaşın dördü de bu adamı ilk olarak tanıma sevincine kavuşuyorlardı. Konuşmaya başladıkları sırada yanlarındaki üç delikanlı ayağa kalktı.

İçlerinden biri Teodor'a dedi ki:

-Yarın akşam saat birde orada.

-Saat birde.

Sıtkı'ya da selam verdikten sonra çıktılar. Mösyö Stefan hazretlerinin biraz canı sıkılır gibi olmuştu. Çünkü artık tercümanlık görevini Cemal Bey yerine getiriyordu.

Ziya Bey Mösyö Teodor'a ilk sözü olarak şöyle sordu:

-Nereden geldiniz?

-İsviçre'den.

-Geleli ne kadar oldu?

-Epey oldu.

-Seyahat için geldiniz değil mi?

-Evet.

-İsviçre'nin doğal güzellikleri herkesçe bilinir. Fakat oraya nispetle memleketimizi nasıl buldunuz?

-Oh, pek güzel. Hatta İstanbul'a yeni geldiğim zaman bu memlekette yaşayanların hepsinin şair olacağını düşündüm. Çünkü bir şairi hayallere boğdurmak için bundan daha uygun bir memleket göremiyorum. Shakespeare İngiltere'nin o güneş görmeyen sisli havası içinde o kadar ateşli düşünceler göstermiş. Ya burada olsaydı ne yapacaktı? Victor Hugo Paris'in o bitmez tükenmez gürültüleri arasında o kadar yüce eserler yaratmış. Ya burada olsa, ne olacaktı? Mösyö Stefan'la şehrinizin her tarafını gezdik. Her yerde bir his, her noktada bir şiir uyanıyor. Bir gece Çamlıca'ya gittik. Gece mehtap vardı. Köşkünde kaldığımız kimse yemekten sonra koru içinde biraz gezmemizi önerdi. O kadar güzel bir mevki, o kadar şirin bir yer hatırlayamadığıma yemin ederim. Hafif bir rüzgâr yapraklara temas ettikçe mitoloji perileri gizli gizli konuşuyorlarmış gibi ruhani bir fısıltı çıkıyor, araştıra dalların arasından, uzakta ayın aksiyle üstüne altın ve gümüşten meydana gelen küçük bir halı örtülmüş sanılan deniz derin bir sessizliğe boğulmuş görünüyordu. Aman Yarabbi! Orada da ne kadar çok bülbül var! Birisi bitiriyor birisi başlıyor. Ya o sesin insanın ruhunun içinde sonsuzlukta çınlamasına ne dersiniz? Sonuç olarak ülkeniz bir insanı şair yapmaya yeter. Bilirsiniz ya şair olmak için bulunulan yerin de pek büyük bir yardımı vardır.

-Kadıköy tarafına, Moda'ya, Fener'e gitmediniz mi?

-Durun. Hepsini birer birer söyleyeceğim. Bir gün de Kadıköy'e gittik. Fener'i gördük. Biz orada, o büyük ağaçlardan birinin altında oturduğumuz zaman güneş uzakta, Marmara'nın vapur dumanları içindeki ufkunun üstünde hemen batıyordu. Güneşin son ışınlarının öyle dalgalara dalıp yavaş yavaş kaybolduğunu görmüş olsaydınız, mavi gözlü sarışın bir peri altın saçlarını denize sokuyor zannederdiniz. Yarım saat sonra ortalık kararmaya başladı. O vakit Fener'i bir sessizlik kapladı. Ah! O zaman yavaş yavaş kıyıya çarpan dalgaların o devamlı ahengini duysaydınız, yüce ilahi bir şarkı, ilahi bir şiir duymuş olacaktınız. Bir kere de Taşdelen denilen yere gittik. Aklıma Amerikan ormanlarını hemen her şiirinde gösteren Şatobriyan geldi. Eğer buradaki ormanlar içinde olaydı, o heybetli sessizliğe, o kasvetli karanlığa karşı söyleyeceği şiirler elbette daha hazin, daha dehşetli olurdu. Bendler ormanlarını da Taşdelen'deki ormanlara benzetebilirim. Orada da öyle bir sessizlik hüküm sürmekte. Fakat burada sizin Cennet dediğiniz bir yer var ki her yerden çok o güzel yerle övünebilirsiniz. Orası da Büyükada. Uzaktan gördüğüm vakit, gökten periler uçmuş da o yeşillikler arasında allı, mavili, beyazlı yuva yapmış zannettim. Üç gün kalabilmek niyetiyle bir otele girdik. Otelin adı Kalipso idi. Evet. Mitolojiye yakışan böyle bir adada böyle bir otel bulunmalı. Akşam üzeri hafif hafif esen rüzgârın kır çiçeklerinin kokularını burunlara ulaştırmasını ben orada gördüm. Yemek yedikten sonra merkeplere binerek Hristos ormanına çıktık. Orada seyrettiğimiz mehtabı nasıl tarif edeyim? Hele o gece gökyüzünde bir parça bulut dahi olmadığından ay, önünde bir engele rastlamadığı için ortalığı latif ışıkları arasında bırakıyordu. Sabaha kadar orada çamlar altında mehtaba karşı bira içtik. Sabahının güzelliğini hiç unutamam. İzmit körfezini yaldızlaya yaldızlaya doğan güneşin o şairane letafeti ressamı da çıldırtacak derecedeydi.

-İnşallah bir gün de beraber gideriz. Nerede oturuyorsunuz?

-Beyoğlu'nda otelinde. Ya siz?

Ziya Bey evinin adresini Mösyö Teodor'a verdi.

Hepsi meyhaneden çıktılar. Mösyö Teodor Beyoğlu tarafına çıktı. Dört arkadaş köprü üzerinde yürümeye başladılar. Cerrahpaşa'ya gelinceye kadar hemen hepsi derin bir sessizlik içindeydi.

Ziya Cerrahpaşa'da Sıtkı'ya veda ederken alicenap delikanlının kulağına bir şey söyledi. Ziya'nın yüzüne şaşkınlıkla bakan Sıtkı "Peki ama bu ne demek? Onun seninle ne ilgisi var?" dedi.

Ertesi akşam dükkanını kapadıktan sonra meyhaneye doğru inmekte olan Usta Yani'yi, meyhanede Mösyö Teodor'un yanında gördüğümüz üç delikanlı takip ediyordu.

Adam gireceği meyhaneye girdi. İsteddiği kadar içti, çıktı. Saat bire yaklaşıyordu. Üç delikanlı karanlık bir sokağın تنها bir köşesine sokuldular. Yani'yi beklemeye koyuldular. Biri diğerine diyordu ki:

-Dikkat et. Adam başına yirmişer lira bu. Sopyayı önce sen indireceksin. Biz ikimiz beynini deleriz.

Ayak sesleri yaklaşıyordu. Delikanlılardan biri bir aralık sokağın köşesinden baktı; "Yaklaştı" dedi. Diğer elinde tuttuğu sopyayı kaldırdı. Adam tam hizalarına gelmişti. O kuvvetli tulumbacı o müthiş

sopayı şiddetle kaldırdı. İndirip adamın beynini patlatacağı sırada delikanlının kolunu kuvvetli bir el yakaladı. Diğer bir el de arkadaşının boğazını sıktı.

Delikanlı kendisini böyle tatlı bir cinayetten alıkoymak isteyen adamı görebilmek için başını çevirince şaşkınlık sesi çıkardı. Çünkü o akşama mahsus olmak üzere küçük, siyah fesinin üstüne kırmızı bir yemeni bağlamış olan Baba Sıtkı gözlerini korkunç bir şekilde açarak boğuk bir sesle "Hayır vurmuyacaksınız" diyordu.

Bakkal Yani sarhoşluğunun beynine verdiği tembellikle o delikanlıları görememiş, o sözlerin hiçbirini duyamamış olduğundan sallana sallana geçip gitmişti.

Delikanlılardan biri sordu:

-Bizi kim menediyor?

-Ben.

-Ya, sana kim emretti Sıtkı?

-Mösyö Teodor.

-Halbuki biz onun emriyle...

-İşte ben de onun emriyle geliyorum. Hadi bakalım tosunlarım.

Yürüdüler. Biraz ötede bir meyhaneye girdiler. Meyhaneye girer girmez üç delikanlı Mösyö Teodor'un Ziya ve Cemal'in karşısına oturmuş, ağladığını gördüler.

Ziya haykıra haykıra karşısındakine diyordu:

-Sizi bu intikamdan menediyorum Mösyö Teodor. Ağlamayın. Cenab-ı Hak yapacağını hepimizden daha iyi bilir.

.24.

Ziya her şeyin bir zamanı olduğunu pek şairane bir şekilde anlatmış ve Mösyö Teodor'u bu intikam duygusundan vazgeçirebilmişti.

Eniştesi Teodor'un Fransızcasının pek mükemmel olduğunu Ziya'ya anlatmış olduğundan Ziya Mösyö Teodor'u babasının evine alarak Teodor'dan Fransızca okumaya ve Teodor'a karşılığında Türkçe okutmaya başladı. Bununla beraber bir taraftan Afife'yi, Şefik'i, Saffet'i arıyorlar, bir taraftan da sefalet girdabından kurtardıkları üç kadının geçimini temine çalışıyorlardı.

Bir gün Beyoğlu'nda bir esirci evi olduğunu duyduklarından Teodor ile beraber beş arkadaş Beyoğlu'na çıktılar. Öyle bir evi aradıysa da bulamadılar. Yorgunluklarını atmak ve biraz da muhabbet etmek için Kont'un birahanesine girdiler. Bir köşeye çekildiler. Bir saat kadar orada oturduktan sonra biraz da şişli tarafına gitmeyi arzu ettiler. Çıktılar.

Bonmarşe'yi geçtikleri sıradaydı ki Cemal birdenbire durdu. Cemal'in böyle birdenbire duruşuna, akşam ezberlediği Fransızca kelimeleri Mösyö Teodor'a okumakla meşgul olan Ziya önem vererek sordu:

-Ne o Cemal? Niye durdun?

Cemal arkadaşına cevap vermedi. Yalnız yerinden kıılmadığı halde Ziya'ya sağ taraftaki bir kapıyı gözüyle gösteriyordu. Ziya'nın gözü kapıya, özellikle kapının üstündeki pirinç levhaya ilişti. İlişmez gibi baştan aşağı vücudunda bir titreme hissetti. Pirinç levhayı görmesine rağmen yazıyı okuyamadığı için arkadaşlarının orada böyle ansızın duruşlarına bir anlam veremeyen Yaver'in yüzünde hiddete delalet eden bir kızılık görülüyor, biçare Sıtkı ise devamlı dişlerini gıcırdatıyordu. Dört kişi üzerinde bu kadar büyük bir etki yapan o pirinç levha sanki sihirliymiş gibi bu dört ruhun içinde pek etkili duygular uyandırıyor. Halbuki bu sihir pirinç levhada değil, onun üstündeki yazıdaydı. Üç kelimedenden ibaret olan bu yazı çok etkileyiciydi: Dr. Saffet Bey.

Ziya Yaver'e dönerek emir verdi:

-Sen Sıtkı'yı, Mösyö Teodor'u al da benimle Cemal'i demin oturduğumuz birahane beklet.

Üç arkadaş Ziya'nın emrini yerine getirmek için gittiler. Ziya ile Cemal yalnız kaldı. Ziya dedi ki:

-Ben şu herifle görüşeceğim.

-Fakat bu Saffet Bey'in Melek Hanım'ın Saffet Bey'i olduğuna emin misin?

-Onu sonra anlarız.

-Bir de diyelim ki o olsun; ne yapacağız?

-Bu da sonra düşüneceğimiz şeylerden.

-Öyle ya. Fakat şimdi kendisine ne diyeceksin?

-Kendimi muayene ettirmeye geldiğimi söyleyeceğim.

-Nereni muayene ettireceksin?

-Mesela kalbimi.

-Ama senin kalbinde hiçbir şey yok ki.

-Olsun, olmasın. Bazı şarlatan doktorlar gösterilen yerde hastalık bulurlar.

-Hadi bakalım.

Ziya sarı pirinç levhanın yanındaki çingirak düğmesine basıverdi. Kapı açıldı. Çıkan uşak Ziya'ya sordu:

-Kimi istiyorsunuz?

-Doktor beyi.

-Burada değil.

-Nerede?

-Nerde olduğunu bilmiyorum. Yalnız Çarşamba günleri filanın eczanesinde hastaya bakar.

-Eee, burada hastaya bakmıyor mu?

-Evet, Cuma ve Pazar günleri de burada bakar.

-Demek yarın bulunacak?

-Şüphesiz. Gelirseniz sıra ile girersiniz. Vizitesi bir mecdiyedir.

-O halde yarın geliriz.

O akşam Sıtkı, Yaver, Cemal, Teodor baş başa Saffet Bey hakkında uzun uzadıya konuştular.

Ziya bu Saffet'in o Saffet olduğunu söylediği sırada Cemal dedi ki:

-Bu gün de sordum ya. Şimdi bu herifin o Saffet olduğunu anlarsak ne yapacağız?

-Ben diyorum ki onun Saffet olduğunu anlayacak olursak Melek'e döneriz. Saffet'i sevip sevmediğini anlarız.

Sıtkı'nın kalbinin en gizli, en derin yerinde bir sinir kopuyor gibi oldu. Hatta Cemal'in cevap vermesine meydan vermeyerek kalbindeki çarpıntı yüzünden titreyen sesiyle dedi ki:

-Hayır, efendim, hayır. Melek Hanım onu sevemez.

-Ama Sıtkı sen de biraz insaf et. Belki bu kadın onu yine sevebilir. Sen kadın kalbinin ne demek olduğunu biliyor musun? Kadın denilen varlığın kalbi, birisini sevince ondan nefret eder.

Birisinden nefret ettiği için onu sever. Melek Hanım'ın sana ne kadar minnettar olduğunu bilirim.

Sen o kadına bir hayat bağışladın. Gerçekten bu kadar büyük bir cömertlik, bu kadar büyük bir iyilik olamaz. Ama bir kere de onun kalbinin içine gir. Bana kalırsa, o herifi hala sevip sevmediğini iyice anlayıver.

-Peki, be kardeşim peki. Ben de mutlaka beni sevsin demiyorum ya.

Yaver Ziya'ya sordu:

-Pekala beyim. Diyelim ki onu sevmediğini anladık; o zaman ne yapacağız?

-O vakit Yaver... İşte o vakit Saffet Bey'i de sonunu görmeyi istediğimiz adamlar arasına alırız.

-Demek onu da ötekiler gibi gözden uzak tutmayacağız.

-Şüphe mi var?

Sıtkı gece yarısına doğru evine döndüğü vakit zavallı Melek'i henüz uyumamış ve henüz yatağına girmemiş bir halde buldu. Onunla uzun uzun konuştuktan sonra bir münasebetini getirerek Saffet'i hala sevip sevmediğini sordu. Biçare evvelki hareketinden başka hiçbir hareket göstermedi. Yumruklarını duvara doğru uzattı. Talihsiz, evvelki sözünden başka hiçbir söz söylemedi. "Allah kahretsin! "dedi. O zaman Sıtkı'nın aklına Ziya'nın "Kadın denilen varlığın yüreği birisini sevdiği için ondan nefret eder. Birisinden nefret ettiği için onu sever "sözü geldi.

Düşüncesini biraz daha derinleştirdi. İstediği kadar söyledi. Nihayet anladı ki Melek Saffet'ten son derece nefret etmektedir.

Ertesi gün durumu mertçe Ziya'ya anlattı. Ziya ile Cemal doktorun evine gittiler. Melek Saffet'in kıyafetini yüzünü tarif ederken Ziya bu tarifi çok iyi ezberlemiş ve adeta Saffet'in fotoğrafını zihnine nakşetmiş olduğundan doktoru görür görmez o zalimin bu hain olduğunda artık şüphesi kalmadı.

Evet. Bunun içindir ki bütün güler yüzlülüğünü sarf ederek hemen o gün Saffet'in güvenini kazandı. Bunun içindir ki Saffet Ziya Bey'in evinin özel doktoru oldu. Bunun içindir ki Ziya'nın eteklerle döktüğü altınlara karşı Saffet kendisinin sayıldığı kanısına kapıldı.

Mesela bir gün Ziya Bey Saffet Bey'in yanına gidip dedi ki:

-Birader, nasılsa bir hata ettim.

-Hayrola efendim?

-Bir kızla... İşte malum ya.

-Anlayamadım.

-Canım gençliğe uyduk.

-Ee, ne olmuş?

-O kız gebe kaldı.

-Evet?

-Şimdi bunu düşünüyorum.

-Düşündüğünüz şeye bakın. Böyle adi şeyler herkesin başına gelmiş, herkesin başından geçmiştir. Çocuğu düşürürüz vesselam.

-Bir reçete?

-Hayhay!

Doktor efendi, annesi için bir tehlike söz konusu olmayınca, düşürülmemesi gereken bir çocuğu anasının karnındayken yokluk mezarına atmak için iki satır yazı yazdı.

Yine bir gün Ziya Bey, yanında Sıtkı ile geliyordu. Saffet ile konuşurlarken Sıtkı bir fırsatını bularak şikayet etmeye başladı:

-Bıktım be kardeşim bıktım! Şu bizim evdeki sıçanlardan bıktım!

Saffet Bey cevap verdi:

-Kapan yok mu?

-Var ama onunla başa çıkılmıyor.

-Sıçanların gezindiği yere biraz sıçan otu koy.

-Öyle yapacağım ama o murdar otu da kim veriyor?

-Hasta için sıçan otundan oluşan on tane hap yazarız. Gider... eczanesinden alırsınız. Bir sıçan iki tanesini yedi mi gider.

-Demek insan da yerse...

-Elbet. İnsan da öldürür. O zaten tedrici tedrici verilir.

-Eee, bir reçete?

-Yazayım.

Doktor bey yalnız bir fareyi değil, birkaç vücudu yokluğun karanlığına bırakacak zehri iki altının hatırı için veriverdi.

Saffet Bey'in elinden böyle reçeteler pek çok alınmıştı. Ziya Bey'in bir çekmece içinde koruduğu bu kağıt parçaları değişmesi imkansız olan o senetlerden sayılır ki sahibini hem toplum içine huzursuz hem Cenab-ı Hakk'ın yüce huzurunda sözle mahkum eder.

Olaylardaki kişilere bir kez daha bakalım:

Zavallı Melek istirahatinin, belki istikbalinin pekala temin edilmiş olduğunu gördüğü halde gizli bir hüznü ile ıstırap çekiyordu. Afife'nin çoğunlukla kendisine bir şeyler getirmediği günler hüznü durduğunu, Şefik'in uçan bir kuşa bakarken gayri ihtiyari bir duyguya kapılarak gülümsediğini hatırladıkça bir kez daha derin derin içini çeker sonra bu hasret ahını acı gözyaşları izlerdi.

Talihsiz anne bu kadar araştırmaya karşın bulunamadıkları için yavrucuklarını artık bu dünyadan gitmiş zannediyor, işte en büyük umudunu bu karanlık zan söndürüyordu. Halbuki bir gün Sirkeci'den trene binip Edirne'ye kadar seyahat etmiş olsaydı, o iki yavruyu hamileri olan Ali Efendi'nin himayesinde bulacaktı.

Evet, bu iki yavru o alicenap adamın gözetiminde büyüyorlardı. Melek burada, Afife'nin melekleri hasretle ağlatacak hüznü tavırlarını nasıl hatırlarsa, orada da Afife mini mini ellerini annesinin kollarına sokarak ısındığını aklına getiriyor ve bu hatıra üzerine hemen Ali Efendi'nin yanına koşup "Dedeciğim, İstanbul'a gittiğimiz zaman anacığımız için bir mezar yaptıracağız, değil mi?" diyordu. İhtiyar adamcağz gözyaşlarını çocuğa göstermemek düşüncesiyle başını öbür tarafa çevirip "Evet kızım" karşılığını veriyordu. Evet, Melek burada Şefik'in masumca gülümsemesini nasıl düşünüyorsa, orada da Şefik annesinin yangın harabeleri yanında düştüğü sırada yüzüne gelen o sarılığı o derecede hatırlıyordu. Bazen şefkatli hamisi Ali Efendi'nin odasına girerek mahzun bir yüzle "Bu akşam rüyamda anacığımı gördüm dedeciğim. Bana darılır gibi olurken birdenbire güldü" diyordu. Ali Efendi ise yine gözyaşlarını akıtarak "Hayırdır inşallah!" diyordu.

Usta Yani artık tehlikeden kurtulmuştu. Pekala, dükkanında oturuyor, iki kuruşa aldığını yirmi kuruşa satıyordu. Akşamları alıştığı üzere dükkanını kapar, meyhanesine giderdi. Hele o sıralarda alış veriş pek yolunda olduğundan Usta Yani içmeye başladığı vakit bir şişe iki şişe ile yetinmezdi.

Saffet Bey kazandığı paraların büyük bir kısmını Ziya Bey'e verdiği reçetelerden elde ediyor ve Beyoğlu âlemlerinde mesut bir ömür sürüyordu. Ne kadar günahsız, ne kadar masum kız varsa, onlara musallat oluyor, ne kadar biçare varsa onları tehdit ediyordu.

Salim Efendi çocuk hırsızlığından henüz vazgeçemediğinden o uğursuz ev içinde yine mini mini yavruların çığlıkları işitilir ve araştıra viranelere doğru yankılanan kırbaç sesleri o çocukların hakaretler altında ezildiklerini ilan ederdi.

Ziya bey bir taraftan büyük bir hikâye yazıyor, diğer taraftan Mösyö Teodor'dan aldığı derslere çalışıyor, bu sırada Yani, Salim Efendi ve Saffet Bey gibi hainlerin hareketlerini de araştırmacı gözlerle teftiş ediyordu.

Cemal Bey taptığı Dilruba'ya nasıl hizmet edeceğini bilemiyor ve genellikle o güzel yüzüne, o güzel gözlerine karşı durup kaldığını anlatıyordu.

Nilüfer Yaver'in aşkının ürününe meydana getirmek, artık anne olmak üzereydi.

Raşit Efendi gittikçe kuvvetten düştüğünü hissediyordu. Ne dersiniz? Hala on beş yaşında bir kız

kucağına çekme hülyesindeydi.

Raşit Efendi'nin haremi ise, kocasının bu budalalıklarına şaşmaktan başka bir şey yapmıyordu. Şöhret Hanım talihsiz kızının bir yerde hikâye ettiği gibi vefat etmişti.

Abdurrahman Efendi ile haremi talihsiz kızlarının Reşit, diğer adıyla Salim tarafından gaddarca şehit edildikten bir ay sonra kahırlarından ölmüşlerdi. Yalnız Cevdet masum hemşiresinin intikamını almak için yaşıyordu. Pek çok memleketi dolaştıktan sonra İstanbul'a gelmiş, hatta Ziya ile de görüşerek o da Mösyö Teodor gibi geleceği beklemeye başlamıştı.

Bizim Baba Sıtkı'yı sormuyor musunuz? Delikanlı Ziya Bey'e de Cemal'e de daima saygılı davranıyor ve araştıra kalbinin gizli bir noktasında Melek'in gözlerinden aksetmiş gibi bir baygınlık hissediyordu.

Teodor zekası sayesinde Türkçeyi çat pat konuşuyordu. Sefalet girdabından kurtarılan üç biçare kadın üç delikanlının saadeti için dua etmekle meşguldü.

Aradan sekiz sene hep bu halde geçti. Bu sekiz sene kimisi için sekiz ay, kimisi için sekiz gün, kimisi için sekiz saat, kimisi için sekiz dakika, kimisi için sekiz saniye, bazıları için de sekiz asırdır.

Baharın kadınlara büyük bir nispeti vardır. Kadınlar baharın latif çocukları, kadınları görülen beşiğidir. Saf, mavi bir gökyüzü bir kadının temiz göğsünün aksidir. İlkbaharın ufuklar üzerinden çıkardığı güneş, ilk ışınlarıyla sarı saçlardan ibaret bir baştır.

Sık dallı, sık yapraklı bir ağacın karanlık gölgesi bir kadının randevu yeridir. İlkbaharın neşe veren teraveti içinde yavaş yavaş akan nehir bir kadının feryat ve figanını örtmekten başka bir şeye yaramaz. Kuşlar kadınların aşk sevinçlerini okurlar. Biz dünya işleriyle meşgul olarak Nisanın yahut Mayısın gelmesinden haberdar olmadığımız halde bir kadın görürüz. Bize baharı hatırlatır. Omuzuna bir gül, başına bir sümbül takmıştır. En saadetli âşıklardan daha çok bahtiyar olan bir kamelya, göğsünü öper. İşte o çiçekler bu çiçeklere baharı anlatırlar. Bahar herkesten çok onlara aittir. Çiçekleri herkesten çok onlar sever.

Bir kadının bir pencere önünde açık saçık oturduğunu gördünüz mü? Hükmediniz ki bahar gelmiştir.

İşte... senesi ilkbaharında bir gün Cemal Bey'in haremi Dilruba açık saçık bir halde pencere önünde oturmuş, baharın güzelliğini seyre dalmıştı.

Bizim kadınların büyük bir kabahatleri vardır. O da dikkatsizlikleridir. Baharın düşüncede uyandırdığı zevkler inkar edilemez. Fakat vücuda karşı olan zararları da hiç inkar edilemez.

Dilruba uykudan kalkar kalkmaz terli terli pencerenin önüne gelmiş olduğundan baharın güzelliğini seyrederken üşüdüğünü fark edemiyordu. Hatta fark ettiği vakit yani vücudunun üşüdüğünü anladığı zaman bile önem vermemişti.

O akşam yatağına girerken titreye titreye girdi. Bu titremeyi ateş izledi. Ertesi gün kalkamadı.

Çünkü hastaydı. Daha ertesi gün Saffet Bey de dâhil bazı doktorlar çağrıldı. Dilruba'yı muayene ettiler. Zavallı kadında zatürre buldular.

Bu hastalık ihtiyarlar için çok tehlikelidir. Fakat gençler için o kadar tehlikeli değildir. Zatürreye tutulmuş, mesela yirmi yaşında bir kadının yüzünü görenler verem olduğuna hükmederler.

Vücudu o kadar zayıf, yüzü o kadar hüznün gösterir. Araştırma ağzından nar tanesi gibi kanlar çıkarır. Yüzü sararır. Gözleri içeri doğru çöker. Dudaklarında hazin bir tebessüm vardır. Ben Büyükada'da zatürreye yakalanmış bir kızcağzı gördüm. Bir hazan yaprağından farkı yoktu.

Yürürken meltemin etkisiyle titreyen bir gül fidanı gibi devrilecek zannedilirdi. Mavi gözlerinin ferice ince bir bulut altında titreyen baygın bir yıldızın şulesini andırıyordu.

Dilruba bir ay içinde kendini toplayabildi. O zamana kadar kendisine bakmakta olan doktorlar hava değişimi için Çamlıca'yı tavsiye ettiler. Doktorların Çamlıca'yı tavsiye ettikleri gün Raşit Efendi oğlu Ziya Bey'i çağırdı.

-Oğlum, elbette bu ihtiyarlıkta beni göndermezsin değil mi? Cemal Bey'le beraber git. Güzelce bir köşk bulun. Pazarlığımı da yapın gelin.

-Peki, ama kaç liraya kadar olsun?

-Bilmiyor musun? Her seneki gibi. Geçen sene Büyükdere'deki yalüyü yüz liraya tutmadık mı?

İşte yine öyle olsun.

-Peki, kaç odalı?

-Ha. Bunu bir kere düşünelim. Selamlık için dört oda lazım. Birisinde otururuz, birisinde yemek yeriz. Birisinde de uşaklar oturur. Öbürünü de misafirin yatmasına tahsis ederiz. Malum ya...

İstanbul'da yazlığa gitmek başının belasını aramaktır. Artık nefes almaya vakit bulamazsın.

Haftasında misafirler damlar. Hava değişimi değil, otelcilik. Her halde bir de misafir odası olması lazım.

-Demek dört oda selamlık bulunacak? Ya harem?

-Şimdi onu da hesap ederiz. Şimdi senin için bir oda lazım. Fakat artık kitaplığın için de bir oda arama. Çünkü orası bizim ev değil. Sen artık kendi odanın içinde hem yazarsın hem okursun.

Hem yatarsın, hem de istersen araştıra suzinak şarkı söylersin. Şimdi sana bir oda yeter. Bir de Dilruba ile Cemal Bey'e iki. Bir de benimle anana üç. Bir de halayıklar dört. Bir de yemek için beş. İki de misafir odası yedi. Hâsılı selamlık, harem on bir, on iki, nihayet on üç, on dört oda kadar olsun.

-Ya Mösyö Teodor nerde yatacak?

-Nasıl Mösyö Teodor? Mösyö Teodor hala burada mı kalacak? Sekiz senedir Fransızca'yı öğrenemedin mi? O adeta Türk gibi konuşuyor. Ona yol vermeli.

-Hayır babacığım. O...

-Anladım, anladım. Sen artık bir şeyin üzerine inat edersen kafanı kesseler yine dönmezsin. İşte, onun için de selamlıkta bir oda ayır. Fakat dikkat et, köşkün bahçesi büyük olsun. Koruluğu, meyvalığı, üzümlüğü, hatta sebzeliği bile bulunsun.

-Zaten onlar olmadıktan sonra köşk ne işe yarar?

-Hadi Allah selamet versin.

Ziya Cemal'in oda kapısına kadar gitti. Kapıyı vurdu. Cemal seslendi:

-Girin.

Ziya kapının tokmağını çevirdi. Dilruba ile Cemal karşı karşıya oturmuşlar, konuşuyorlardı.

Ziya Cemal'e dedi ki:

-Kalk bakalım.

-Ne o?

-Çamlıca'ya gideceğiz.

-Niçin?

-Sizin hanımefendi hazretlerine bir şato tutmak için.

-Sahi mi söylüyorsun?

-Hele üstünü giy de dışarı çık. Sahi mi söylüyorum, yalan mı söylüyorum, o zaman anlarsın.

Kapıyı kapattı. Mösyö Teodor'un yanına gitti. İtalyalı Kamilla için yeni bir mersiye daha inşad etmekle meşguldü. Ziya dedi ki:

-Hazırlanın; Çamlıca'ya gideceğiz.

Teodor latif bir Türkçe ile cevap verdi:

-O parlak gökyüzünü, o yeşil ağaçları, uzaktan görünen o saf denizi göreceğiz ha?

Yaver de beraberlerinde olduğu halde dört arkadaşı konaktan çıktılar. Unutmayalım. Yanlarında küçük, siyah fesli, kadife cepkenli birisi daha vardı. Sıtkı'sız eğlence, Kamber'siz düşün olur mu ya?

Köprüden vapura bindiler. Üsküdar'a geldiler. Oradan Çamlıca'ya çıktılar. Çamlıca'da köşkların komisyoncusunu buldular. Gezmeye başladılar. Pek çok köşk gezdiler. Hiçbirini uygun görmediler. Nihayet Çamlıca'nın en güzel, en hoş yerine geldiler. Komisyoncu" Şu köşkten başka gezmediğimiz kalmadı" diye elini uzattığı vakit Ziya göklere baş uzatmış ağaçlar içinde büyücek ve göz alıcı bir köşk gördü. Bu köşkün yanında da diğer küçük bir köşk gözüne ilişti. Ziya bütün gezdiği köşklardan çok, beş odadan ibaret olan bu küçük köşkün zarafetini beğendi.

Komisyoncuya sordu:

-Yanıdaki de kiraya beraber mi veriliyor?

-Hayır; o ayrı.

-şu büyük köşk bizim işimize gelir gibi.

-Hele içini gezin de. Pek beğeneceksiniz.

-Öyle ama acaba yanındakini de selamlık olarak tutsak nasıl olur?

-O da olur efendim. Fakat bu büyük köşkün altı oda kadar da selamlığı vardır.

-Bizim için münasebet almaz ya. Fakat benim gözüm şu küçük köşkten bir türlü ayrılamıyor.

Önce şunu gezelim de sonra öbürüne bakarız.

-Nasıl isterseniz.

Küçük köşkün kapısını çaldılar. Köşk bekçisi kapıyı açtı. Komisyoncu bekçiye dedi ki:

-Anahtar sende mi? Beyefendiler köşkü gezecekler.

-Hayır; köşk tutuldu.

-Ne zaman?

-İki gün önce.

-Kim tuttu?

-Vallahi bilmiyorum. Kimisi bir Mısırlı diyor, kimisi bir Tunuslu diyor. Zengin biri.

-Kaç liraya tuttular?

-Otuz liraya.

-Ucuz.

Komisyoncunun köşk bekçisiyle sözü uzattığına dikkat eden Sıtkı seslendi:

-Komisyoncu bey, uzun oluyor. Sizin muhabbetinizi mi dinleyeceğiz, yoksa köşkü mü gezeceğiz? İşte anladın ki o köşk vermişler. Daha ne duruyorsun?

Bu küçük köşke bitişik olan büyük köşke girdiler. Her tarafını gezdiler. Komisyoncunun dediği gibi pek uygun buldular. Bir hafta sonra Raşit Efendi ailesi köşke taşınmıştı.

Ziya kendisine şairane bir oda seçmişti. Bütün ağaçlar, bütün çiçekler gözünün önünde olduğu gibi uzaktan deniz de görünüyordu. Köşke taşındıklarının dördüncü günü Ziya şairane kulübesinde oturup tabiat güzelliklerini seyrederken kapının önünde bir araba durur gibi oldu.

Kendi kendine "Pederin dediği doğruymuş. Daha biz yerleşmeden misafirler yerleşmek istiyorlar" dedi. Pencereden baktı. Arabacının yanından inen uşak arabanın kapısını açtığı vakit içinden iki kadın çıktı. Kıyafetlerinden birinin genç, diğerinin yaşlı olduğu anlaşılıyordu. Bundan sonra arabanın içinden bir kadın daha çıktı. Karşıda oturduğu tarafa bakarak Ziya onun halayık olduğunu düşünmüştü. Genç kadın arabadan iner inmez yüzündeki peçeyi düzeltmeye başladı. Bu sırada Ziya dudaklarını hareket ettiriyordu.

-İşte bir el. Hangi ressam görse, Zühre adına yapacağı resimleri süslemek için dikkat ve hayretle bakarak o küçücük parmakları, o belirsiz pembeliği, o gül renginde tırnakları, o hoş beyazlığı beynine resmeder.

Küçük köşke girdiler. Bir çeyrek sonra bir araba daha geldi. Yine arabanın üzerinde bir uşak vardı. İçinden bir delikanlı ile yaşlı bir efendi çıktı. Onlar da o küçük köşke girdiler.

Ziya'nın odasının bir balkonu vardır. Rengarenk amlardan meydana gelen kapısı açılınca önünde birçok kestane ağacı görünür. Bunlar dallarını balkonun üzerine uzatmışlardır. Güneş doğarken veya batarken bu balkondaki sandalyeye oturup akşamdan yahut sabahtan beri zihnine resmettiği ebedi güzellikleri orada kestane ağaçlarının üstünü örten dalları arasında açık mavi bir kağıda kurşun kalemiyle aksettirirdi. Gece mehtap olur da evde de misafir bulunmazsa, yine o balkonda sandalye üstünde oturur, uzaktaki denizi, üstündeki gökyüzünü, karşısındaki ağaçları nura boğan ayın azamet ve şaşaaasına, gökyüzünün meçhul maviliği içinde parlayan yıldızların o donuk hazin ışıklarına baka baka saatler geçirirdi.

Balkonun önünü dolduran ağaçların sıklığı yanındaki küçük köşkün ufacık balkonunun yine ufacık bir kısmını gösterebiliyordu.

Ziya kadınların yüzünü sevdiği gibi ilkbaharın masumca duyguları tahrik eden sabahlarına da meftun olduğundan erken yattığı geceler hemen karanlıkta kalkar, şafağın rengarenk bulutlarını, seherin ilginç güzelliğini, güneşin alımlı doğuşunu şair gözüyle seyrederdi.

Yine erken yattığı bir gece erken kalkmış olduğundan kendisi için zevk ü safa edilecek bir yer olan balkona çıkmış, sandalyesine oturmuştu. Ortalık henüz ağarmamıştı. Ay ufukta, sisler içinde, karanlık bulutlar arasında pek şairane batıyordu.

Ziya Bey ressamların fırçalarının, şairlerin kalemlerinin hakkıyla tasvir edemediği bu hazin guruba karşı kim bilir nasıl bir düşünceye daldığı sıradaydı ki titrek baygın bir ses işitti. Bu ses, sevdiğinin bir felakete uğradığını duyar duymaz bayılan bir kadının düşerken çıkardığı sesi andırıyordu. Böyle bir zamanda o civarda kim feryat edebilir? Raşit Efendi'nin tuttuğu köşkün civarında o mini mini köşkten başka bir bina yoktu. Bu ses oradan mı geliyordu? Öyle olacak.

Eee? O köşkün içinde bir kadın son nefesini mi veriyor? Yahut boğazını mı sıkıyorlar? Bu kadar hazin, bu kadar baygın bir ses, daha nasıl meydana gelir ki?

Ziya biraz daha dikkat kesildi. Anladı ki bu bir erkek veya kadın sesi değil. Bu baygın terane adeta bir kemanın boğuk tellerinden çıkıyor. Keman ise, ne kadar hünerli bir kemanmış ki yayını baygın baygın hareket ettiren el, sanki en kederli, en sevdalı kalplerin içine giriyor. Orada ne kadar hüünlü hisler varsa hepsine dokunarak her birinden bir feryat çıkarıyor.

Sonsuz göklere doğru uzanıp giden bu hazin ses Ziya'nın öyle yüce bir ahenkle değil, hatta bir serçenin sesine karşı gelişmeye başlayan ruhunu büyüleyecek kemanın tuhaf nağmeleri arasında adeta kendinden geçecek raddeye geldiğinden kendini tarif edilemez bir boğuluş arasında bulmuş ve bir ara kemanın sesi kesildiği halde o hala dinliyormuşçasına beyninde çınlayan o nağmeleri dinlemiş, kendini o tatlı istığraktan aldığı zaman güneşin yavaş yavaş yükselmekte olduğunu görmüştü.

Gözleri kestane ağacının dalları arasına süzülen güneş ışıklarının letafet veren parlaklığını seyretmekle meşgulken ansızın bütün ruhu sevdalı bir değişime uğradı. Zihni diğer duygulardan uzak kaldı. Kalbi ömründe hissetmediği yüce bir teessürle çarpmaya başladı.

Hikâyemizin her yönünden anlaşıldığı gibi, Ziya Bey'in arkadaşları yanında da meçhul olmayan dayanıklılığı birdenbire zayıflığa dönüştü. Çünkü karşıdaki köşkün balkonu üstünde, yanakları biraz evvel gözünün önünde uçan, şafaktan renk almış gibi pembe, biraz evvel üstünden geçen sehre ayna olmuş kadar saf, ateşli bir yüz gördü ki güçlü ressamın Meryem'in yüzüne verdikleri o masum gülümsemeden başka yine Meryem resminin altın çerçeve içindeki parlak yüzünü göstermek için bir tarafını ışıktan oluşmuş teller zannedilen altın saçları, öbür tarafını güneşin yaprakları arasından vuran ilk ışığı... Hayır... Yanlış söylüyoruz... yine o altın telli saçları kaplamıştı.

Ziya bu buluttan oraya uçtuğunu zannettiği bu aziz vücudun kendisine dalgın dalgın baktığına dikkat etti. Fakat kız kendisine bakılmakta olduğunu hissederek etmez bir hayret sesi çıkardı. Güya o ara, Ziya'nın orada oturduğunu görmüyormuş gibi süratle dönerek kaçtı. Ziya'ya sırtını döndüğü vakit Ziya gecelik kostümünün gözlerden saklayamadığı iki beyaz omuz gördü ki meleklerin ağzıyla öpülmeye layıktır.

Gözler doğa güzelliklerine karşı fotoğraf makinesi gibidir. Fotoğraf makinesi, karşısındaki eşyayı camın üzerine nasıl resmederse, gözler de mesela güzel bir kızın beyaz omuzlarını yalnız gözbebeklerine değil, beyne de resmeder.

Yine bu romanın bir kısmında dediğimiz gibi kabahat gözlerindir. Eğer bu kabahat gözlerle ait olmasaydı, Ziya Bey sabahleyin görmüş olduğu o güzel vücudu her düşünüşte beyninin içinde bulur muydu? Hatta o gün akşam olduğu halde Ziya Bey değerli bir resmin beynine işlendiğini hissediyordu.

Ertesi gün düşünmemek istedi. Fakat gördü; yine düşündü. Üçüncü sabah ise ikisi tarafından da pek küçük, görünmeyecek derecede birer işaret yapıldı. Anlaşıldı ki bu değerli varlığın kocası yoktur.

Ziya Bey kalp sırlarından arkadaşlarından hiçbirini, hatta eniştesi Cemal'i bile haberdar etmeden bu güzel kıza bir mektup yazdı. Bir de aracı buldu. Bir aydan beri döktüğü gözyaşlarını mektubun içine koyup gönderdi.

Ertesi gün çok erken kalktı. Balkona çıktı. Bekledi. O gün alışılanın tersine güzel kız çıkmamıştı.

Demek Ziya çok fena etti. Kızın acıma işareti olarak güzel dudaklarında parlattığı tebessümü yanlış gördü. Biz buna hükmetmek için doğrusu tereddüt ederiz.

Fakat mektubu gönderdiğinin ikinci günü de Ziya balkondaydı. Emellerinin güneşi yine doğmadı. Niçin böyle oluyor?

Evet. Bizim sorduğumuz soruyu Ziya Bey de kendi kendine sormuş olduğundan o tatlı hülyalardan vazgeçmeyi düşündü. Belki vazgeçecek gibi de oldu. Tam bu hırçın kıza unutacağı sırada sevdadan başka bir şey olmayan bir kuvvet kendini şiddetle menetti. Âşığın umudunu yitirmesi hayatının bitmesi demekti. Ziya bu tatlı sevdadan umudunu keseceği sırada hayattan da umudunu kesiyordu. Fakat Cemal'e intiharın zayıflıktan ibaret olduğunu daima türlü delillerle ispat eden Ziya'ya ağzı içinde bir tabanca patlatmak yahut kalbine bir hançer sokmak alçaklık ve ayıp değil midir? Meğer mecnun ola.

Cemal Ziya'nın birkaç günden beri devam eden bunalımına dikkat ediyor ve araştıra nedenini de soruyordu. Fakat Ziya manalı bir gülümsemeden, hüznü bir bakıştan başka cevap veremediğinden merakı da gittikçe artıyordu.

Nihayet bu kadar düşünüşlerin, bu kadar hüznün sonucunun felaket verici olacağı ihtimali de Cemal'in zihnini karıştırdı. Bu kırgınlığın sebebini araştırmak için Yaver'i, Mösyö Teodor'u, Sıtkı'yı teşvike başladı.

Bunun üzerine Yaver dedi ki:

-Evet, evet. Sebebini anlamak gerek. Her ne kadar bir aşk ise de evlenmenin yolunu da bulmalı.

Ben Ziya için canımı feda ederim.

Sıtkı da ilave etti.

-Eğer istediği kızı vermeyecek olurlarsa ben bıçağımı biler, kaçıırım be kardeşim. Ziya'nın hatırı için o kızı kaçıırım. Ah! İsteddiği bir hizmet yolunda kanımın son damlasını akıttığımı şu Ziya'ya göstermeyecek miyim?

İşte o günden itibaren dört arkadaş Ziya'nın derdini anlayabilmek için sıkıştırdıkça sıkıştırdılar.

Ziya yüreğini ateşler içinde bırakan bu sevdayı arkadaşlarına açarsa, kederini biraz hafifletmiş olacağını anladı. Kızı nasıl gördüğünü, kendisinin ne güzel gülümsediğini naklettiğimiz gibi dört arkadaşına da anlattı. Sonunda bu güzel kıza bir de mektup yazmaya cesaret ettiğini söyledikten sonra mektubun cebinden çıkardığı müsveddesini aşağıdaki gibi okudu:

"Yirmi altı yaşındayım. Ey tapınılası melek! İpek saçlarınıza o altın rengi veren Cenab-ı Hakk'ın yüceliğine yemin ederim ki ilk defa bir kadına karşı kalbimde heyecan hissediyorum. İlk defa gözbebeklerimde güzellik timsalinin eşsiz resmini görüyorum. İlk defa küçük bir balkonda şafak bulutlarından düşen bir meleği takdis ediyorum. Allah için inanın. İlk defa acı gözyaşlarıyla sabahlara kadar ağlıyorum.

Size bu yolda ilan-ı aşk ettiğime namuslu hiçbir kimsenin gösteremeyeceği böyle bir cesarete bulunduğuma şaşsanız da yeridir. Çünkü çoğunlukla bu tapınışları toplumun namını lekelemek isteyen bir çapkın, bir kadını sefalet girdabına sürüklemek için de gösteriyor. Öyle değil mi efendim? Kendim yine kendime tanıklık ederim. Ben o yolda yaratılmadım. Bunu araştırmak sizin için çok kolay.

Kemanınızın ruhumun içinde çınlamasından o baygın sesleri mahşer sabahına kadar unutamayacağıma inanın. İnsanı mitolojik zamanlara götüren o ses, aşk ve safa göklerinden sefil yerküreye akseden bir melek teranesinden başka bir şey değildir. O kemanın bahtiyar telleri üzerinde ince duyguları okşamaya başlayan parmaklarınız gönlümü sihirle, sevdıyla doldurdu.

Bu parmaklar genellikle rüyamda dudaklarımın üzerine unutulmaz bir lezzet bırakırlar.

Ah! Ne diyeyim? Kalp duygularımı bu kadar lauballice tasvir etmeye ne hakkım var? Affedin.

Zihin yorgunluğu aşk ile beraber geliyor.

Ben sizden yalnız bir vaat isteyeceğim. Tebessümle verdiğiniz vaadi dudaklarınızdan kağıda aktarmanızı arzu ediyorum. Sözü çok uzattım. İşte tutulduğu sevdadan dolayı istikbalini korkunç gören bir delikanlı bütün hayatını sizin yolunuzda feda etmek için ağlaya ağlaya aşkını itiraf ediyor. Eşiniz olma bahtiyarlığına kavuşmak için annesini de adet olduğu üzere göndermek istiyor. Bu itirafı, bu ricayı reddedecek misiniz? Öyle bir şey yapacaksınız... Fakat acımaz mısınız? Bir delikanlının ölümü sizi dehşete düşürmez mi?

Ey güzelliğin timsali! Size tapınmak isteyen bir zavallıya bir ümit. Başka bir şey isteyemem.

İmza Ziya "

Cemal dedi ki:

-Ya cevabı?

-Cevap alamadım.

-Acaba niçin?

-Bilir miyim? Fakat sanıyorum ki...

Ziya Bey sözünü bitirmeden kapı açıldı. Uşaklardan biri girdi. Ziya Bey'e "Sizi haremden istiyorlar" dedi. Ziya Bey hareme girdi.

Ziya Bey hareme girip de köşkün salonuna geçtiği vakit orada kız kardeşiyle beraber bir Hristiyan kadın gördü. Tanımadığı halde nezaketi dolayısıyla başıyla selam verdi. Bu arada Hristiyan kadının kendisine, kız kardeşine göstermeden pek maharetlece bir işaret verdiğini hissedebildi.

Dilruba Ziya'ya dedi ki:

-Kardeşim, bu kadına senin vereceğin bir şey varmış.

-Evet. Kendisinden bir deste mendil almıştım. Bir deste öyle değil mi madam?

Kadın cevap verdi:

-Evet.

Ziya kız kardeşine dedi ki:

-Bizim Nilüfer için almıştım.

-Ama Nilüfer...

-Sözü uzatmasana. Alıverdim işte. Hele sen biraz zahmet et. Bizim odada masanın üstünde para çantam var; onu getir.

Dilruba dışarı çıktı. Ziya hemen kadına söyledi:

-Sizi tanımıyorum.

-Bir mektubunuz var.

-Kimden?

-Yanımdaki köşkte oturan küçük hanımdan.

Ziya düşecek gibi olduysa da kendisini büyük bir gayretle zapt ederek dedi ki:

-Verin.

Kadın koynundan bir mektup çıkardı. Ziya'ya verdi. Ziya mektubu cebine koydu. O sırada Dilruba kapıdan içeri girdi. Kardeşine çantayı uzattı.

Ziya çantadan çıkardığı yarım lirayı Hristiyan kadına vererek gözle bir işaret etti. Bunun anlamı "Sen şimdilik kız kardeşimin yanında şunu al, sonra istikbalini temin edecek kadar paraya sahip olursun" demek istedi. Kadın çıkıp gittikten sonra Ziya Bey büyük bir heyecanla odasına koştu. Kapıyı kapadı. Pencereleri açtı. Fesini çıkardı. Sandalyesine geçti. Latif bir lavanta kokusuyla ruhunu kokulayan zarfı açmakta tereddüt ediyordu.

Niçin? Cevap verelim mi? Ziya Bey'in yerinde olun.

Nihayet açtı. Okumaya başladı. Fakat Ziya Bey mektubu bitirinceye kadar birçok helecana kapıldığından, birçok düşünceye daldığından, mektubu tutarken Ziya Bey'in durumunu da gözden uzak tutmayalım:

"Beyefendi,"

Ziya'nın gözleri kararır gibi oldu. Çünkü Ziya, sevdiğinden her şeyi bekliyordu ama bu hitabı beklemiyordu. Beyefendi ne demek? Resmi bir hitap. Acaba Ziya'ya dünyanın hazineleri verilse, sevdiği bir kız tarafından "Ziya yahut "Ziyacığım" hitabına mazhar olduğu vakit hissettiği saadete nail olabilir mi? Ne mümkün? Bu hitap zavallı delikanlıyı birden bire ümitsizliğe düşürdü.

Gözleri satır başına çevrildi:

"Mektubunuzu aldım. Delikanlılardan genç kızlara daima böyle mektuplar yazıldığı için bu cesaretinize şaşırmadım."

Ziya'nın kalbine bir hançer sokulmuş olsaydı, bu sözün açtığı yara kadar acı olmazdı. Öbür tarafını okudu.

"Mektubunuzu okuduktan sonra biraderime gösterdim."

Genç şairin göz kararmasını artık baş dönmesi takip ediyordu. O göz kararmaları, o baş dönmeleri arasında yine bu satırları okumaktan vazgeçmedi.

"Bununla birlikte bu cevabı onun da fikrini alarak yazıyorum. Şimdiye kadar cevap yazmayışımın sebebi biraz keyifsiz oluşumdur."

İşte bu cümle Ziya'ya küçük bir umut verdi. Devam etti

"Mektubunuz o kadar masumca ki her cümlesi, hatta her kelimesi beni sevdiğinize delalet ediyor."

Ziya kendi kendine "Alay olmasın!" dedi. Öbür satıra baktı:

"Zaten sizin gerçekten alicenap, gerçekten mert bir genç olduğunuzu işitirdim."

Şair sevinmeye başladı. Yine okuyordu:

"İlk defa bana karşı mağlup oluyorsunuz öyle değil mi? Güzelliğim pek zannettiğiniz kadar olmamalı. Belki size öyle geliyor."

Mümkün olsaydı, o zavallı Ziya bu söz üzerine sevinçten bir nara atacaktı. Bu kez gözleri satırlar üzerinde dolaşırken dudaklarında mutlu bir gülümseme vardı.

"Kemanımın sesi size o kadar hoş mu geldi? Belki o aralık inlemişimdir de kemanın sesi iniltilere karışmıştır. Yoksa istediğim gibi çalamadığımı ben de biliyorum.

Benden eşiniz olabilmem için bir vaat istiyorsunuz. Heyhat!"

Delikanlı işte bu "heyhat" kelimesini okuyunca şiddetle titredi. Ne o mutlu gülümseme kaldı, ne o sevinç. Büyük bir tahammül gösterdi. Yine okumaya başladı:

"Ne ben o vaadi verebilirim, ne de siz bundan sonra o vaadi benden almaya cesaret edersiniz.

Çünkü sizin kim olduğunuzu araştırdım. Anladım ki siz belki herkesçe bilinen Raşit Efendi'nin alicenap, mert ve zeki oğlusunuz. Saadet sizin içindir. Fakat siz benim ailemi araştırırsanız anlarsınız ki ben, alçak, namussuz bir herifin kızı, o alçak, namussuz tarafından aldatılan bir biçare kadının, bir masum zavallının hayatının yadigarıyım. Felaket benim içindir. İşte efendim, bundan dolayı sizin ricalarınızı reddetmeye mecburum. Bundan sonra ne siz beni görün, ne ben sizi göreyim. Son cevabım budur."

Kızın cevabı bitti. Fakat o ne? Ziya'nın benzi uçtu. Bir saniye sonra birdenbire bir sevinç çığlığı attı. Yüzünde mutluluk şuleleri, gözlerinin içinde sevinç ışıkları parlamaya başladı. Sevincini ilan etmek için bununla da yetinmedi. Kalktı. Çocuklar gibi sevine sevine çırpındı. Allah korusun!

Deliriyor muydu?

Hayır. Ziya bu kadar sevincini göstermekte, arzularını bu kadar ilan etmekte haklıdır. Çünkü kendisinin ricasını reddeden hanım kızın imzasını okuyabildi. İmza şu beş harften ibaretti: AFİFE.

Genç şair başından çıkardığı fesi de odada unutarak arkadaşlarının yanına koştu. Oda kapısından çıkmakta olan Sıtkı'nın boynuna sarılıp şapır şupur öptükten sonra dedi ki:

-Buldum arkadaşlar! Melek Hanım'ın kızı, sizin hemşireniz, benim de eşimdir.

Rastlantıdan çok Cenab-ı Hakk'ın gizli hikmetine şaşmamalı ki kötülerini bir yerde topladığı gibi iyileri de bir yerde topladı.

Yine o gizli hikmetin icabından dolayı Zavallı Melek Hanım artık göremeyeceğini zannettiği yavrucuklarını, Afife ile Şefik de hakikaten vefat ettiğine şüpheleri kalmayan annelerini göreceklerdi.

Bir iki ay içinde söz kesildi. Düğün hazırlıklarına başlandı. Çocuklarının bulunmuş olduğundan zavallı kadının haberi olmadığı gibi çocuklar da haberdar değillerdi.

Sıtkı'ya kalsa, hemen eve koşacak, Melek Hanım'a haykıra haykıra "Be abla! Çocuklarını bulduk" diyecekti. Fakat Ziya ile Cemal bu işi çok gizli yürüterek Sıtkı'nın ağzını kapamışlardı.

İki arkadaş başka bir şey düşünüyordu. Düğün hazırlıklarına başladıkları sırada düşündükleri şey tehlikeli bir dramdı. Fakat heyhat! Şairane duygularla meşgul olanlar ciddi işlerin sonucunu pek düşünmezler.

Bize kalsa, zavallı kadına çocuklarının bulunduğunu bildirmek gerekirdi. Çocukları da aynı şekilde haberdar etmeliydi.

Hayır. Onlar öyle yapmayacaklardı. Özellikle kadınların sinirleri için pek zararlı olan garip bir düşüncenin peşinde çalışıyorlardı. Zavallı kadına "Ziya Bey'in alacağı kıza yenge olacaksınız" diyecek, kadıncağızı razı edecek, kızını da birdenbire göstereceklerdi. Zavallı kadının birdenbire kızını görmesiyle meydana gelecek tesirin yalnız Melek Hanım'ın değil belki kızının da ölümüne sebep olabileceğini hiç düşünmüyorlardı. Kaş yapayım derken göz çıkarmak işte bu demektir.

... senesi Ağustosunun yirmi sekizinci gününe rastlayan bir perşembe akşamı Raşit Efendi'nin İstanbul'daki konağı rengarenk fenerlerle aydınlatılarak her odası ışığa boğulmuş, her köşesi bir sevinç yuvası işaretini vermeye başlamıştı.

Selamlık dairesinin hemen on odası da misafirlere tahsis edildiği için her odadan bir sevinç sesi işitiliyor, her sevinç sesini bir kadeh şakırtısı takip ediyordu. Dairenin her tarafında ayrı ayrı saz takımı olup, bunlardan biri salonda bulunuyordu. Onların birinde -Ziya Bey'in iş arkadaşlarından ibaret-bir musiki cemiyeti fasıl icra ediyordu ki bunların etrafını alanlar olaydaki şahıslardan ibaretti.

Hikâyemizin başında çocukça masumluğunu tasvir ettiğimiz küçük Şefik, yani Ziya Bey'in kayınbiraderi de bu topluluk içinde görülüyordu. Odanın gölgelik olan bir tarafına oturmuş, musiki dinlemekten çok etrafını çevreleyen kalabalığı gözden geçiriyordu. Evet. Gözlerini o topluluğun içinde birisine dikmişti ki, o adam, abani sarıklı, hain bakışlı, cellat çehreli soğuk bir herif, zulmü altındaki yavrucukları ayakları altında öldürmekten zevk alan bir alçak... İşte bilmiyor musunuz? Salim Efendi idi. O efendi, Şefik'i saatlerce aç bırakan, günlerce döven, aylarca bahçedeki karanlık mahzene sıçanlarla beraber hapseden adamdı.

Fakat Salim Efendi'nin üzerine çevrilmiş olan gözler yalnız Şefik'in gözleri değildi. Şefik'in yanında oturan ve kendisine "Cevdet" diye hitap edilen bir efendinin gözleri de Salim Efendi'nin çehresinde, talihsiz kız kardeşinin kılından sıçrayan bir damla kan lekesini arıyordu.

Ziya Bey o geceden sonra göreceği cennet sefalarının hayallerine dalmış, suzinak makamında bir taksim geçen kemanı dinliyordu.

Cemal Bey genellikle musiki cemiyetini dinliyor, araştıra da Ziya'nın düğününde hizmet edeceğini vaat etmiş olduğundan bir hizmet görebilmek için dışarı çıkıyordu.

Raşit Efendi birkaç kadeh içmiş olduğundan, içkinin verdiği neşenin etkisiyle bazen sırıtıveriyordu.

Saffet Bey istediği kadar içmiş, istediği kadar sarhoş olmuştu. Bu nedenle pek de iskemle üstünde oturmaya muktedir olamadığından minderin üstüne uzanmıştı.

Salim Efendi de iyi içmiş olduğundan kanunun, kemanın, udun o hoş ahengini araştıra ihlal ediyor, o soğuk sesiyle "Ya leyl, ya uyuni, ya ruhi" diye bir Mısır mavalı tutturuyordu.

Yaver hemen hemen hiç oturmuyordu. Velinimetinin düğününde canını feda edercesine çalıştığını göstermek için dışarıda kalın sesiyle kilercilere birtakım emirler veriyordu.

Mösyö Teodor o akşam pek neşeli olmakla beraber kemandan yayılan seste zavallı Kamilla'nın sesi gizlenmiş de kendisine karşı feryat ediyor gibi bir şeyler hissediyordu.

Sıtkı kendi tabiriyle "bulut" gibi olmuştu kadar çok söylenmiyordu. Yalnız bazen Cemal Sıtkı'nın omuzuna eliyle dokunarak "Ne haldesin Baba Sıtkı? "dediği vakit Sıtkı başını kaldırıp, beşi şeş görmeye başlayan gözlerini Cemal'in yüzüne çevirerek, temiz kalpli insanlarda görülen bir tebessümle elini yüreği üstüne koyup "Ah be kardeşim ah! Burada bir şey var. Yanıyor! "diyordu.

Bu musiki âlemi yalnız saz ile geçmiyordu. Arada bir demin saydığımız kimseler tarafından telaffuz edilen sözler söyleniyordu.

Şefik sürekli düşünmekte, sürekli Cenab-ı Hakk'ın gizli hikmetine şaşmaktayken içinden "Ne garip tesadüf! "diyordu.

Cevdet de Şefik gibi düşünüyor ve kalbinden şu sözler geçiyordu: "Ne tesadüf!"

Ziya Bey bazen musikiye ara verildiği zaman iş arkadaşlarından Nihat Bey adında birine diyordu ki:

-Arıyorum tarıyorum da bizim musikideki güzelliği hiçbirinde bulamıyorum.

Cemal Bey Ziya'ya şaka yollu diyordu:

-İyi ki sevdadan intihar etmedin. İntihar etmiş olsaydın ne yapacaktın? Şimdi bu topluluğu görebilecek miydin?

Raşit Efendi ihtiyarcasına söyleniyordu:

-Yahu, bana baksanıza. Saat altılara geldi. Yemek yemeyecek miyiz?

Yaver ona cevap vermekle meşguldü:

-Efendi hazretleri! Siz rahatsız olmayın. İsterseniz sizin için biraz bir şey çıkaralım.

Saffet Bey bir ara sarhoşluğunu gidermeye çalışarak Ziya Bey'e anlatmak istiyordu:

-Bu kadar izdiham sohbet etmek için zararlıdır efendim. Başka odaya gitsek.

Salim Efendi kanun çalan efendiyle hemen ahbap olduğundan yanına yaklaşmış, kendisine şu sözleri söylüyordu:

-Mısır'da olsanız... Oradaki kanun çalanları görseniz... Aman efendim aman!

Mösyö Teodor'a dikkat edilmiş olsaydı, yüzü pek sevinçli görünür, fakat araştıra dudaklarından şöyle tatlı bir ismin çıktığı işitilirdi: Kamilla!

Sıtkı artık küçücük fesini başından çıkarmış, kadife yeleşinin düğmelerini çözmüş, bir eliyle kadehi ağzına götürüp diğer eliyle bıyığını burarken musiki topluluğundan şu ricada bulunuyordu:

-Çakmam be imanım, çakmam. Rakıyı çakarım a! Fakat sizin söylediğinizi çakmıyorum. Nedir o öyle?

Tufan arayan, eşk-i huruşanımlı görsün.

Seylab arayan hüzn ile tufanımlı görsün.

Sevdazedelik bilmeye meyyal ise her kim

Ya zülfünü ya hal-i perişanımlı görsün.

Ne demek? Bunlar bana vız gelir. Yok, mu kardeşim?

İki çeşme yan yana.

Su içtim kana kana.

Seni doğuran ana.

Olsun bana kaynana.

Bitti mi? Ben onlardan isterim, onlardan!

Artık herkes yemeklerini yemiş, yollarına düzölmüş olduğundan Sıtkı da gitmek istedi.

Delikanlı merdivenden aşağı inerken arkasından Ziya Bey yetişerek kulağına fısıldadı:

-Dikkat et Sıtkı. Melek Hanım'a bana yenge olacağını açarken sakın bir şey anlatmayasın ha!

Sonra kızarım!

-Sen keder çekme.

Sıtkı evine geldiği vakit artık ortalık da ağarmaya başlamıştı.

.30.

Ziya Bey'in evleneceğini, düğünü yapılacağını kadıncağıza hiç kimse söylememişti. Bunu haber veren de sabaha karşı evine gelen Sıtkı oldu. Zavallı kadının karşısına geçerek dedi ki:

-Abla, haberin var mı?

-Neden?

-Ziya Bey evleniyor.

-Sahi mi söylüyorsunuz?

-Benim yalan söylediğimi işittin mi?

-Ne bileyim ben? Bazen öyle şakalar yaparsınız da...

-Yok; şaka değil. Dün akşam kına gecesi oldu.

-Allah her iki tarafı da mesut eylesin.

Zavallı kadın bunu söyledikten sonra evlenmenin ne demek olduğunu düşünmeye başladı. Evet; toplumun merhamete layık olan kısmından bir hayat romanını bitiriyor, tarihine başlıyordu.

Sıtkı devam etti:

-Mesut etsin, ama sizin için bir zahmet var.

-Neye dair?

-Ziya Bey'in düğününe dair. Fakat kabul edecek misin?

-Kabul edilecek bir şey olduktan sonra...

-Yenge olmak.

-Kime?

-Ziya Bey'in haremi olacak kıza.

-Ne diyorsunuz Allah aşkına?

-Ziya Bey'in haremi olacak kızcağıza yenge olacaksınız diyorum.

-Ne demek? Ziya Bey'in haremi olacak hanım kendisine bir yenge bulamıyor mu?

-Belki buluyor yahut bulmuyor. Orası benim neme lazım? Onlar öyle istiyorlar.

-Ben bilmem kardeşim. Ben yengeliğin nasıl olacağını bilmem.

-şimdi sen yengeliğin nasıl olacağını bilmezsin diye bu kadar iyiliklerini gördüğümüz Ziya Bey'in şu

kadarcık bir ricası kabul edilmesin mi? Yengelik demek bir taze kızcağzın elinden tutup bir kocanın eline teslim etmek demektir.

-Yengeler bazen diller dökerlermiş de...

-Sen o dilleri dökmezsün.

-Yani bu mutlaka olacak öyle mi?

-Mutlaka.

-Acaba kimin kızıymış?

-Orasını bilmiyorum. Yalnız şu kadar duydum ki genç zengin bir bey bu kızın kardeşiymiş. Ziya Bey onu Çamlıca'da sevdi. Kız da ona çıldırmasıya âşık oldu. Hatta...

-Eee? Hiçbir kabahati olmayan, güzellikte eşsiz olan birinin kalbine kadar bakmaya, orada birtakım acı kederlerle karışmış gözyaşlarını görmeye ne hakkımız var? Bize ne? Bir delikanlı bir kızı sevmiş, bir kız da bir delikanlıya muhabbet göstermiş. Bunu söylememeli bile. Bu kutsal sırta iki ruh ile Cenab-ı Hak vakıftır. Başkasının araya girmeye hiç hakkı yok. Neyse. O halde ben şimdi gitmeliyim.

-Hayır. Akşam, yatsı namazı kılındıktan sonra damattan önce odaya gireceksin.

-Ben de anlayamadım. Her halükarda sen böyle yap da, sebebini sonra bana anlattırısın.

-Peki.

Melek ile Sıtkı yukarıda geçen konuşmada buldukları sırada elmaslara gark olan Afife kayınvalidesiyle beraber süslenmiş bir araba içinde Aksaray'a doğru iniyordu.

Birçok araba tarafından izlenen bu araba Raşit Efendi'nin konağı önünde durdu. Atlar çıkarıldıktan sonra araba avluya çekildi. Kimse kalmadı.

Avludan hareme açılan kapının iki kanadı da arkasına kadar dayanmıştı.

Raşit Efendi kupanın kapısını açtı. Gelinini kolundan tutup çıkardı.

Zavallı ihtiyar ciğerparesi, gözünün bebeği, bir taneciği olan Ziya'ya vefalı eşini kendi eliyle teslim etmeye muvaffak olduğu, oğlunun mektebe başlamasından, sünnet olmasından daha saadet verici olan bu mürüvveti de gördüğünden hem gözlerinden sevinç gözyaşları akıtıyor, hem heyecanına delalet eden boğuk bir sesle "Al Ziya. Cenab-ı Hak her iki taraf için de mesut etsin" diyordu.

İnce yaratılışla kimseleri hüngür hüngür ağlatacak manzara bundan ibaret değildi. Ziya Afife'yi üstü kadife halılarla döşenmiş merdivenden yukarı çıkarırken annesi ağlaya ağlaya "şükür Allahım, şükür! Ziyacığımın bu mürüvvetini de gördüm" diye haykırıyordu ki annelerin yüreğini incelemeye muvaffak olanlar bu manzara karşısında epeyce gözyaşı dökerler.

Artık başka kadınları dinlemeye mecbur değiliz. Çünkü bunların kimisi "Damat bey ne kadar mahcup! Yalnız önüne bakıyor!" diyor, kimi "şu geline bakın, maşallah. Nasıl da çıtı pıtı, çıtı pıtı, çıtı pıtı!"

“beğenisinde bulunuyordu. Ziya Bey gelini köşeye oturtup çıktı.

Afife'nin ayağının altında, çiçek resimleriyle süslenmiş kıymetli bir halı, başının üzerinde yine çiçeklerle dolu bir askı vardı. Bu halde kendisini mitoloji perilerinden ilkinde yahut çiçekler meleşine benzetebiliriz.

Sekiz yaşındaki Afife'yi şimdiki Afife ile karşılaştırmayacağız. Yalnız müsaade edin de ey muhterem okuyucular! Bu mitoloji perisinin eşsiz tasvirini göz önüne getirelim.

O gün su içerken ağzını incelemekte olan yaşlı bir kadın ömrü boyunca o kadar saf, o kadar parlak dişer görmediğini itiraf etmişti.

Göreneğe uymak zorunda olan kadınlarımız bir tabiatlılık göstermişler, kızcağzın başına sırma teller takmışlardı. Halbuki bu tellerin beyazını seçselerdi Afife'nin başını bir nur dairesinde muhafaza eden sık ve uzun saçları onu beyaz bulutlarda akisleri görünen gurub ışıklarına benzetecekti. Şafak uçarken, güllerden topladığı pembeliği kendi kırmızılığıyla karıştırarak yeryüzüne düşürmüş, Afife'nin dudaklarını teşkil etmişti. Bazı kıymetli tabloları hafif bir gölge oluşmasına neden olan uzun, koyu sarı kirpikleri o ilahi yüze tarif olunmaz melekvari bir ağırbaşlılık, yüce bir asalet işareti vermekteydi. Dudaklarını genellikle masumiyetle dolu bir tebessüm kapatırdı. Gözlerinde, tesiri her yüz üzerinde açık olan koyu bir mavilik vardı ki gökyüzünün sathından, denizin derinliğinden teşekkül etmiş sanılırdı. Sırma terlikleri mini minidir. Bundan anlarız ki terliklerin muhafaza ettiği ayaklar hele bütün bütün mini minidir.

Tenin beyazlığı "duru beyaz" tabir edilen beyazlıktandır ki bu tür tenlerde daima bir yumuşaklık, daima bir çekicilik bulunur. Yanaklarını tasvir edecek bir ressam boyasını ezmeye mahsus olan beyaz porselen tabağının içinde güzel renkleri birbirine karıştırırken o yanakların rengini tamamen uydurabilmek için toz pambesini meydana getiren boyaya, göllerde akislerini gördüğümüz bulutların kızıl rengini, açılan güllerin, kamelyaların pembe renklerini, bir de şafağın ilk kızıl ışınlarını ilave etmelidir ki o bakışları kendisine çeken yüzü resmetmek -bir dereceye kadar-mümkün olabilsin. Biz olsak, ressamın paletindeki çeşitli renklere biraz da gözyaşı karıştırırdık.

İşte Afife dediğimiz masumiyet timsali budur.

Dünyada müşkül bir şey, imkansız bir iş vardır. Sıradan kadınlara kadın beğendirmek. Mutlaka bir kusurunu bulurlar.

Afife'yi görmeye gelen binlerce kadın da zavallının kusurunu arıyorlardı. Hatta -kendilerince-bulurlar da. Fakat bakalım, her mevhum şey kusur mudur?

Haydi, biraz da bu kalabalığın içinden çıkarak akşamı bekleyelim.

Akşam olunca mahalleden birkaç kişi geldi. Yemekler yendi, şerbetler içildi.

Şurasını da söylemeyi unutmayalım: Afife, Şefik, annelerinin sağ olduğunu işitmişlerdi. Hatta ikisi de bu akşam yengelik vazifesini -bir şeyden haberi olmadığı halde -annelerinin yerine getireceğini biliyorlardı.

Saat bire (altı buçuğa) yaklaştığı sırada Sıtkı feneri yaktı. Melek'in önüne düştü. Raşit Efendi'nin konağına geldiler.

Melek içeri girdiği vakit gelin hanımın yengesi sıfatıyla Raşit Efendi'nin haremi ve kızı tarafından ikramla karşılandı.

Namaz vakti yaklaşp da cemaat abdest almaya başlayınca dört kalpte büyük bir heyecan baş gösterdi. Şefik anacığını görünce daha şimdiden başlayan heyecanını nasıl yatıştıracağını, daha şimdiden coşup akma istidadını gösteren gözyaşlarını nasıl zapt edeceğini düşünüyordu.

Afife de aynı histe bulunarak bunca seneden beri göremediği ve artık bu dünyadan gitmiş zannettiği annesinin elini öperken kendisine metanet vermesini Cenab-ı Hak'tan diliyordu. Ziya annenin kızını, kızın annesini gördüğü zaman ikisinin de kalbinde meydana geleceklerin vücutlarına tesir etmesinden korkuyordu. Zavallı kadın, talihsiz Melek ise bir taraftan kendisine gösterilen saygı ve hürmetten çok sıkılıyor, diğer taraftan tanımadığı gelin hanımın elinden tutup Ziya Bey'in eline teslim ederken meydana gelecek mahcupluğu hatırlamak bile biçareyi ezmeye yetiyordu.

Nihayet büyük hanım Melek Hanım'dan rica etti:

-Efendim, namaz bitmek üzere. Şimdi Ziya gelin hanımın yanına gidecek. Artık siz de gelin hanımın yanında bulunun.

Zavallı kadın itaat etti. Gelinin bulunduğu odadan içeri girdi. Gelin ayakta duruyordu. Gözlerini yere indirerek yaklaştı, durdu.

Gözlerini yere indirmemiş, geline bakmış olsaydı, odadan içeri girdiğinde gelin hanımın şiddetle titrediğini görecekti.

Melek bir ara göz ucuyla karşısındaki kızcağzın pembe bir dudak altında, al bulut içindeki güneşe benzeyen yüzüne baktı.

Biz biliriz. İkisinin aklı da bu sırada karıştı. Gelin içinden şöyle söylüyordu:

-Zavallı anacığım! Önceden haberim olmasaydı, başkası zannedecektim.

Melek'in içinden de şu sözler geçiyordu:

-Ne güzel! Ne taze! Şimdi benim de kızcağzım olaydı, işte bu boyda bu posta olacaktı. Mesut oluyor. Ah ben de kızcağzımı bu kadar süslü, tantanalı değilse de, yine böyle bir duvak altında utangaç durduğunu görmek isterdim. Fakat olmadı.

O ne ya? Bir hıçkırık. Mutluluğu kucaklamakta olan, özellikle o güzelliğe âşık olduğu rivayet edilen bir kız niçin ağlayabilir?

Buna şaşırıktan kendini alamayan Melek bu defa kızcağzın elini elleri içine aldı. Ne kadar nazik, ne kadar mini mini olduğu küçük bir temas ile de anlaşılın o el soğuk terlere boğulmuş olarak titriyordu.

Yenge hanım kızcağzın üzüntüsünü gidermek için titrek sesiyle söze başladı:

-Kızım. Size kızım demeye hakkım var. Çünkü benim de kızım sizin kadar olacaktı. Yavrum niçin ağlıyorsun? Nen var? Eğer üzüntün gelin olduğun içinse, bu aksine sevincini gerektirmeli.

Bir ailenin yol meşalesini yakıyor, bir delikanlıyı sefalet ve dalalet yolundan çıkarıyor, bir ailenin istikbalini temin ediyorsun demektir. Bunun için mi ağlıyorsun? Elceğizin neden üşümüş? Niçin titriyor? Sen şimdi mutluluk baharı içinde yaşayan bahtiyarlar gibi gül saçmalısın. Öyle bir beyefendiye varıyorsun ki bütün İstanbul'da meşhur olan iyi ahlakından, mertliğinden başka sana karşı da sonsuz bir sevgisi var. Ya... Kızım... Söyle bakayım. Seni mahzun eden bunlar mıydı?

-...

-Söylesene. Bu kadar utanmak da iyi değildir yavrum. Beyini sevmeyecek gibi mi oluyorsun?

-...

-Cevap vermeyecek misin? Başka bir derdin mi var diyorum?

-Hayır efendim.

Hayır efendim. İki kelime, dikkat edilmezse pek önemsiz görünüyor, fakat talihsiz kadının ruhunda büyük bir değişiklik olmasına yol açtı. Bu nasıl bir sestir? Her şeyde benzerlik olabilir.

Ama bu seste benzerlik olamazdı. Evet, zavallı kadının nazarında bu ses mini mini Afife'nin, kalplerde garip bir teessür uyandıran sesinin aynı, bu nağme o küçücük yavrunun titrek. Ahenkli, latif bir ötüşü idi.

Ses gerçekten onun mu? Bu kız Afife mi? Böyle saadetli bir rüyaya inanmayacağı tabii olan zavallı anne bunları araştırmak için vakit bulamadı. Çünkü Ziya Bey odadan içeri girmiş, karyolanın başucuna serilen seccadenin üstünde namaz kılmaya başlamıştı.

Melek Ziya'nın namaz kıldığını geline gösterdikten sonra damadın işitemeyeceği bir sesle dedi ki:

-Kızım, bak kocan dua ediyor. Sen de dua et. Bu akşam her dua makbuldür, kabul edilir. Dua et ki saadetle başlayan sevinciniz felakete bitmesin. Hem gözyaşlarını sil, onları kocana gösterme.

Gizli bir derdin bile varsa, saklamaya çalış. Sen artık aile denilen bir mektebin içine giriyorsun.

Yarın anne olacaksın. Üzülme. Terk etmiş olduğun saadetlerini, sefalarını, çiçeklerini nur topu gibi bir yavrunun masumca gülüşlerinde görürsün. O zaman bugünkü üzüntülerine hayıflanacaksın.

Kalkıver, kirpiklerini ıslatmamaya gayret et.

Ziya Bey kalktı. Geline doğru bir adım attı. O vakit Melek de gelinin kolundan tutarak ilerledi.

Gelinin o mini mini, soğuk soğuk ter döken elini Ziya'nın avucuna yerleştirdikten sonra yine gözlerini mahcupça yere dikerek

-Alın beyim. Allah dirlik düzenlik versin. Allah rahatınızı bozmasın, dedi.

Ziya gelinin elini birdenbire bıraktı. Gayri ihtiyari olarak bir adım geri çekildi. Gözyaşlarını durdurmaya muktedir olamayarak kapıdan çıkmak üzere olan kadını durdurdu:

-Gel ey zavallı anne! Gel. Biraz beni dinlemek istemez misin?

Melek Ziya'nın her emrine itaat edeceğini çoktan vaat etmiş olduğu için şaşırarak durdu. Dönüp cevap verdi:

-Bir şey mi emredecektiniz efendim? Halbuki ben vazifemi yapmıştım.

-Estağfurullah. Benim hiç emrim olamaz. Birkaç sözüm var. Dinlemenizi rica edecektim.

-Yine emredersiniz, dinliyorum efendim.

-Hemşirem. İnsan denilen yaratığın ne kadar hilekar olduğuna acı tecrübeler sizi inandırdı değil mi?

-Genellikle değil ya efendim.

-Haydi, özellikle diyelim. Fakat her halde insanda "alçaklık" denen bir şey vardır.

-Peki.

-Ben yalnız şununla ve hem de haklı olarak iftihar ederim ki şimdiye kadar yalan çıkacak bir söz söylememişimdir. Verdiğim bir vaatten -aradan seneler geçmiş olsa da -dönmemişimdir.

-Ahlakınızın güzelliğini bilmeyecek kadar budala mıyım efendim?

-Bu sözünüzü kabul etmem. Size budala diyen yok.

Ziya Bey hem eşinin yüzündeki duvağı yavaş yavaş kaldırıyor, hem devam ediyordu:

-Siz aziz, mukaddes ve masum bir kadınsınız. Siz bir alçak tarafından aldatılan bir mazlumsunuz. Siz bir şeytanın hile tuzağına düşen bir meleksiniz. Siz özellikle bir kadından, bir mazlumdan, bir melekten daha değerli bir annesiniz. Size şunu demek istiyorum. Melek Hanım beni alçaklığını söylediğiniz insanlar arasına koymayın. Beni yalancılıkla, şarlatanlıkla mahkum etmeyin. Çünkü ben vaadimi yerine getirdim. İşte kızınızı, ciğerparenizi, yavrunuzu, Afifenizi Şefikinizle beraber size teslim ediyorum.

Ey okuyucu! Kalem tasvir edemez. Bir fırça lazım. Çünkü o anda odadaki yüklüklerden birinin kapısı şiddetle açıldı. Yüzü gözyaşlarına bulanmış olan Şefik çıktı.

Bir saniyede üç ruhtan bir feryat yayıldı. Melek halının üstünde, çocukları da kolları arasında bayılmışlardı.

Şefik ile Afife gözlerini açabildikleri halde Melek henüz ayılamamıştı. Kendisine ruh koklattıkları vakit şöyle diyordu:

-Bırakın. Bu saadetli rüyadan beni uyandırmayın. Yavrucuklarımı biraz daha göreyim.

Nihayet o saadetli rüyadan uyandı. Saadetli bir hakikat gördü. Şefik'in terlemekte olan bıyıkları dudaklarına, Afife'nin titremekte olan dudakları yanaklarına dokunuyordu.

Annesinin üzüntüsünün yavaş yavaş ortadan kalktığını gören Afife dedi:

-Büyükbabam ölürken bana şöyle söyledi anacığım: "Senin bundan sonra büyükbaban Ali Efendi'dir. (O şimdi Edirne'de). Onun sözünden çıkarsan ruhum eziyet çeker. Bir de ananı bu dünyada göremeyeceksin. Öbür dünyada gördüğün vakit de ki, dedem burada bile sana gözükmekten utanıyor. O kadar pişman olmuştur. Affet ki mahşer halkına görünebilsin. Bu sözlerimi unutma emi yavrucuğum?"

Zavallı kadın çocuklarının ikisini de kollarının arasına aldı. Dedi ki:

-O beni affetsin. O affa da muhtaç olan benim.

Sonra bir Şefik'in, bir Afife'nin yüzüne bakarak bu manzarayı seyretmekte olan ev halkına dönerek ilave etti:

-Biri oğlum, biri kızım. Ben de mutlu anneleri.

Ziya soruyordu:

-Yaa, damadınızı unutuyorsunuz.

- Hayır; kendisiyle iftihar ettiğim bir aziz varlığı unutamam. Ancak sizi övmek için kelime bulamıyorum.

.31.

"Efendim,

Yarın akşam hem beraberce yemek yemek hem de muhabbet etmek üzere saat on bir (16.30) sularında teşrifinizi beklerim.

Ziya "

Ziya Bey bu notu yazdıktan sonra uşağına şu emri vermişti:

-Bu notları yerlerine götürdükten sonra Bakkal Yani'yi buraya çağır. Kendisinden bazı evrak al.

Ne kadar para isterse ver. Yarın akşam burada bulunacağına dair vereceği sözü güzelce ezberle.

-Baş üstüne.

Ertesi akşam konağın salonu avizeler içinde kalmış, ışıklara gark olmuştu. Gelen misafirler şunlardan ibaretti:

-Usta Yani, Salim Efendi, Saffet Bey, Cevdet Efendi, polis komiseri Faik Efendi, Ali Efendi.

Aşağıdaki kimseler de orada bulunmaktaydılar:

Raşit Efendi, Cemal Bey, Yaver, Sıtkı, Mösyö Teodor.

Yine o salonda -fakat bir kafes içinde -arkalarında yeldirmeleri olduğu halde kadınlar oturuyorlardı.

Bunları da tanıyabiliriz:

Cemal Bey'in hanımı Dilruba Hanım, Melek Hanım, Afife Hanım, Fitnat Hanım, Münire Hanım, şehnaz Hanım, birkaç halayık.

Henüz kahveler içilmişti. Ziya Bey birdenbire ayağa kalktı.

Ziya Bey'in en katı yüreklerde de büyük bir tesir yaratan sesi herkesi susmaya mecbur etti:

-Efendiler! Bu akşam size bazı şeyler anlatmak zorundayım. Söyleyeceğim sözler hepinizin işine ayrı ayrı yarayacaktır. Size bir kadın göstereceğim. O da sizin gibi doğmuştur. Gözlerini açtığı zaman elbette bir annenin belirli bir zaman için her şeyi zihninden çıkararak tebessümlerini görmüş, çırpına çırpına bu annelik iltifatını alkışlamıştır. Yemin ederim ki herkesi kendi gibi bir melek, herkesi kendi gibi masum görmüştür. Birazcık kendini bilmeye başladığı vakit açıklıkla, kırlarla, kuşlarla, kelebeklerle, dalgalarla, bulutlarla, hele en çok sevdiği çiçeklerle ilgilenmiştir.

Hiç kimseye zararı olmayan bu güzellik goncası o kırların içinde esen ve kendisini zehirlemek isteyen bir felaketin zehirli hevesine nasıl boyun eğsin? Nasıl boyun eğsin ki kendisi bütün kabahatlerden, bütün kusurlardan tam beraat etmiştir. Bu gonca, o kırlarda arkası sıra bir saadet hırsızının gizlice dolaştığına nasıl inanabilsin? Nasıl inanabilsin ki bu biçarenin o hayırsıza hiç bir düşmanlığı olmadığı gibi kendisine karşı güvenmekten oluşan melekçe bir bakışı da vardır.

Nağmelerini her seher vakti dinlediği kuşların bir gün gelip de birer şahin gibi yüzünü tırmalayacaklarına nasıl itimat etsin? Nasıl itimat etsin ki bu zavallı onların yemini, suyunu ikmal etmekten, onların istirahatlerini temin etmekten başka bir şey yapmadı. Şayet kanatları kırılır korkusuyla eliyle dokunmayıp yalnız uzaktan uçtuklarını seyrettiği kelebeklerin bir zaman sonra birer gagalı yaratık kesilerek vücudunun her zerresinde bu onmaz yarayı açacağını nasıl düşünsün ki kelebeklerin süslü, aydınlık kanatları -gece rüyasına girecek kadar- çocukça sevmesine neden olmuştur. Bunca seneden beri yavaş yavaş sahile çarparak kendisine ninni söyleyen dalgaların kendini felaket girdabına çekecek kadar gaddar, merhametsiz olduklarına nasıl hükmedersin? Nasıl hükmedersin ki o dalgalar böyle kendisini eğlendirmeye, kendisine ninni söylemeye başladıkları günden beri ayağının altına yığıldıkları yosunlara bile garazsız, safça bakmaktan başka bir şey yapmıştır? Daima rengarenk bir elbise ile üstündeki gökyüzünü çeşitli renklere bürüyen bulutların bir gün gelip de zavallının ümidini yakacak bir şimşek meydana getireceğine nasıl akıl erdirdin? Nasıl akıl erdirdin ki onlardan dökülen her damlayı büyük bir rahmet, bir merhamet işareti olmak üzere telakki etmeye alışmıştır. Eliyle dokunamadığı, koklamaya kıyamadığı o kokulu, gönül çeken çiçeklerin bir gün kendisindeki felaket zehrini ortadan kaldıracığını nasıl göz önüne getirsin? Nasıl göz önüne getirsin ki bu saf çocuk o çiçekleri bunca seneler sulamış, bunca seneler topraklarını düzeltmiş, açıldıklarını, kapandıklarını görmüştür? Bundan anlaşılıyor ki kadınlar diğer insanlar gibi felaket davet etmiyorlar. Felaket erkeklerin alçaklığıyla birleşerek onları davet ediyor. İşte o kadının sığınacak bir sığınağı vardı.

Bir babası vardı. Hayri Efendi denilirdi.

Saffet Bey'in tepesinden tırnağına kadar kaynar su döküldü. Oturduğu yerde şöyle bir hareket etti. Gözüne polis komiseri ilişti. Üzüntüsünü belli etmeyerek dinlemeye devam etti.

Ziya Bey devam ediyordu:

-Hayri Efendi ne kadar sevgisi varsa hepsini kızcağızına hasretmişti. O kızcağızın ismini öğrenmek ister misiniz? Melek derler.

Doktorun demin tepesinden tırnağına kadar dökülen kaynar suyu bu defa yine tepesinden tırnağına kadar asabi titreme takip etti.

Ziya Bey devam ediyordu:

-Bu kız gerçekten Melek idi. Kendisini tanıyanlar daima itiraf etmişlerdir ki bu kızın melek gibi ahlakı kadar mükemmel bir ahlaka tesadüf etmemişlerdir. Özellikle bu kızcağızda hemcinsine karşı yüce bir merhamet gözlenmekteydi. Kadınlara ayrıcalıklı bir mevki veren asıl meziyet de budur. Bu da beyazı karayı ayırabilecek duruma geldiği zaman melekçe zevk ve arzularıyla meşgul olmaya başladı. Gezinti yaptığı yerde yabancıların olmadığını zannetti. İsteddiği kadar yürüdü. Yoruluncaya kadar koştu. Nihayet biraz nefes almak, biraz dinlenmek için dalları yerlerde sürünen büyük bir ağacın altına oturdu. İşte o zaman çoktan beri namusuna göz diken, çoktan beri bu kabahatsiz kızcağızın ruhunu zehirlemek isteyen hırsız meraklı bakışlarını etrafa çevirerek zavallı Melek'in yanına yaklaştı. Şurasını inkar etmeyelim ki, kadınlar açılmak için bir damla yağmura muhtaç olan çiçeklere benzerler. Gözyaşına karşı açılıverirler. Fakat bu kabahati de kendilerine yöneltmek gerekmez. İncelikleri, merhametleri öyle olmalarını ister. Onların inceliklerinin, merhametlerinin galeyan zamanında artık namuslarının kutsallığını düşünemeyecek kadar mazur olurlar. Evet, unutmayalım. Biçare Melek'in yanına yaklaştı. Biz erkekler bir kadına karşı ne yapmamız gerekirse öyle yaptı. Ağladı, yalvardı. Namus üzerine yeminler ederek sevgisini kazandı. Nihayet kız tarafından erkeklerin alçaklığı tasvir olundukça, bir güzellik perisinin karşısındaymış gibi tapınmaya başladı. Düşünün bir kere. Kadındaki inceliği, merhameti yine kadınlara mahsus olan o sonsuz acizlik ile karıştırın. O halde ne olmak gerekir? Ayaklarına kapanan bir delikanlıyı düştüğü yerden kaldırmak gerekmez mi? Böyle olmasa nezaketsizlik olur. Böyle olmazsa kadınlık olmaz. Hatta biz bile kadınlara nispetle o kadar kaba, o kadar nezaketsiz şeyler iken, karşımızda tapınan değil, adeta nazikçe bir tevazu gösterene "Estağfurullah" deriz. Ya o aciz insanı niçin düşünmüyorsunuz? O alçak, o namussuz, o hayırsız, o murdar...

Bu esnada Ziya'nın gözü Saffet'e ilişti. Saffet Ziya'ya öyle bir bakmıştı ki bunun anlamı "Allah aşkına, şu hikâyeyi değiştir. Ne istersen veririm" demek idiyse de Ziya düşkün adamı ima eder bir şekilde başını çevirerek devam etti:

-Evet, o murdar, Melek tarafından düştüğü yerden kaldırıldı. O zaman cani... cani diyorum, katil demektir. Bundan daha kötü bir tabir bulsaydım onu sarf edecektim. Çünkü cani, katil bir iki adam öldürene derler. Bu kızın ırzını ayaklar altına almaya çalışanlar bir aileyi öldürmüş olur. O zaman cani, ta uzakta pırıl pırıl parlamakta olan bir denizi, onun üzerinde uçan kuş kanadı kadar yelkenlerin güneşin aksiyle parıldadığı, denizin üstünü örten mavi gökyüzünü kabahatsiz kıza gösterdi. Onu oraya doğru çekmek istedi. Üzerinde dalgacıklarına kanatlarını çarpan beyaz martılar sevinçle uçarlardı. Oraya kadar götürmek istediği kıızı götürdü. Bir kaya üstüne çıkardı.

Doktor içindeki sevinçlerin bu denli ortaya çıkmasına şaşırırmaktan kendisini alamadığı bir durumda sandalyesinin üstünde ıstıraplı bir şekilde kıvranmaya başlamıştı.

Ziya devam ediyordu:

-O anda o yeminlerini, o tapınışlarını muhafaza ettiği gibi Melek'ten çalacağı hazineyi çaldı.

Sonra hakaretle denize, yani sefaletle doğru itiverdi. Fırtına da koptu. Şimdi bu kadının ne kabahati var? Kabahat aldatan adamdadır. Şimdi işte o kadın müthiş denizlerin karanlık dalgaları arasındadır. Ey alicenaplıktan dem vuran beyler, efendiler! Kadını görüyorsunuz ya. Dalgalar içinde yalnız başı görünüyor. Kurtarın bakalım.

O ne ya? Saffet Bey'in başına bir pişmanlık yıldırımını düşer gibi oldu. Başı eğildi; gözleri yere dikildi.

Ziya Bey durmuyordu:

-Kadıncağızı o sefalet denizinden çıkarmak için çok uğraştı; başaramadı. Bir felaket denizinin içinde uğraşa uğraşa takatten kesilmiş bir zavallı ne yapar? Nihayet o felaket denizinden kurtulamayacağını anlayarak kendini dalgalara doğru bırakıverir. Bu da öyle yaptı. Dalgaların sürüklemesiyle İstanbul'a kadar geldi. Şimdi nimet için beslenen bu nazik, bu masum kızcağızı pencereleri kırılmış bir kulübe içinde tasavvur ediniz. Özellikle bu kulübe içinde, iki zavallı yavrucuğuyla beraber dilene dilene sekiz yıl geçirmiştir. Günlerce aç kalmış, günlerce kendi yiyeceğini çocuklarına yedirmiştir. Gönlüne gelince, kötü kadınlar gibi güzelliğinden istifade etmemiştir. Onu bu hale koyan alçak ise artık görünmüyor. Yalnız uzaktan, namusunu berbat ettiği zavallı Melek'in insanların önünde iki yavrusuyla beraber nasıl titrediğini seyretmekten zevk alıyor. Ben hayatın kederli yolu üzerinde yürürken tesadüf kabilinden bu kadını gördüm. Bir gün o alçağa...

Saffet Bey yüreğinde büyük bir sıkıntı hissediyor, hafif bir baygınlık geçiriyordu.

Ziya Bey bunlara dikkat etmiyormuş gibi görünerek devam ediyordu:

-Bir gün o alçağa rastlamış, kanı beynine sıçramış, bayılmış. Çocukları da kayboluvermiş. Ben bu çocukları bulmak için gezip dururken bana yardım eden Yaver ve Cemal ile daha birçok sırrı keşfettik ki toplum için birer yüzkarasıdır. Yaver ile Cemal dedim. Bunların kınama dilinden insanları kurtaran ben oldum.

Saffet istirahati ima eder bir şekilde nefes aldı. Çünkü Ziya Bey artık bahsi değiştiriyordu. Ziya Bey devam etti:

-Yaver bir kız sevmişti. Kız da Yaver'e tapıyordu. Bu kız bir halayıktı ve babam tarafından alınmıştı. Bizim en büyük kabahatimiz nefsimize kıyas yapmamamızdır. Yetmiş yaşında bir adamın on beş yaşında bir kıza alakası pek gülünç; bununla beraber pek müthiş bir şeydir. Hadi bakalım. Genç beyin koynuna altmış yaşında bir kadın koyun. Eğer o genç bey o altmış yaşındaki anneyi bir tapınma hissi ile severse, o on beş yaşındaki kız da o altmış yaşındaki herifi öyle sever.

Bunlar hep imkansız şeylerdir. Zaten imkansız olduğunu o kız da ispat etti. Babama teslim olmadı. Onun kalbini ben açtım. Oradaki en nazik sinirlerin üstüne parmaklarımla dokunuyordum. Tahminim doğru çıktı. Yaver'i seviyormuş. Kızcağızı kaldırdım; sevdiğinin kucağına attım. Bu böyle olmayaydı, ne olacaktı? En kuvvetli olasılığı söyleyeyim. Yaver üzüntüsünden bir kaplan kesilecekti. Sevdiğinin intiharına sebep olanları öldürmeye kalkacaktı.

Ertesi gün kendine katil denecekti. Hiç kimse toplumun bir namusluyu canı edecek kadar şiddet

gösterdiğini düşünmeyecekti. Bir buhran eserinden başka bir şey olmadığına artık kuşku kalmayan bu intihar az kalsın Cemal'in zeka ışığını da ortadan kaldırıyor. Hemşiremi sevdi.

Babam, annem vermemek istedi. Beynine sıkılmak istediği tabancayı ben kendi elimle aldım.

Onları da mesut ettim. Bu arada kötü bir evden üç kadın kurtardım. Bunlar niçin oraya düşmüşler? Onları oraya siz, siz atmışsınız. Onları biz atmışız. Bu aşk maceralarını ne zaman isterseniz dinleyebilirsiniz. Biz asıl o zavallı kadına gelelim, çünkü macerası bitmemiştir.

Saffet'in bir saniye içinde sapsarı olan yüzünü bir üzüntü kapladı. Çünkü iş yavaş yavaş yine kendisine intikal etmişti.

Ziya devam ediyordu:

-Bu kadını Sıtkı'nın evinde koruduk. Çocuklarını aramaya başladık. Sekiz sene içinde yavruların izini bulamadık. Evet, kadıncağz Sıtkı'nın evinde istirahat ediyordu. Fakat zanneder misiniz ki o felaket denizinden kendisini kurtulmuş saysın? Saymadı. Bundan sonra da saymayacak. Nihayet Çamlıca'da oturduğumuz sırada bir kız sevdim. Kendisiyle haberleşmeye başladım. Mertçe bana yazdığı mektubu okuduğum zaman kendisinin bu kadının kızı olduğunu anladım. Kardeşi de yanındaydı. İşte o kadın benim kayınvalidem, kızı da eşimdir.

Kayınvalidemin kalbine tedavisi imkansız yarayı açan da halini düşünüyor mu? Acaba o adam zavallı oğlunun istikbalini gözünün önüne getiriyor mu? Namusunu ayaklar altına aldığı kadını yangın harabeleri yanında görüp de hırsız gibi kaçmış olan kişi buradadır.

Ziya Bey'in parmağı müthiş bir şekilde titreye titreye Saffet Bey'e doğru uzandı. Genç şair devam etti:

-İşte efendim; bir kadını diri diri mezara sokan, bir zavallı babayı kızını görmeden öldüren, çocuk düşürmek, henüz dünyasını görmeyen masumları cellatça tedbirleriyle mezara bırakıvermek için şu masa üstündeki reçeteleri yazan, bir altın karşılığında her şeyi feda eden zat, görülsün ki budur. Kafese doğru bakın. Üzerinde beyaz yeldirme olan ve ayağa kalkmaya başlayan kadına dikkat edin. İşte o da şu sefil, şu alçak tarafından sefalet denizine düşürülen Melek'tir. Görüyorsunuz ya. Kendisiyle beraber bir kadın daha ayağa kalktı. O da yine şu sefilin, yine şu alçağın çocuğu olup benim eşim olmuştur. Şefik de kardeşidir. Şimdi efendiler! Elinizi kalbinizin üstüne koyduktan sonra bu meseleye bir hüküm verin.

Doktor müthiş bir hareketle yerinden fırladı. Bu kalkışın dehşeti doktorun intihar edeceğini zannettirdiği için kimse yerinden kılmıdamadı. Ancak bir saniye sonra gösterdiği diğer bir hareket bu zannı ortadan kaldırdı. Çünkü ayağa kalktıktan sonra kadınlara doğru dönerek suçlular gibi iki dizinin üstüne düştü. Hüngür hüngür ağlayarak şu sözleri telaffuz etti:

-Melek! Ne kadar alçak, ne kadar namussuz, ne kadar hayâsız olduğumu anladım. Ben ölmeye layık bir adamım. Ben mezarda saklanmaya layık bir namussuzum. Ben gebertilmeye layık bir hayâsızım. Ayaklarımın altını öpeyim Melek! Biraz yaşamamı istersen beni affet. Kızım! Sen olsun söyle; sen olsun anana yalvar. Beni affedin. Oğlum nerede oğlum? O beni affetmeyecek mi bakalım? Af istiyorum af!

Kadınlar tarafından Afife ilerledi. Titrek sesiyle bir söz söylemek istedi:

-Sizi annem aff... "ediyor" diyecekti. Vakit kalmadı. Saffet Bey düştü. Ölümün hızlı darbesi beynine tesadüf etmişti.

Ziya dedi ki:

-Kanaatsiz olmamalıdır, çünkü...

Ziya öbür tarafını söyleyemedi. Bu arada Cevdet yerinden fırlamış, Salim Efendi'nin sakalından tutmuş, bağıırıyordu:

-İşte ispatı efendim. İspatı kız kardeşimin katili olan bu adamdır.

Komiser efendi önce Ziya Bey'e engel oldu:

-Nutkunuza son veriyorum efendim. Çünkü konağınız içinde bir cinayet çıkabilir.

Sonra jandarmalardan birine emir verdi:

-Salim Efendi'yi içerdeki odalardan birine götürün!

Sonra Yavaş yavaş Usta Yani'nin yanına yaklaşarak elini hafifçe omuzuna koydu. "Sizi tevkif ediyorum çorbacı" dedi.

Yani hayretle sordu:

-Niçin?

-İsviçre zabıtasının bulamadığı bir katili Osmanlı zabıtasının yakaladığını ispat etmek için.

Bu esnada salonun içinde başka bir olay cereyan ediyordu.

Sıtkı oturduğu sandalyeden kalkarken yere düşmüştü. Vücudunun ateşler içinde yanmasından şikayet ediyordu. Elini midesine koymuş "Burası parçalanıyor!" diyordu.

İmdatına Ziya Bey yetişti. "Ne o kardeşim? Nen var?" diye sordu. Zavallı delikanlının morarmış dudaklarını bir tebessüm kapladı. Ziya'ya canının içine sokacakmış gibi baktı. Cevap verdi:

-İzin verir misin, bir parça Melek Hanım'la konuşayım?

-Fakat bu halin ne?

-Merak etme, geçer. Sen onu çağır.

Ziya Melek'i çağırıldı. Sıtkı'nın kız kardeşi de beraber geldi. Bu anda Sıtkı bir ıstırap ile doğruldu. Bir elini Melek'e, bir elini Münire'ye uzattı. Önce Münire'ye döndü:

-Hemşirem beni affet!

-Sen beni affet kardeşim. Kabahatin sahibi benim.

Sıtkı kız kardeşine güzel bir gülümseme ile karşılık verdikten sonra Melek'e doğru konuştu:

-Sevdiğim! Müsaade edin, bu tatlı hitabı bir kere daha edeyim. Sevdiğim! Korkmayın bu kelimeyi kullanmayacağım. Bir kere de ölürlen telaffuz edeceğim. Beni dinleyin. Çünkü ömrüm pek az kaldı. Telaş istemem. Vakit geçtiği için hiç bir deva bana kar etmez. Melek! Sekiz seneden beri seni düşünüyorum. Senin gözlerini, senin bakışlarını hatırlıyorum. Başka bir şey düşündüğüm yok. Sekiz seneden beri rüyama da sen giriyorsun. Bunun için sekiz seneden beri seni almak, seninle bahtiyar olmak hevesine düştüm. Heyhat! Bunun mümkün olamayacağını anladım. Çünkü zihnimde fenalık hissediyordum. Çünkü bir seneden beri vicdan azabı yüreğimi ateşler içinde bırakıyordu. Fevzi'den akıttığım kanlar bazen gözümün önünde kaynar gibi oluyordu da beni boğacak zannediyordum. Dünya gözümde kıpkırmızı kan kesildi. Nereye otursam Fevzi'nin kanlar içinde çırpındığını görmeye başladım. Nihayet...

Şiddetli bir heyecan delikanlının nefesini kesti. Zavallı boğuk boğuk devam etti.

-Nihayet bu vicdan azabına bir son vermek üzere çoktan beri sa... sakladığım zehri yedim...

Ziya Bey haykırdı:

-Ne yaptın bedbaht?

Sıtkı güle güle bir hemşiresinin bir sevdiğinin yüzüne baktı. Melek'in elini kalbi üstünde sıktıktan, hemşiresinin elini de Melek'in avucu içine koyduktan sonra sözünü tamamladı:

-İşte böyle. Siz Ziya Bey'e bakmayın. Onun saadeti için daima dua ettim. Görüyorsun ya sevdiğim. Ruhumdan gözlerine akseden baygınlık benim gözlerimde de görünmeye başladı. Ben işte böyle senin gözlerine baka baka ölmek, evet... Ölmek isterdim.

Alicenap Sıtkı'nın kalbi durdu. Ölümün soğuk eliyle kapatılmak üzere olan gözleri biraz aralık kalarak zavallı kadının yüzüne dikildi. Öyle kaldı.

O kadar korkularla tasavvur edilen ölüm bazen bu kadar önemsizdir.

Zavallı kadın son vazifesini yerine getirdi. Eğildi. Dudaklarını vefat etmiş olan sevdiğinin dudakları üstüne koydu. Ziya Bey ile bütün orada bulunanların şهادetiyle sabittir ki bu öpücük verildiği sırada Sıtkı'nın ağzının etrafını bir tebessüm, göz kapaklarının üstünü ilahi bir parıltı çevrelemişti.

Ziya kayınvalidesinin, Cevdet kız kardeşinin, Mösyö Teodor İsviçre göllerine gömülen sevgilisinin intikamını aldı.

Şefik'in mazide bıraktığı kederleri kendisine zevce ettiği küçük bir Çerkes kızı hafifletmeye başladı.

Ali Efendi Edirne'dedir.

Faik Efendi daha önemli işlerle uğraşılıyor. Raşit Efendi hala gençlik duasında bulunduğundan güzel halayıklara bakmaya önem vermekten vazgeçmemiştir.

Raşit Efendi'nin haremi, Dilruba Hanım, Nilüfer Hanım, Afife'nin hemen hemen dünyaya getireceği bir yavru için küçük şeyler dikmekle meşguller.

Zavallı kadının mezarı üstündeki kinaye yollu levha çıkarıldı. Onun yerine Fevzi adına bir Fatiha yazıldı.

Sonuç olarak her şey unutuldu. Yalnız iki kadın o kadar unutkan olmadıklarını fiilen ispat ediyorlardı. Bunlardan biri, her sabah Sıtkı'nın sönük mezarını bulutlardan düşen şebnem gibi gözyaşı damlalarına boğan mübarek bir vücut, bir kadın; diğeri, her akşam yine Sıtkı'nın mezarı üstünde, gecenin sessizliğini bozmaya çalışan ishak kuşlarının feryatlarını dinleye dinleye ağlayan ve bu yüzden ne kadar vefalı olduğunu adeta tapınışıyla ispat etmeye çalışan muazzez bir ruh, Melek adında bir varlıktır.

SON

Notlar

[←1]

Der Saadet, 1308 hicri, 283 sayfa;1311 hicri, Matbaa-i Safa ve Enver, 292 sayfa; İstanbul 1315 hicri, Mahmud Bey Matbaası, 259 sayfa; İstanbul 1330 hicri, Mahmud Bey Matbaası, 259 sayfa; İstanbul 1943, Attila Mahmut, Kenan Basımevi, 152 sayfa.